

A m. kir. Belügyminiszter Úr Ö Nagyméltósága 50.609/elh. VI-c. 1936. sz.
rendeletével a munkát a csendőrségnél tansegédletként rendszerezítette.

BÜNÜGYI NYOMOZÁSTAN

ÍRTÁK:

vitéz RIDEGH RAJMOND
OLCHVÁRY-MILVIUS ATTILA

M. KIR. CSENDŐRŐRNAGYOK

I. KÖTET

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR R.-T. M. KIR. UDV. KÖNYVNYOMDA KIADVÁNYA

Isten nevében kezdem meg munkámat, "vezéreljen engem és segítsen tanulásaimban és munkálkodásaimban."

ELŐSZÓ.

A bűnözés és a bűnüldözés egymással harcban álló feleknek tekintetők. A győzelem kettőjük közül azé, aki tökéletesebb eszközökkel harcol és aki a harc eljárás tekintetében is fölényben van.

A tudományok és a technika az utolsó évszázad óta nagyarányú fejlődésnek indult és napjainkban már rohamléptekben törtet előre. A korszakalkotó felfedezések, találmányok, a meglevők fejlesztése és tökéletesítése egymást érik. E rohamos fejlődés rányomja bélyegét iparra, kereskedelemre, gazdaságra, életviszonyainkra egyaránt, de hatása a bűnözés terén is világosan felismerhető.

A bűnöző társadalom éber figyelemmel kíséri a fejlődést és igyekszik minden haladást a maga céljaira kihasználni. A fejlődés részben új bűnözési alkalmakat teremt, részben pedig korszerű és tökéletes eszközöket ad a gonosztevők kezébe. Mindezek szükségképpen a bűnözés minőségbeli tökéletesbedését eredményezték.

A bűnözés minőségbeli fejlődése mellett, különösen a világháború óta világszerte mutatkozó gazdasági válság, nemkülönben a jogérzék és az erkölcsi felfogás általánosan tapasztalható meglazulása következtében, a bűnözés számottevő mennyiségbeli gyarapodást is mutat.

A bűnözés minőségbeli és mennyiségbeli fejlődése a bűnüldözést általában, de különösen az első felderítő teendők elvégzésére hivatott nyomozó munkát nehéz feladatok elé állítja. A minden hájjal megkent, körmönfont módszerekkel, trükkökkel, korszerű eszközökkel dolgozó modern bűnözővel szemben, aki magánéletében többnyire a tisztos polgár álarca mögé rejtőzik, a nyomozás csak akkor veheti fel a sikerre való kilátással a harcot, ha eszközeiben és eljárásában maga is a korszerűsége és tökéletessége törekszik. A nyomozás embereinek tevékenységétől függ legtöbbször az egész bűnvádi eljárás sikere, mert az eljárás alapjait ők rakják le. A bűnvádi eljárás az ő tevékenységükkel kezdődik. Ők jelennek meg rendszerint elsőként a bűncselekmény színhelyén, ők kutatják fel, biztosítják, értékelik ki a nyomokat, bűnjeleket, ők végzik az első tanúkikérdezéseket, az ő feladatuk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy kikutatása s nekik kell a megszökött bűntettes kézrekerítésére az első szakszerű intézkedéseket megtenniök stb. E sokoldalú és felelősségteljes feladatok széleskörű és határozott ismereteket igényelnek, amelyekre csak alapos tanulmányok révén lehet szert tenni, mert azokat pusztán a gyakorlatból nem lehet elsajátítani.

Kérdés az, hogy a szükséges ismeretek miben álljanak és azokat honnan lehet megszerezni.

A válasz az első kérdésre egyszerű: először ismerni kell a bűncselekmények rugóit, eszközeit, elkövetési módjait, fogásait, trükkjeit, hatásait; másodszor ismerni kell magánál a felderítő munkánál alkalmazandó célszerű eszközöket és eljárási módokat, továbbá jártasnak kell lenni minden olyan ismeretkörben, ami a felderítés munkáját bármi tekintetben előmozdíthatja. Az utóbbi évtizedek során ugyanis a tárgyi bizonyítékok a

személyi bizonyítékok rovására nagy mértékben előtérbe nyomultak. Ezt jellemzi Locard ismert francia kriminalista mondása, hogy „a laboratóriumok a bírói tárgyalótermek előszobáivá váltak“. A tárgyi bizonyítékok azonban csupán akkor valósíthatják meg a hozzájuk fűzött reményeket, ha felkutatásuk, rögzítésük, megóvásuk, magyarázásuk a kellő szakértelemmel történik. A tárgyi bizonyítékok megszámlálhatatlan sokasága és változata széleskörű, majdnem minden emberi tudást érintő ismereteket követel meg. A tárgyi bizonyítékok magyarázása ugyan rendszerint nem a nyomozás emberének, hanem a megfelelő szakértőnek a feladata, mindazonáltal ezekben az ismeretkörökben legalább általános tájékozottsággal kell rendelkeznie.

A tárgyi bizonyítékok azonban sohasem fogják a személyi bizonyítékokat kiszorítani, így a nyomozás embereinek a lélektan körébe vágó ismeretekkel is tisztában kell lenniök, hogy a személyi bizonyítékok gyűjtése és értékelése terén is megállhassák a helyüket.

Arra a kérdésre, hogy a nyomozás embere a felsorolt és szükségesnek jelzett ismereteket honnan vegye, elsősorban is le kell szegezni, hogy a nyomozásnak két oldala van: a jogi és a kriminalisztikai oldal. A jogi oldalhoz szükséges ismereteket a büntetőjogból (B. T. K., Bp., illetve az azon felépült Szut.) meríthetjük. Ezekből azonban a másik — a gyakorlati szempontból fontosabb — kriminalisztikai oldal számára nem meríthetünk ismereteket; §§-ok segítségével tolvajt még senki sem fogott.

A nyomozás gyakorlati oldalához szükséges ismereteket a bűnözés tanának külön ágazata a bűnügyi nyomozástan, idegen szóval kriminalisztika nyújtja. H. Gross azt mondja egyik műve előszavában, hogy a kriminalisztika tere ott kezdődik, ahol a büntetőjog tanításai megszűnnek.

Az anyagi büntetőjog (B. T. K.) a bűncselekményekkel és azok büntetésével foglalkozik. Az alaki büntetőjog (Bp.) pedig azokkal a szabályokkal, amelyek szerint a bűnvádi eljárás során eljárni kell. Arról a kérdésről azonban, hogy a bűncselekményeket milyen indítóokokból, miképpen követik el és miként kell azokat felderíteni — sem a B. T. K. sem a Bp. nem tájékoztat. Ez a kriminalisztika feladata. A büntetőtörvények, azok tudományos feldolgozása és a hozzáfűzött tudományos kommentárok megmondják, hogy milyen cselekmények képeznek gyujtogatást, melyek annak fajtái és minősített esetei, továbbá, hogy arra milyen büntetéseket kell kiszabni. Azt, hogy a bírónak miként kell eljárni, hogyan kezelje a vádlottat, a tanúkat, a szakértőket — a Bp. tartalmazza. Arról azonban egyik sem nyilatkozik, hogy a gyujtogatók cselekményük elkövetésénél miként járnak el, milyen eszközök és segítségek állanak rendelkezésükre és hogy miképpen kell a gyujtogatás nemét és a tettest kideríteni. Ez már a kriminalisztika dolga.

Munkánk megírásánál az a cél lebegett szemünk előtt, hogy egybefoglaljuk mindazokat a korszerű bűnügyi nyomozástani ismereteket, amelyekre az elkövetett bűncselekmények felderítésénél, az elkövetési mód és a gyanúsított személy kilétének megállapításánál és kézrekerítésénél szükség lehet. Hogy törekvésünket mennyiben sikerült elérni, azt az olvasó megítélésére bízunk. A könyv hivatása az, hogy az olvasót a kriminalisztikai gondolkodásba bevezesse, könnyen érthető módon tájékoztassa a szükséges ismeretekről és egyben a mindennapi szolgálatban gyakorlati tanácsadója legyen. Utóbbi cél érdekében egyes nyomozó cselekményeknél, a nyomozó csendőrré háramló teendőket „Emlékeztető“-kben foglaltuk össze.

A szakértők technikájának részletesebb ismertetésével nem az a célunk, hogy rossz szakértővé képezzük ki a csendőrt, hanem az, hogy tájékozottassuk a tudományos kutatások gyakorlati vívmányairól s így tájékozva legyen arról, hogy a tudományok mai állása mellett mit várhat a szakértőtől, milyen óhajokkal fordulhat hozzá, végül kérdései melyik szakértőhöz tartoznak.

Minden egyes bűncselekménynek megvan a maga külön sajátossága az elkövetés helye, ideje, indítókai, végrehajtási módja stb. tekintetében. Ezenkívül, a bűnözési technika fejlődésével folyton változnak az elkövetés módszerei és az elkövetés eszközei is s így olyan tankönyvet nem lehet írni, amely egy meghatározott bűncselekménynek határozott módszer szerint való felderítését mintegy megszabja, a felderítésnél szükséges és célszerű minden lépést, fogást vagy felteendő kérdést pontosan előírja. Könyvünk csak azokat a gyakorlati tapasztalatokból leszűrt elveket és ismereteket nyújthatja, amelyek mintegy emlékeztetőként a nyomozó csendőrt figyelmeztetik, hogy mi mindenre kell gondolnia és azt adott esetben hogyan kell alkalmaznia, illetve felhasználnia, hogy nyomozását siker kísérje.

Arra is törekedtünk, hogy könyvünk tartalmával lehetőleg minden igényt kielégítsünk, vagyis, hogy mindenki megtalálja benne azt, amire szüksége van. A könyv ilyenképen mindazt felöleli, amire a szakoktatásnál a próbacsendőr tanfolyamtól kezdve a törzstiszti tanfolyamig bezárólag, mégpedig mind a hallgatók, mind az oktatók számára szükség lehet, továbbá súlyt vetettünk arra is, hogy a tartalom a gyakorlati szolgálattal kapcsolatos igényeket is kielégítse. A megfelelő tananyag kijelölése az egyes fokozatok számára kívánatos.

A bűnügyi nyomozástan oktatásának gyakorlatias jellegűnek kell lennie, mert a gyakorlat a legjobb tanító. Gyökeresen szakítani kell a nyomozástan tanítása terén is az „elméleti oktatás“ elavult rendszerével, mert az elmélet megtanulása nem elég. Az oktatás nem szorítkozhatik a pusztá elmélet oktatására vagy megtanultatására. Semmi értelme egy-egy fejezet oktatászerű elmondásának, sem pedig az elméleti szabályok fáradságos begagolásának. Ne a holt betűből, hanem a friss, lüktető életből és játszva tanuljunk. A kriminalisztika nem annyira „tudomány“, mint praktikus tevékenység, „technika“ kell hogy legyen. Ezért a szükséges elméletet gyakorlatok keretében kell tanítani. Helyszíneket kell teremteni kilőtt hüvelyekkel, ujj- és lábnyomokkal, hájszálakkal és ilyen keretben kell megkövetelni, hogy a hallgatók a helyszíni szemlét lefolytassák, adatokat felkutassanak, azokat megvizsgálják, következtetéseket levonjanak, nyomokat kiöntsenek, a helyszínt leírják és lerajzolják, tanúkat, gyanúsítottakat kikérdezzenek, valamely gyanúsított felismerése végett gyakorlatilag szembesítsenek, a gyanúsítottnál házkutatást tartsanak stb. stb. Csak így tanulhatnak meg a hallgatók látni, gondolkodni, nyomozó cselekményeket a gyakorlatban biztos kézzel és önállóan is lefolytatni. Az ilyen gyakorlati oktatás többet ér, mint ha az oktató a katedráról csupán elméleti szabályokat ismertet. A Cs. L. „Tanulságos nyomozások“ rovata számos igen tanulságos és a gyakorlati oktatás céljainak igen megfelelő, megtörtént esetet hoz a csendőrségi gyakorlati életből. Ezek mindegyike alkalmas valóságos helyzetek beállítására és a nyomozástan egy-egy elméleti fejezetének gyakorlatiasan való oktatására. Az oktatás ilyen tanulságos esetekből induljon ki, mert a példa, a valóságos helyzet beállítása — főleg az iskolában, szemléltető taneszközök alkalmazásával — a hallgatók képzeletét életrekelii és így a hozzáfűzött magyarázat jobban tapad, mintha száraz elméleti tételt még szárazabb másik követ. Ezt a célt igyekeztünk mi

is előmozdítani azzal, hogy könyvünket számos gyakorlati, még pedig főleg a csendőrség gyakorlati nyomozószolgálatból merített példával tarkítottuk. Minden oktató bizonyára saját szolgálati gyakorlatából is tanulságosnál tanulságosabb példákat ismer, amelyeket egy-egy elméleti szabályra alkalmazhat és amelyekből kiindulhat.

A bűnügyi nyomozástan tanításai általános érvényűek. Így pl a házkutatás bűnügyi nyomozástani eljárási elvei, vagyis, hogy adott esetben valamely kézrekerítendő személyt vagy bűnjelet hogyan és hol keressünk, az egész világon, Alaszkától—Új-Zeeland szigetéig, mindenhol helytállóak. Másként áll a dolog a jogi, alaki eljárási szabályokkal, amelyek már minden államban mások. Ezek a törvényekben, utasításokban (Bp. és Szut.) lefektetett szabályok az eljárásnak korlátokat szabnak, amelyeket a nyomozó csendőr nem léphet túl. A könyvben ajánlott eszközök és eljárások alkalmazásánál tehát arra kell ügyelni, hogy azok a törvénytábla keretekkel soha se jussanak összeütközésbe.

A könyvben a sarkalatos tételeket több helyen említjük. Ez az ismétlés szándékos, mert a hivatkozásokat lehetőleg kerülni óhajtottuk.

Tudatában vagyunk annak, hogy könyvünk tartalmának szellemi megemésztése — különösen magasabb iskolákkal, előképzettséggel nem rendelkezők számára — kissé nehéz, bár minden igyekezetünk arra irányult, hogy a nehézségeket megfelelő fogalmazással, hasonlatokkal, magyarázatokkal és példákkal áthidaljuk és hogy megfelelő typographiával a terjedelmes anyag áttekinthetőségét is megkönnyítsük. Meg vagyunk azonban győződve arról, hogy a nehézségeket a magyar csendőr értelmessége, tudni-vágyása és szorgalma könnyen leküzdí.

A könyv teljes egészében közös munkánk. Ezt azért is kifejezésre akartuk juttatni, hogy neveink feltüntetésénél nem a rangviszonyokat vettük mérvadónak, hanem a sorrend tekintetében a sorsra bíztuk a döntést.

A szerzők.

BEVEZETŐ.

A BŰNÖZÉS TANA (KRIMINOLÓGIA) ÉS SEGÉDTUDOMÁNYAI.

A bűnözés elleni küzdelem olyan régi, mint maga az emberiség. Hosszú évszázadok során szerzett tapasztalatok, folytatott kísérletezések, a büntető törvényhozási és igazságszolgáltatási gyakorlat, az elméleti tudományos munkásság, a bűnözés elleni küzdelmet külön tudományággá fejlesztették. Ezt a tudományágot a bűnözés tanának, idegen szóval kriminológiának nevezzük.

A bűnözés tana (kriminológia) a bűnözést és megtorlási módozatait figyeli, tudományos kutatásokat végez, következtetéseket von le, azok alapján elveket állít fel és módszereket dolgoz ki. Niceforo szerint a kriminológia az a tudomány, „amely egyrészt a bűnözéssel (bűncselekményekkel) és annak okaival, másrészt a bűnözés ellen irányuló védekező és megtorló rendszabályokkal foglalkozik“.

Ha a bűnözés tanáról (kriminológiáról) beszélünk, ez alatt mindig az államhatároktól független, általános szellemi kincset jelentő tudományt kell érteni, amely nem azonos a tételes büntetőjoggal, vagyis azokkal a büntetőjogszabályokkal, amelyeket az egyes államok büntetőtörvényei képviselnek (pl a magyar Btk., Bp., Kbtk., Kbp.).

Az államhatalom a büntetőtörvények alkotásánál mint tudományra, a bűnözés tanára, a kriminológiára támaszkodik; a büntetőjog alapelveit és vezetőeszméit a kriminológiának, mint tudományos forrásnak a tapasztalataiból, szabályaiból, tanításaiból meríti.

A bűnözés tana (kriminológia) a jogtudomány egyik ága. Több alágazatra oszlik, amelyeket a „büntetőjog segédtudományai“-nak is neveznek. Ezek a következők:

a bűnügyi embertan (kriminal-anthropologia) emberi vonatkozásban foglalkozik a bűntetessel. Ez az ember természetrajzával foglalkozó tudománynak, az embertannak (anthropológiának) egy új hajtása, amely a törvénysértő természetrajzával foglalkozik, testi és lelki tulajdonságait kutatja. A bűnügyi embertan ennek megfelelően két részre oszlik, úgymint:

a bűnügyi testtanra (kriminal-somatologia), amely az ember testével és

a tárgyi bűnügyi lélektanra (objektív kriminal-psychologia), amely az ember lelkével foglalkozik.

A bűnügyi testtan (kriminal-somatologia) a bűnöző testéről szóló tan, a bűnügyi embertannak az a része, amely az élő emberi szervezet külső, alaktani (morphologiai) vizsgálatát tűzi ki céljául. Pl a személyleírásban a bűnügyi testtan körébe vág. Kutatásainál segítségül veszi 1. a bonctant, vagyis a szerves lények felépítéséről és alakjáról szóló tant (anatómiát), 2. a szerves lények életmegnyilvánulásairól — normális funkciói-

ról — szóló tant (fiziológiát), 3. az embermérést (anthropometriát), amelyről később még szó lesz.

Az általános tárgyi bűnügyi lélektan (objektív kriminal-psychologia) a bűncselekményekké nyilvánított tényálladékok lélektani tartalmát kutatja és magyarázza (a terhelt, a tanúk vallomása, a tettes lélektani sajátosságai, a gyermek, a nő lélektana stb.).

A bűnügyi társadalomtudomány (kriminal-sociologia) feloszlik a társadalmi bűnügyi lélektanra (socialis kriminal-psychologia) és a bűnügyi számadattanra (kriminal-statisztika). Az előbbi azt kutatja, hogy az állam és társadalom berendezései és állapota milyen befolyást gyakorolnak a lakosság bűnözésére, az utóbbi az igazságszolgáltatás eredményeit összeállítja és tudományosan hasznosítja. (Pl számadatokban kimutatja a fiatalok, a nők, a visszacsúszók, társadalmi rétegek, idősorok, vidékek bűnözési arányszámait.)

A bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika). A büntetett akkor, amikor a bűncselekményét elköveti, tisztában van a reá háruló hátrányos következményekkel (büntetéssel), ezért mindent elkövet, hogy cselekménye, főleg pedig az ő tettessége titokban maradjon s ezáltal elkerülhesse az igazságszolgáltatást. A büntetettnek ez a törekvése minden időben akadályokat gördített az igazság kiderítése elé. A büntetett és az igazság kiderítésén fáradozó nyomozó tehát, mint ellenfelek állanak egymással szemben s közülök az a győztes, aki ebben a küzdelemben tökéletesebb eljárásokkal és eszközökkel dolgozik. A legrégebbi idők óta foglalkoznak azzal a kérdéssel, hogy milyen eszközök, módszerek a legalkalmasabbak a bűnözők elleni küzdelemre. Ezeknek a kérdéseknek, eljárási módszereknek és célszerűségeknek évszázadok óta folytatott tanulmányozása, a szerzett gyakorlati tapasztalatok összegyűjtése, az eszközök tökéletesítése és szaporítása tudományos rendszert hozott létre, amelyet bűnügyi nyomozástannak (kriminalisztikának) nevezünk.

A bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) tehát az a tapasztalati tudomány, amely egyrészt a bűncselekmények elkövetési módjait és eszközeit teszi tanulmány tárgyává, másrészt gyakorlati tapasztalatok felhasználásával, egyéb tudományok hasznosítható ismereteinek kiaknázásával, valamint folyamatos önálló kutató és kísérletező munkával olyan eszközöket, módszereket és eljárásokat alkot és ajánl, amelyek a bűncselekmények elkövetési módjának és az elkövető kilétének megállapítására alkalmasak. Vagyis: a bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) úgyis, mint bűnügyi nyomozási módszer-, úgyis, mint eszköz- és eljárástan arra tanít, hogy miként nyomozzunk.

A bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) mindenre kiterjedő, egyetemes (encyklopédikus) jellegű tudomány, amely az emberi tudásnak és ismereteknek majdnem minden ágazatát érinti. Az egyszerű áruismétől vagy pl a zárszerkezettantól kezdve az orvosi és vegyi tudományokig minden szaktudás nyújthat olyan ismereteket, adatokat, amelyeket a bűnügyi nyomozástan (kriminalisztika) fel tud használni és rendszerébe kebelezhet.

A bűnügyi nyomozástan nem elméleti, hanem tapasztalati tudomány, mert tanításai a bűnözés elleni küzdelem folyamán minden időben és helyeken nyert gyakorlati tapasztalatokból leszárt következtetéseken épülnek fel.

A bűnügyi nyomozástan, mint a bűnözés tana (kriminológia) általában, szintén általános érvényességű tanokat tartalmaz s így független az egyes államok tételes büntetőtörvényeitől.

A bűnügyi nyomozástan elméletileg két részre bontható, úgymint: a *nyomozási módszertanra* (kriminal-taktika) és a *nyomozási eljárásra* (kriminal-technika).

A *bűnügyi nyomozási módszertan* (kriminal-taktika) a nyomozó cselekményeknek és a rendelkezésre álló erőknek célszerű alkalmazását határozza meg bűncselekmények kiderítésénél, s így a nyomozásnak gondolkodó, mondhatni harcászati része. Eldönti, hogy az egyes esetekben egyik vagy másik segédeszközt egyáltalán, ha igen, melyet, mely időpontban, milyen sorrendben és milyen módon kell alkalmazni, ehhez képest az eljárást, a keresztülvitelt céltudatosan szabályozni és helyesen lefolytatni. Így pl a házkutatás lényege és lebonyolításának módja a nyomozási eljárás (kriminal-technika) területébe vág, de már annak a mérlegelése és eldöntése, hogy a fennforgó tényállás mellett házkutatás egyáltalán helyénvaló, tanácsos-e, s hogy a házkutatást azonnal le kellene-e folytatni, vagy pedig célszerűbb-e — a ház egyidejű megfigyeltetése mellett — egyelőre elhalasztani, mert ebben az esetben a tettestársak is kézrekerülhetnek, a bűnügyi nyomozási módszertan (kriminal-taktika) körébe tartozik.

A *bűnügyi nyomozási eljárás* (kriminal-technika) azokkal a segédeszközökkel és készségekkel foglalkozik, amelyek a bűncselekmények kiderítésénél tekintetbe jönnek. Ide sorolnak nemcsak a nyomozás támogatásának vagy a bizonyításnak a céljait szolgáló műszaki berendezések (nyilvántartások, laboratóriumok), vagy a szoros értelemben vett tulajdonképeni technikai műveletek (mintázás, személyleírás, fényképezés), hanem a „technika“ fogalmának általánosító értelmezése alapján mindazok a szabályok, tapasztalatokból leszűrt elvek, fogások is, amelyeket az egyes nyomozó cselekményeknél követni célszerű. Pl a személymotoszáznál követendő rendszer, a házkutatás szabályai, a megfigyelés fogásai, a tanúkikérdezés, a helyszínelés, a szembesítés „technikája“ stb.

A technika görög eredetű szó (techne = mesterség, teucho ige = elkészíték, megcsinálók). A technika régebben csak gépek, szerszámok, készülékek, műszerek, építmények készítésének, gyártásának és használatának a tudománya volt, ma már azonban a szó fogalma jelentékenyen kibővült. Jelenti nemcsak valaminek az elkészítését, felépítését eredményező mechanikai tevékenységet (szakácművészet-től, kenőcskészítő mesterségtől az orvostudományig mindent), hanem szellemi vonatkozásban is valaminek a kidolgozását, előadásra, közzétételre előkészítését. Így pl beszélünk szónoki technikáról, de technikája van a zongorajátéknak, az énekeknek, festészetnek, sőt a költészetnek is. Van „adminisztrációs“ technika, van „fogtechnikus“, s az állatszélidítés, a nevelés is bizonyos „technika“ szerint történik. Sportolni ma már nem is lehet „technika“ nélkül, a vívó-, futó-, box-, teniszbajnok teljesítményét „technikájának“ köszönheti.

Kriminalistának tágabb értelemben azt az egyént nevezzük, aki mint elméleti vagy gyakorlati jogász, a büntetőjoggal vagy mint embertan-, lélektan-, társadalomtan-tudós (anthropologus, psychologus, sociologus) stb. a bűnözéssel (kriminalitással) foglalkozik. Szűkebb értelemben: kriminalistának nevezzük a gyakorlati nyomozás emberét (hivatalból: a bíró, ügyész, csendőr, detektív, rendőr stb.).

A kriminalpolitika. A bűnözés tanának tudományos rendszere, kutatásainak eredményei, leszűrt elvei befolyást gyakorolnak a kriminalpolitikára, amelynek az a feladata, hogy a bűnözés tanából (kriminológiából) mint tudományos forrásból merítve, az egyes államok sajátlagos gazdasági, politikai és társadalmi viszonyainak megfelelő büntetőtörvényeket alkosson.

A büntető törvényhozás feladatai ugyanis:

1. megállapítani, hogy milyen cselekmények vagy mulasztások képezzenek büntetendő cselekményeket és azokat milyen büntetésekkel sújtsák;

2. megállapítani a bűncselekmények megtorlását célzó eljárás (bűnper, bűnvádi eljárás) alaki szabályait, szabályozni az igazságszolgáltatás szerveinek működését;

3. szabályozni a büntetések végrehajtását.

Ezeket a feladatokat megfelelő alaki, anyagi és a büntetés végrehajtását szabályozó törvények alkotásával a kriminál-politika oldja meg.

Az alaki büntetőjog a bűnvádi eljárás alaki, eljárási szabályait foglalja magában; az anyagi büntetőjog a bűncselekményeket és a büntetési tételeket határozza meg. A büntetési rendszerek tana (kriminal-poenologia) a büntetési rendszerek és a büntetések végrehajtásának módozataival foglalkozik.

ELSŐ RÉSZ.

A NYOMOZÁS MÓDSZERTANA.

I. FEJEZET.

A NYOMOZÁSRÓL ÁLTALÁBAN.

1. A nyomozás fogalma.

Mindaz, ami a bűnvádi eljárásban a bűnügynek főtárgyalásra kerüléséig történik, csak a főtárgyalás előkészítésére szolgál. Ezért a bűnvádi eljárásnak a főtárgyalást megelőző részét, előkészítő eljárásnak nevezzük. Az előkészítő eljárás fő tagozatai a nyomozás, a vizsgálat és a vád alá helyezés, esetleg ennek mellőzésével a főtárgyalásra való közvetlen megidézés.

A Bp. 83. §-a szerint a nyomozás tárgya: „azoknak az adatoknak kipuhatólása és megállapítása, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek. A nyomozás e határon túl nem terjedhet”.

A nyomozás azonban kétirányú ténykedés: jogi és kriminalisztikai. A Bp. fenti meghatározása tételes törvény jogszabálya, amely a nyomozást pusztán jogi szempontból, tehát az alakiség és a jogi terjedelem szempontjából határozza meg. A kriminalisztika ezzel szemben a nyomozást a saját szemszögéből, vagyis az eljárás lényege, a gyakorlati oldal szempontjából ítéli meg, mert kézzelfogható eredményt, valóságosan megkerített bűnjelt, megszerzett bizonyítékot vagy kézrekerített tettest a jogszabályok ismerete egymagában nem igen eredményezhet. Ezt csak a kriminalisztikának, mint a nyomozás külön tudományának alapos ismerete és helyes gyakorlati alkalmazása biztosíthatja.

A kriminalisztika ezért a Bp. 83. §-ában foglalt általános jogi meghatározásokon túlmenően, a nyomozás során gyűjtendő adatok tekintetében, a nyomozás végső célját — a főtárgyalás előkészítésének érdekeit — szem előtt tartva, részletesebb gyakorlati útmutatásokkal is szolgál. Ebből a szempontból a nyomozás ívékenysége nem merülhet ki pusztán a vádló tájékoztatásához szükséges adatok kipuhatólásában és megállapításában. Az ítélethozatal céljából főtárgyalásra összeülő bíróság előtt lezajló bizonyítási eljárás alapjait, amelynek az objektív, való igazság felderítése a célja, már az előkészítő eljárás alatt meg kell teremteni, annál is inkább, mert szertelen az olyan, bizonyítás céljaira felhasználható, adatok száma, amelyeket csupán az eljárás leelején történő biztosítással és rögzítéssel lehet az elenyészéstől, elkallódástól vagy feledéstől megóvni. Ilyenek pl a helyszínen talált helyzet, állapot, egyes nyomok, bomlásnak, párolgásnak, beszáradásnak kitett anyagok, személyeken létező elváltozások (beszennyeződés, bevéreződés, sérülés, nyomok a ruházaton, szagok a hajban stb.).

Az objektív igazság felderítése csak úgy lehetséges, ha az előkészítő eljárás a bizonyítási eljárás céljaira nem csupán egyoldalú, vagyis csak a vád szempontjából jelentőséggel bíró tényeket, hanem a cselekmény elkövetési módját és körülményeit, továbbá a tettesség kérdését minden oldalról megvilágító adatokat kutat fel és gyűjt össze. A nyomozásnak tehát az elkövetett bűncselekmény és gyanúsítható tettese kilétének tárgyilagos felderítéséhez szükséges adatok gyűjtésénél a ter-

helő és súlyosbító körülményeken kívül a mentő és enyhítő körülmények felkutatását is fel kell ölelnie.

A nyomozás *kriminalisztikai* meghatározása a következőkben foglалható össze:

A nyomozás a büntettes kiletének, a büntetendő cselekmény tényének, elkövetési módjának és körülményeinek kipuhatólására és megállapítására irányuló adatgyűjtés.

Puhatólás, bizalmas tapogatódzás, tájékozódás pusztá gyanú alapján, vajjon valószínű-e a bűncselekmény, ki gyanúsítható azal, mi támasztja alá a gyanút vagy a feljelentést, léteznek-e adatok, melyek és milyenek azok? A puhatólásra gyakran szükség van, mert a nyílt nyomozás azonnali bevezetése ártatlanok alaptalan meghurcolásához vezethet. Ezenkívül számos bűncselekmény olyan természetű, hogy a nyomozást a legnagyobb óvatossággal, titokban végrehajtott puhatólással, megfigyeléssel kell bevezetni és a nyílt fellépésre csak akkor szabad áttérni, ha a puhatólás a felmerült gyanút valószínűsítette. Ide tartoznak főleg a politikai bűncselekmények és a kémkedés. De közönséges bűncselekmények gyanúját is gyakran előbb puhatólással kell valószínűsíteni. Ilyen esetek pl az eltűnésekkel kapcsolatosan felmerült gyanú, hogy az illetőt láb alól eltették, a magzatelhajtási esetek zöme, a vagyon, jövedelem és költekezés aránytalanságából bűncselekmény elkövetésére irányuló gyanú stb. Az „ajtóstól nem lehet a házba törni“ és „dobbal nem lehet verehet fogni“ közmondások megszívlelése minden esetben megmondja az eljáróknak azt, hogy a nyílt nyomozást mikor kell a puhatólásnak megelőznie.

Megállapítá: perrendszerű nyomozó cselekmények lefolytatása, amelyekkel a kipuhatólt adatokat nyíltan felkutatjuk, feltárjuk, biztosítjuk, pl gyanúsított, tanúk kikérdezése, helyszínelés, házkutatás, személymotozás stb.

2. A rekonstrukció és a nyomozás menetének váza.

Az elkövetett bűncselekmény mintegy elmerült a multban. A nyomozásnak a bűncselekményt a multból fel kell idéznie, fel kell elevenítenie. Minden történés, így a bűncselekmény is, hogy valami emléket, nyomot maga után, hacsak töredékek alakjában is. E nyomok részben különböző elváltozásokban nyilvánulnak meg, amelyeket a bűncselekmény elkövetése a külvilágban előidézett, részben pedig emlékként élnek azoknak a személyeknek az emlékezetében, akik a történeusről, annak lejátszódásáról, körülményeiről annakidején valamiképpen tudomást szereztek. A bűncselekmény ilyen visszamaradt és így megfogható töredékei: az adatok. Ilyenek a különböző érzékelhető nyomok, elváltozások, bűnjelek, továbbá a bűncselekmény szereplőinek (sérteft, tettes, tettestárs stb.), valamint a tanuknak emlékezetében visszamaradó nyomok, vagyis az emlékképek. A nyomozásnak arra kell törekednie, hogy ezekből a gyakran igen hiányos maradványokból, az elkövetett bűncselekményt és annak tettesét újból felidézze, helyreállítsa, idegen szóval: rekonstruálja. A kész munkát, amely csak akkor teljes, ha mind a cselekmény, mind annak elkövetője a helyreállítással megállapított nyert: rekonstrukciónak nevezzük.

A kész rekonstrukcióval a nyomozás célját elérte s így munkája befejezést nyert. Értéke a töredékek, vagyis az adatok mennyiségétől és minőségétől függ. Minél számosabb és súlyukban egyenként is jelentősebb adatokon épül fel a rekonstrukció, annál megbízhatóbb.

A rekonstrukciónak azonban nem csupán mint később elérendő célnak, mint zárókönek jut szerepe a nyomozásnál. A rekonstrukció elve eszközül is szolgál, mert az adatokkal járó munka minden egyes mozzanatának: kezdve az adatok felkutatásától, az adatok vizsgálatán, rendezésén, az adatoknak szellemi megoldozásán, feltevésekkel, következtetésekkel való

kiegészítésén keresztül a rekonstrukciós végcél jegyében kell lefolynia. Ez adja az egész munka alatt a vezérlő eszmét, az irányítást és ez biztosítja az egyes részletevénykedések célszerűségét és módszerességét is.

Az adatokkal járó munka menetét, bölcsőjétől kezdve a végcélig, meggyőzően érzékelteti az alábbi hasonlat:

Egy apró, piros, kék és fehér kövecskékből álló, összességükben bizonyos rajzot mutató kőlapot (mozaik) széjjeltörnek. A széjjeltörött részeket tágas műhelyben mindenfelé széjjelszórják. A műhely padlóját a legkülönbözőbb színű kötörmelék borítja.

Feladat: A kőlapot újból összeilleszteni.

Első feladat lesz a kőlap alkatrészei után való kutatás, keresés. Ez megfelel az

adatgyűjtésnek.

A talált anyagot vizsgálat és bírálat alá kell venni annak megállapítása végett, hogy az mind az eredeti kőlaphoz tartozik-e. Amit, mint nem odatartozót felismerünk, félretesszük. Ez megfelel:

az adatok vizsgálatának és bírálatának.

Ezután a talált törmeléket rendezni kell. Talán a három szín szerint fogjuk őket csoportosítani (piros, fehér és kék), hogy ezáltal az áttekintést biztosítsuk, az anyagot számbavehessük és ezáltal az összeillesztés munkáját megkönnyítsük. Ez megfelel:

az adatok rendezésének.

Ezután próbálgatjuk a törmelékeket egymáshoz illeszteni, keressük az összefüggéseket, az egymást kiegészítő részeket. Munkánk eredménye az lesz, hogy az egész kőlap egyes részleteinek megfelelő törmelécsoportok fognak kialakulni. Ez megfelel:

az adatok közötti összefüggések vizsgálatának.

A törmelékek egymáshoz való illesztésénél gyakran hézagok mutatkoznak, amelyeknek kitöltésére nem találunk a hézagba teljesen beillő, hanem csupán hasonló darabokat. Úgy okoskodunk, hogy az alakbeli eltérés talán az illető kődarab elporzása okozta és a darabok azért nem illenek bele a hézagba. Ezért a darabokat egyelőre felhasználjuk a hézag kitöltéséhez. A további összehasonlítások, próbálgatások közben azonban rájöhettünk arra, hogy rossz helyre tettük, mert az illető törmelék nem arra a helyre való vagy pedig egyáltalában nem a kőlaphoz tartozik. Ez megfelel:

a feltevéseknek és azok ellenőrzésének.

Sokszor a leggondosabb munka mellett is maradnak hézagok, mert a megfelelő részecskét nem sikerült megtalálnunk. Ilyenkor azon törjük a fejünket, hogy milyen alakúnak, méretűnek, színűnek *kellett lennie* a hiányzó darabnak. Ennek megállapítására a hézagot körülvevő, már összeillesztett részekhez folyamodunk és ezek vonalvezetésének, színének, törési felületének folytatását elképzelve igyekszünk a hiányzó darabot gondolatban megállapítani. Ez a gondolatmunka nagyjában a

következtetésnek felel meg.

Az eddig felsorolt ténykedések eredményeképpen kialakul a kőlap eredeti alakjában és összetételében és ez megfelel *a rekonstrukciónak.*

E hasonlat keretében érzékeltetett ténykedések az adatokkal járó munka (operáció) egyes mozzanatainak felelnek meg. A következő II. és III. fejezetek részletesen ismertetik e mozzanatokot.

II. FEJEZET.

AZ ADATOK ÉS AZ ADATOKKAL JÁRÓ MUNKA.

A) Az adat fogalma és az adatok felosztása.

A nyomozás lényege az ismertett kriminalisztikai meghatározás szerint adatgyűjtés.

Adat minden olyan jelenség, körülmény, amely közvetve vagy közvetlenül a bűncselekmény alanyi vagy tárgyi tényálladékára felvilágosítást nyújt és ezáltal a bűncselekmény elkövetési módjának és a tettes kilétének megállapításánál felhasználhatónak látszik.

A bűncselekményt célszerűségi okokból két tényálladékre bonthatjuk, úgymint a tárgyi tényálladékre és az alanyi tényálladékre. Ez a felosztás nem öncél, hanem csupán kisegítőeszköz, amely az adatgyűjtés munkájában egyrészt áttekintést nyújt, másrészt a rendszerességet biztosítja.

Miként a nyelvtanban a mondat alanyból és állítmányból áll, a bűncselekmény tényálladéka is két részre osztható. Valami történt (loptak, sikasztottak, csaltak, öltek stb.), ez megfelel az állítmánynak. Ami történt, azt valaki okozta, előidézte, elkövette, ez a valaki — a tettes — a mondat alanyának felel meg.

A bűncselekmény tényálladékának azt a részét, amely a cselekményt, a történést öleli fel, tárgyi tényálladéknak nevezzük. A tényálladéknak a „ki követte el?” kérdésre válaszoló, vagyis a tettes kilétére vonatkozó része az alanyi tényálladéket képezi.

Jelenségek a fizikai érzékszerveinkkel érzékelhető tények, tehát amit látunk, hallunk, ízlelünk, tapintunk, szagolunk. Jelenség lehet pl valamely tárgy, nyom, elváltozás, szag stb.

Körülmény lehet bármilyen tény, esemény, helyzet stb., amely az alanyi és tárgyi tényálladéket vagy azok egyes részeit megvilágítja, pl gyujtogatás gyanúja esetén az elégett tárgyak biztosított volta, a betörést szenvedett súlyos anyagi gondokkal küzdött stb. Mint körülmények és nem mint jelenségek képeznek adatokat többek között pl a cselekmény indítók, a tettesnek tájékozottsága, az előre megfontolt szándék, szóval minden, ami bár nem érzékelhető, azonban mégis útmutatásul szolgálhat.

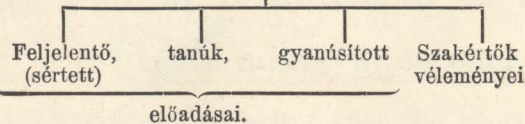
Közvetlen felvilágosítást nyújt pl a szemtanú által szolgáltatott adat vagy pl a beismerő vallomás.

Közvetve nyújtanak felvilágosítást az ún. közvetítő adatok (mutató adatok, indiciumok), tehát azok a tárgyak és ténykörülmények, amelyekből valamely konkrét tényállásra, folyamatra, tettességre következtetni lehet. Ilyenek a II. és III. sz. táblázatban felsorolt adatok legnagyobb része,

A) Személyi jellegűek (élő anyag),
amelyek származhatnak

1. idegen személyektől   2. a nyomozó csendőr személyes megfigyeléseiből, észleleteiből.

- a) elkövetés eszköze, pl. pisztoly, betörőrúd, mérge, spirálfűró, prés, stb.
- b) elkövetés tárgya, pl. feltört zár, megfűrt pénzsekerey, felgyújtott ház, összeszurkált hulla, stb.
- c) tárgy, amelyet a bűncselekmény hozott létre, pl. hamis pénz, csekk, vér-alvadék magzat-elhajtásnál, hányadék mérgezésnél, stb.
- d) tárgy, amelyet a tettes visszahagyott, pl. cigarettavég, keztyű, lepattant gomb, kalap, ürülék és papiros, gúnyirat, ólomdarab a zárban, stb.
- e) tárgy, amelyet a tettes elvitt, pl. ruhánemű, pénz, ékszer, élelmiszer stb., egyszóval: a zsákmány
- f) minden tárgy, amely bármilyen kapcsolatban van a bűncselekménnyel, pl. az útarokban talált véres ing, alszakáll, bőrönd, amelyben a hulla volt, stb.

- ujj-   kéz-   láb-   fog-   test-   vér-   járómű-   állat-   eszköz-   égési nyomok   anyagnyomok (foltok, porok, pecsétek, tisztatlanságok stb.)

B) Tárgyi jellegűek (holt anyag)
(néma tanúk)

1. nyitlak (sebek, lábnyomok, eszközök stb.)
2. (rejtettek és elrejtettek, pl. lappangó ujjnyom, mérge az ételben, ondószálcsa a hüvelyben, pisztoly a kútban, szomszédságban elrejtett bűnjelek stb.)

1. Tárgyak (bűnjelek, „corpora delicti“) (Szut. 445.)

2. Tárgyak eltűnése:

a) különleges körülmények között, amidőn a helyszínről eltűnt tárgy sajátlagos értékében rejlik az adat jelentősége.

Pl ritka bélyeg, uzsorástól csak 1 váltó, bíróságtól csak 1 ügy iratai, határszéli iskolából leventeratok, örökhatyótól végrendelet, csak a könnyen értékesíthető, vagy csak a feltűnés nélkül elszállítható értékek tűntek el stb.

b) A gyanúsítottnál tárgyak eltűnésének különleges jelentősége viszont abban rejlik, hogy a gyanúsított azokat nem tudja felmutatni, pl:

- az az öltöny, amelyben a gyilkosságot elkövette;
- az a gomb, amely a helyszínen lepattant;
- a bicskahegy, amely a zárba beletört, stb.

3. Elváltozások

4. Elmaradt elváltozások
pl a kitért ablak alatt a puha talajon nincs lábnyom, megvetett ág, de fekvés nyomai nélkül; el nem fogyasztott étel, ajtóhasadékon betolt, de már át nem vett újságok, pék, tejes árujának át nem vétele, amelyeket az ajtó elé helyezt; nappal is égve talált lámpa; nappal az álba bezárt háziállatok; istállóban levő ellátatlan jöszág (éjjeli etetés elmaradt); szék hiánya (önakasztás koholásakor); pókháló a kulcslyukban (annak bizonyítékául, hogy kulcsot már régebben nem toltak be a zárba), megszakítatlan porréteg azon a helyen is, ahol az „ellopott“ tárgy állítólag állt stb.

a) Nyomok

íráshamisítások nyomai

b) Szagok

pl a test (ruha, láb) egyéni szaga, istállószag úriszobában, cigányszag, illatszer a levegőben, ruházaton vagy testrészekben, petróleumszag gyújtogatásnál, kloroformszag rablások színhelyén, fokhagymaszag mérgező seknél, stb.

c) Hely- és állapotváltozásai a tárgyaknak, pl:

feldült bútordarabok, megállott, vagy megállított óra, befagyott víz a mosdótálban (a tettes nyitvahagyta az ablakot), hullajelenségek, megsemmisítés (elégetés), a zár már nem működik, ruházat tépett, tiszta ing a gyanúsítottnál, feltűnő tiszta kéz munkásembernél, frissen felmosott padló, stb.

pl költsékes életmód, elkövetés eszközének birtoklása, testi és lelki hatás nyomai (pl véres ruha, büntudat) stb.

Az adatok felosztása.

A szerint, hogy az adatgyűjtésnél élő vagy pedig holt anyaggal foglalkozunk, az adatokat két csoportba oszthatjuk, mégpedig

- a) személyi jellegűekre,
- b) tárgyi jellegűekre.

Az adatok sematikus beosztását az I. számú táblázat tünteti fel.

B) Az adatok felkutatása és összegyűjtése.

1. Az adatgyűjtés eszközei.

Az adatgyűjtés eszközeit a különféle nyomozó cselekmények képviselik. Ezek a következők:

1. a személyazonosítás,
2. a nyomozásnál szereplő személyek kikérdezése (sértett, feljelentő, gyanúsított, tanúk),
3. szakértők véleményének kikérése,
4. helyszíni szemle,
5. személymotosás,
6. házkutatás,
7. megfigyelés, (feltűnésnélküli puhatolás és megfigyelés polgári ruhában),
8. bűnjelek őrizetbevétele (tárgyak leírása és azonosítása),
9. a tettes üldözése és elfogása.

Az adatgyűjtés eszközeit az Első Rész III. fejezete és a Második Rész ismerteti részletesen.

A nyomozás az adatgyűjtés céljaira különféle segédeszközöket és a nyomozást támogató különféle intézményeket vesz igénybe.

Segédeszközök:

a) Technikai segédeszközök, pl nagyítóüveg, görcső, kvarclámpa, daktyloszkopiai felszerelés, lehallgató készülék, helyszínelő gépkocsi, fényképezőgép, villanylámpa stb. Bűnjelek megőrzésére szolgáló tartályok, álruhatár. Híradóeszközök: táviró, távbeszélő, közbiztonsági rádió.

b) Feljegyzések, nyomtatványok. Pl. ujjnyomatlapok, személyleírási űrlap, bűnjeljegyzék, Nyomozati Értesítő, Nyomozókulcs, figyelőlapok, jegyzékkönyvecske stb.

c) Ábrázolatok (rajzok, fényképek, grafikonok) és mintázatok, pl helyszínrajz, gipszöntvény stb.

d) Napisajtó és szórakoztató rádió, hírdetmények.

Támogató intézmények:

a) Nyilvántartások, pl büntetett előéletűek, körözött egyének, szokásos büntettesek, kiderítetlen bűncselekmények, eltűntek stb. nyilvántartásai.

b) Gyűjtemények, pl. kéziratgyűjtemény, fényképgyűjtemény, kötélcsofómózási gyűjtemény, gumiabroncsgyűjtemény, magzatelhajtószerek. lövedékek, fegyverek gyűjteménye stb.

c) Bűnügyi laboratóriumok.

d) Bűnügyi múzeumok.

e) Szakkönyvtárak.

f) Hullanézók.

Bűnügyi nyilvántartások.

I. Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal.

Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal a nyomozás technikai segéd-eszközeinek a hivatala, amelynek feladata az adatgyűjtés és a nyilvántartás, valamint értesítésadás a nyomozás támogatása érdekében. A hivatal a belügyminiszter és igazságügyminiszter fennhatósága alatt áll és így nem a rendőrfőkapitányság egy osztálya, vagy fiókintézménye. A magyar kir. csendőrség szervei által való igénybevételét a Nyut. 16. §-a szabályozza.

Szervezete a következő:

I. Törzsanyaggyűjtemény, amely az egész bűnügyi nyilvántartás lelkét, törszét alkotja, mert ezzel függnek össze az összes egyéb nyilvántartások, pl. a daktyloszkopiai nyilvántartás, a fényképgyűjtemény, a különnyilvántartás.

A törzsanyaggyűjtemény három részből áll:

1. A büntetőlapok gyűjteménye. A büntetőlapokat a jogerőre emelkedett ítéletek alapján a kir. járásbíróóságok és a kir. ügyészségek állítják ki és küldik meg az Orsz. Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalnak, mégpedig a következő bűncselekmények eseteiben: minden büntett és minden vétség esetében, kivéve a pénzbüntetéssel büntetett becsületsértések eseteit. A kihágások közül csak a közveszélyes munkakerülés és koldulás, valamint a 30 napi elzárást meghaladó egyéb kihágások eseteiben állítanak ki büntetőlapokat.

A büntetőlap tartalmazza az elítéltnék származási adatait, az első és utolsófokú bíróság megnevezését és ügyszámát, a jogerős ítélet keltét, a bűncselekmény megnevezését, a büntetés nemét és mértékét. A büntetőlapokat hangtani (fonetikus) ABC-sorrendben tartják nyilván.

2. Az ujjnyomatkiésérőlapok gyűjteménye. Ujjnyomatkiésérőlapot minden letartóztatásba vett egyénről állítanak ki az ujjnyomatlap felvételekor s ez mintegy mellékletét képezi az ujjnyomatlapnak és helyettesíti a büntetőlapot addig, amíg a jogerős ítélet tartalmazó büntetőlap beérkezik. Ekkor az ujjnyomatkiésérőlapot kicserélik. Ha pedig büntetőlap nem érkezik (mert ítéleire nem került sor), akkor az ujjnyomatkiésérőlapot őrzik a büntetőlap helyett a büntetőlapok gyűjteményében.

Az ujjnyomatkiésérőlapot a kir. ügyészségek (járásbíróóságok) állítják ki, Budapesten azonban a kir. ügyészség helyett maga a bűnügyi nyilvántartó hivatal.

3. A figyelőlapok gyűjteménye. A figyelőlapokat az igazságügyi hatóságok (törvényszékek, ügyészségek, járásbíróóságok, büntetőintézetek) állítják ki a bűnvádi eljárás alatt álló ismeretlen helyen tartózkodó és keresett személyek kézrekerítése végett. A figyelőlapokat nyomozólevél, elfogatóparancs vagy személyleírás-körözés alapján állítják ki és ezekkel együtt küldik meg a bűnügyi nyilvántartó hivatalnak.

II. Az ujjnyomatgyűjtemény. Ennél pusztán az ujjak képleteinek osztályozása alapján történik a büntetettek nyilvántartása. A cigány férfiak és nők ujjnyomatlapjait külön kezelik. A monodaktyloszkopiai nyilvántartásban a büntetettek szakmák szerint is nyilvántartatnak.

Az ujjnyomatgyűjtemény újabb alosztálya a külföldi hatóságok megkereséséhez mellékelte (keresett magyar és külföldi honos büntetettek) ujjnyomatlapjainak a gyűjteménye.

III. Rendes (Bertillon-féle) fényképgyűjtemény, amely a visszaeső bűnözőkről, személyazonosság céljaira felvett fényképeket tartalmazza. A fényképek sorszámmal ellátva, fiókokban tartatnak nyilván. Ez a szám szerepel a büntetőlapokon is.

IV. A különnyilvántartás. Három csoportja van:

1. Fényképgyűjtemény (Verbrecheralbum) és kartotéknyilvántartás a szokásos büntetettekéről, akik 62 szakma (ebből 1 nemzetközi szakma) szerint vannak nyilvántartva. (Szakmák: kasszafűrók, zsebmetszők, kerítők stb.)

2. Különös ismertetőjelek kartotéknyilvántartása, amelyben a szokásos bűnözőket a látható különös ismertetőjelek alapján tartják nyilván (pl hiányzó testrészek, égési, lövési sebek, tetoválások, egyéb fogyatékosságok, mint pl vakság, dadogás, bénaság, púp stb.).

3. Gúny- és csúfnevek kartotéknyilvántartása.

V. Tárgynyilvántartás, amely külön-külön felöleli

az elveszett tárgyak, valamint a

megkerült tárgyak nyilvántartó lapjait. E két csoportnak egymással állandóan összhangban kell lennie. Gyakorlati haszna a tárgynyilvántartásnak abban rejlik, hogy ha pl valamely ellopott ékszer évek mulva megkerülne, az esetleg időközben feledésbe ment károsult az első csoport segítségével megállapítható.

II. A csendőrség bűnügyi nyilvántartása.

A csendőrségi bűnügyi nyilvántartás Budapesten, a nyomozó osztályparancsnokság keretében működik.

A csendőrség nyilvántartása, mint rendészeti nyilvántartás, inkább a gyakorlati megelőző és nyomozó szolgálat igényeinek kielégítésére törekszik, amennyiben nem annyira azokkal foglalkozik, akiknek a bíróságokkal már dolguk *volt*, hanem olyanokkal, akiknek a bíróságokkal dolguk *lesz* vagy *lehet*.

A csendőrségi nyilvántartás ennek a célnak megfelelően a bűncselekmények elkövetésével gyanúsított elfogandó egyéneken kívül

a megfigyelést igénylőket (szokásos büntetéseket, gyanús egyéneket),

az eltünteteket,

a rendőri felügyelet alatt állókat és a feltételeesen szabadságolt fegyenceket,

a katona-, fegyenc- és fogolyszökevényeket,

az ország területéről kiutasítottakat, továbbá azokat a személyeket is nyilvántartja:

akiknek személyazonosságát meg kell állapítani (élő vagy holt személyek), vagy

akik valamely személyazonossági igazolványt vagy névre szóló okmányt elvesztettek.

A személyek nyilvántartása betűrendes (fonetikus) főnyilvántartásban történik, amelyet különféle melléknyilvántartások egészítenek ki (így pl foglalkozás, különös ismertetőjelek, szokásos büntetéseknél: bűncselekményfajta és az elkövetési mód szerint stb.).

A személyeken kívül a csendőrségi nyilvántartás kideríthetetlen bűncselekmények, bűnjелеk, elvesztett és talált tárgyak, valamint bizonyos segédadatok (pl országos vásárok helye és ideje) nyilvántartásával is foglalkozik, úgyhogy a nyilvántartás a csendőrség mindenre való emlékezésének rendszerbe foglalt rögzítéseként fogható fel.

A csendőrségi nyilvántartás fenti rövid vázolásából önként adódik, hogy a nyilvántartáshoz milyen természetű kérdésekben lehet felvilágosításért fordulni.

A nyilvántartás azonban nemcsak felvilágosítást nyújt, hanem arra is törekszik, hogy a közbiztonsági szervek megelőző és nyomozó szolgálatát, saját kezdeményezéséből, öntevékenyen is támogassa. A nyilvántartás keretében ennek a célnak az érdekében *kiértékelő csoport* működik, amely a nyilvántartási adatok különleges táblázatos csoportosításával, az adatok közötti összefüggéseket fűrkészi. A kiértékelő csoport figyeli az elkövetett bűncselekmények tér- és időbeli összefüggését, kutatja az elkövetési módban, bűnjelekben, személyleírásokban stb. mutatkozó analógiákat s ezekből levonja következtetéseit.

Ez a munka a nyilvántartás számára a mindenkor folyamatban lévő nyomozásokat illetőleg, országos viszonylatban, állandó áttekintést biztosít és egyben arra is képesíti a nyilvántartást, hogy a központi figyelés eredményeinek felhasználásával az érdekelt örsöket (rendőrhatóságokat) adatszolgáltatással (útmutatással), aktíve is támogassa.

A csendőrségi nyilvántartás célját, adatforrásait, anyagát, tagozódását, technikáját, igénybevételenek módozatait a Nyut. II. fejezete ismerteti részletesen

2. Támpontok az adatgyűjtésre.

A nyomozásnak a tettes kilétére, a bűncselekmény elkövetési módjára és körülményeire vonatkozó adatokat kell gyűjtenie. Ez a meghatározás a nyomozási gyakorlat számára nem nyújt eléggé kimerítő támpontokat.

Arra, hogy milyen adatokat kell gyűjteni, elsősorban a *büntetőtörvények* adnak részletesebb útmutatást. A Btk. §-ai pontosan meghatározzák az egyes bűncselekmények tényálladási elemeit, felsorolják a cselekmények ismérveit. A nyomozásnak tehát elsősorban azokat az adatokat kell megszereznie, amelyek a megkövetelt tényálladási elemek fennforgásának kimutatásához szükségesek. Pl. a gyilkosság büntettének egyik tényálladási eleme az „előre megfontolt szándék“, a csalásé a „fondorlat“, a gyermekölésé a „házasságon kívül történt szülés“ stb. A nyomozásnak tehát olyan adatokat kell gyűjtenie, amelyek ezeknek az ismérveknek fennforgását bizonyítják.

A Btk. nyújtotta támpontok nem eléggé kimerítőek, mert a nyomozás által gyűjtendő adatokat csupán a büntetőjogi minősítés szempontjából határozzák meg. A nyomozásnak azonban a részletes adatok egész sorozatát kell beszereznie abból a célból, hogy azok segítségével a büntetőjogi mérlegelés egyáltalában lehetővé váljék. Ezekre a részletheadatokra, valamint forrásaikra és megszerzési módjukra a Btk. nem ad útmutatást.

Gyakorlatilag jól használható eszközt képvisel az adatgyűjtés ősrégi emlékeztetője, a közismert *8 kérdés (ki, mit, miként és mivel; mikor, hol, miért és kivel)*. Ez a 8 kérdés magában foglalja mindazt, amire az adatgyűjtésnek ki kell terjeszkednie, mert ha az adatgyűjtés előteremtette mindazokat az adatokat, amelyek e 8 kérdésre választ adnak, akkor a bűncselekmény teljesen ki van derítve. De ennek az emlékeztetőnek is vannak hiányosságai. Túl általános keretek között mozog és arra sem nyújt támpontokat, hogy a kérdésekre válaszul szolgáló adatokat honnan és milyen úton szerezzük meg, mert amilyen könnyű ezeket a kérdéseket feltenni (ki, mit, mikor, miként? stb.), éppen olyan nehéz azokra a választ megtalálni.

Kimerítő, részletes és gyakorlatilag jól felhasználható adatgyűjtési emlékeztetőhöz jutunk, ha a 8 kérdést tovább tagoljuk és egyben rámutatunk a keresendő adatok forrásaira és megszerzésük módjára is.

Ilyen, a könnyebb áttekinthetőség érdekében az alanyi és tárgyi tényálladéknak megfelelően csoportosított, emlékeztetőt nyújt a *II. és III. táblázat*. Ha bűncselekmények nyomozásakor a bizonyos 8 kérdésre választ

T Á M P O N T O K

a t á r g y i t é n y á l l a d é k r a

(Mi történt?)

1. Sértett (Feljelentő)	2. Zsákmány	3. Az elkövetés helye	4. Az elkövetés ideje	5. Az elkövetés módja	6. Az elkövetés eszköze	7. Indító ok
<p>a) személyazonos- sága,</p> <p>b) egyénisége és vi- szonyai,</p> <p>c) multja,</p> <p>d) magatartása, vi- selkedése és cse- lekedete :</p> <p>I. a cselekmény el- követése előtt,</p> <p>II. a cselekmény el- követése alatt,</p> <p>III. a cselekmény el- követése után.</p>	<p>Az ellopott, elra- bolt-, kiszarolt-, ki- sikkasztott-, ki- csalt-, megsemmi- sített vagy meg- rongált érték kö- rülményei :</p> <p>a) egyáltalán meg- volt-e és valóban elveszett-e?</p> <p>b) értéke :</p> <p>I. Pénzben kife- jezve,</p> <p>II. Sajátlagos ér- téke</p> <p>c) tulajdonságai,</p> <p>d) származása,</p> <p>e) helyzete :</p> <p>I. a cselekmény előtt,</p> <p>II. a cselekmény után.</p>	<p>a) Hol van az elkö- vetés színhelye ?</p> <p>b) Helyszíni lelet a :</p> <p>I. szűkebb hely- színen,</p> <p>II. tágabb hely- színen és kör- nyékén.</p> <p>c) A helyszín fek- vése.</p>	<p>a) Időpont.</p> <p>b) Végrehajtás idő- tartama.</p> <p>c) Időbeli kísérő kö- rülmények.</p> <p>d) Időjárás.</p>			

keresünk, vegyük elő a táblázatokat és kutassunk a táblázatokban megadott támpontok segítségével létező adatok után. A táblázatok segítségével nemcsak a szembeötlő, nyílt adatokat fogjuk hiánytalanul megtalálni, hanem napfényre hozhatjuk a homályban levő, rejtett adatok egész sorozatát is, amelyek felületes és módszernélküli nyomozásoknál rendszerint elkerülik a nyomozók figyelmét és így kihasználatlanul maradnak.

I. Támpontok a tárgyi tényálladék felderítését célzó adatgyűjtésre.

(Lásd a II. sz. táblázatot.)

A tárgyi tényálladék felderítése a közismert 8 kérdés közül 6 kérdésre ad választ, úgy mint: mit, miként, mivel, mikor, hol és miért kérdésekre. Ezen öncélon kívül alapot szolgáltat az alanyi tényálladék tisztázására is, vagyis arra, hogya ki lehet a tettes? Más szóval: ha sikerült megállapítani, hogy mit, miként, mivel, mikor, hol és miért követtek el, ezzel már számos olyan támpont birtokába is jutottunk (a tett psychéje, a bűncselekmény arculata), amelyek a tettes (tettesek) kilétére való következtést is lehetővé teszik.

A tárgyi tényálladék felderítését a következőkben felsorolt támpontok könnyítik meg, mégpedig azért, hogy az egyes támpontokkal való részletes foglalkozás révén számos olyan adat birtokába juthatunk, amelyek a tárgyi tényálladék tisztázását elősegítik. (Az egyes fejezeteket és bekezdéseket jelző arabs számok és betűk a II. sz. táblázattal való kapcsolatot teremtik meg.)

1. A sértett (feljelentő) személye.

A nyomozás első elve, hogy tisztában legyünk a szereplő személyek kilétével, mert különben nem tudjuk az általuk szolgáltatott adatokat, azok megbízhatóságát, súlyát mérlegelni. Pl: Nagyobb óvatossággal fogjuk megítélni annak a kereskedőnek betörés miatt tett feljelentését, aki biztosítási csalás miatt már eljárás alatt állt, mint a tisztamultú, feddhetlen előéletű emberek hasonló panaszát. Hasonló elbírálás alá fognak esni a rendellenes, beteg feljelentők (hisztériások), üldöztetési, feljelentési téves eszmében (mániák) szenvedők, konok perlekedők (kverulánsok) feljelentései.

1/a) A sértett kilétének (személyazonosságának) megállapítása sok esetben nélkülözhetetlen kiindulópontja az egész nyomozásnak. Ha olyan ismeretlen hullát találunk, amelyen külerőszak nyomai láthatók, akkor pl Óri Jánosnak lehetett oka öngyilkosságra, de Molnár Mihálynak nem, továbbá Molnár Mihály gyilkosát többnyire más emberek körében kell keresnünk, mint egy másik emberét. Mindaddig, míg a sértett kiléte és ennek révén előző környezete, előélete nem ismeretes, a nyomozás csak sötétben tapogatózik.

1 b) Annak a rejtélynek megoldásához, hogy mi miért történt, gyakran csupán a sértett egyéniségének, életmódjának és viszonyainak (magán-, családi, anyagi, egészségi, baráti, szerelmi, üzleti, hivatásbeli stb. viszonyainak) beható tanulmányozása és felderítése révén juthatunk. Bűncselekménye válogatja, hogy a sértett egyéniséget milyen szempontokból, továbbá viszonyai közül melyeket kell különös felderítés tárgyává tenni. Gyilkosságnak látszó esetről pl a sértett személyére, viszonyaira vonatkozó adatgyűjtés napfényre hozhatja, hogy az elhalt gyógyíthatatlan betegségben szenvedett, vagy reménytelenül szerelmes volt, vagy hozzátartozója elhalt s ezeknek az okoknak valamelyike miatt búskomor, életűnt volt. Máskor viszont

az elhalt sértett viszonyainak tanulmányozása során pl rájöhethünk arra, hogy fiatal felesége kikapós volt, szeretőt tartott s a sértett a felesége javára végrendekezett, vagy hogy különcödő, zsigori, kártyás, abnormis szexualitású (rendellenes nemi ösztönű), összeférhetetlen természetű, megrögzöt iszákos, morfinista, költelező nőbarát stb. volt.

A viszonyok felderítéséhez tartozik a sértett *környezetének*, érintkezési körének, ismerőseinek környezettanulmányoszerű tisztázása is. E közben sokszor olyan szálak juthatnak a kezünkbe, amelyek a nyomozás kiinduló pontjául szolgálhatnak, vagy pedig egyes kérdések megoldására útmutatást nyújtanak.

Ide tartozik még a sértett *szokásainak* felderítése is, pl mikor, hol szokta a pénztárcáját tartani, be szokta-e zárni éjjelre az ajtót, nyitott ablaknál szokott-e aludni, dohányos ember volt-e (szivaros, pipás, cigarettás) stb. Ha pl gyilkosság színhelyén, a sértett szobájában, sodrott cigarettavéget találunk, meg kell tudnunk, hogy a sértett szokott-e sodrott cigarettát szívni.

1/c) A sértett multja is rejthet olyan körülményeket, amelyek a cselekménnyel összefüggésben lehetnek. Ilyenkor azt kutatjuk pl, hogy dícselkedett-e valakinek, hogy pénze van, mutogatta-e valakinek az értékeit, szólt-e valakinek arról, hogy másnap nagyobb összegű pénzzel vásárra megy lovat vásárolni stb.

E vonatkozások sokszor *messze a multba* nyúlnak vissza. Ilyen lehetőségek: adott-e valamikor sértett valakinek féltékenységre, irigységre, bosszúra, haragra okot, pl terhelő tanúzással, kikoszorazással, feljelentéssel, pereskedéssel, üzleti versengéssel stb.

Míndezeket a sértett — tapasztalat szerint — nem mondja meg magától, mert a lehetőségek eszébe sem jutnak; a kikerdező művészete a sértettet, illetve a sértett multjára vonatkozólag kikerdezett tanukat ezekre rávezetni.

1/d) A sértett magatartásának, viselkedésének, cselekedeteinek a bűncselekmény elkövetése körüli időre nézve történő vizsgálata szintén értékes adatokat szolgáltathat. A vizsgálatnak három időszakra kell kiterjeszkednie, ú. m.:

A cselekmény előtti idő tekintetében néhány napra, órára — esete válogatja, hogy mennyi időre — a sértett magatartását stb. visszafelé *részletesen* fel kell deríteni. E közben rájöhethünk pl arra, hogy az, aki betörés miatt feljelentést tett és a biztosító intézettől a biztosítási díj kifizetését követelte, a „betörés“ előtt ingóságokat szállított el a lakásáról vagy üzletéből.

Ha a sértett élete a bűncselekménynek áldozatul esett, mindenkor meg kell állapítani, hogy ki, mikor, hol, milyen állapotban, kinek a társaságában *látta utoljára élve?* Tevékenysége, gondolatvilága, elejtett kijelentései, kapott üzenetei, levelezése mire engednek következtetni? E végből hagyatékát is meg kell vizsgálni (levelezés, napló, feljegyzések).

Példa:

Egy esetben erdei munkások ismeretlen halottat találtak az erdőben, aki nyilvánvalóan rablógyilkosnak esett áldozatul. A nyomozás megállapította, hogy a halott egy úgynökkel azonos, aki szobaasszonyának bementése szerint, gyakran utazott, utoljára pedig azzal távozott el, hogy X helyen állásra van kilátása, oda megy bemutatkozni s ezért magával vitte megtakarított pénzét is, amelyet óvadékként követeltek tőle. A helyszín semmi támpontot nem nyújtott a tettes személyére. Ezért a sértett hagyatékát vizsgálták át. Az iratok és feljegyzések között az egyik nyomozónak szemet szúrt egy újsághirdetés, amelyben bizonyos óvadékösszeg ellenében nyugdíjképes állást ígértek, mire rögtön eszébe jutott, hogy az ilyen apróhirdetések gyakran csak csalétek gyanánt szolgálnak különféle

bűncselekmények elkövetésére. Az apróhirdetésen elindulva megállapították feladójának személyét, kinek személyi körülményei is gyanúkteltőek voltak. A gyanúsított alibit próbált igazolni, de ezt hamarosan megcáfolták. Mikor pedig tanúk akadtak, akik a gyanúsítottal a kérdéses időben a tett színhelye körül megfordulni látták és amikor a gyanúsított nem tudott számot adni a nála talált nagyobb pénzösszeg holszerzéséről, beismerte, hogy a sértettet az apróhirdetés segítségével a gyilkosság színhelyének közelébe csalta, majd megölte és kirabolta.

Fontosak mindazok az adatok is, amelyek arra utalnak, hogy a sértett a bűncselekmény elkövetése előtt *rendes szokásaitól, életmódjától* valami módon eltért, pl nem ment munkába előző nap, lefekvés előtt gondosan becsukott mindent, holott ezt máskor nem tette, éjjel befogott szerkébe és egy ládát valahová elvitt stb.

A sértettnek a *cselekmény alatti* magatartása stb. szintén értékes támpontokat nyújthat a „mi történt” kérdés eldöntéséhez. Pl erőszakos nemi közösiség miatt tett feljelentés esetében a szomszéd szobában volt személyek zajt, segítségkiáltást nem hallottak, tüzeset alkalmával a sértett az oltási munkában nem vett részt, közömbös magatartást tanúsított, máskor a sértett égő házában kapu- és ajtókulcsát hosszú ideig nem találta. A gyújtogató többnyire elutazik és alibijéről előrelátóan gondoskodik; közlekedési baleset sértettje az utolsó pillanatban fejét veszítve, helytelen magatartást tanúsíthatott stb., stb.

Az, hogy milyen cselekmény történt, gyakran a sértettnek a cselekmény elkövetése után tanúsított magatartásából derül ki. Pl egy dohánylőzsdébe, amely a betörés ellen biztosítva volt, betörték és onnan nagymennyiségű árut loptak el. Napok mulva megfigyelték, hogy a tőzsdetulajdonos reggelenként bőrönddel jár be az üzletbe, holott ezt azelőtt nem tette, Kiderült, hogy a bőröndben dohánynemű volt, amelyet a „sértett” a „betörés” előtt lakására szállított.

Az a gyakran alkalmazott eljárás, hogy a gyanúsítottat egyelőre nem veszik őrizetbe, hanem — észrevétlen megfigyeltetése mellett — szabadon mozogni hagyják, szintén azt a célt szolgálja, hogy a nyomozás további adatokat nyerjen.

2. A zsákmány körülményei.

A zsákmány (az ellopott, elrabolt, kizsarolt, elsikkasztott, kicsalt, megsemmisített vagy megrongált tárgyak, illetve mindazok a tárgyak, amelyekre e bűncselekmények kísérletei irányultak) körülményeinek megállapítása szintén értékes támpontokat nyújthat egyrészt a tárgyi tényálladék tisztázására, másrészt adatokat szolgáltat a tettes kilétére is.

2/a) Annak tisztázása, hogy

1. egyáltalán megvolt-e és

2. valóban elveszett-e a kérdéses tárgy, gyakran meglepő eredményre vezet a „mi történt” kérdés eldöntése tekintetében. E kérdések firtatásakor gyakran kiderül, hogy a hiányzó értéket más, titkolni óhajtott sors érte, vagy egyáltalában nem volt meg. Pl a férj elmulatja hetibérért és a családi béke érdekében lopás miatt tesz feljelentést. Számadó pásztoremberek gyakran lopás miatt tesznek feljelentést, ha valamelyik jószág az ő gondatlanságuk miatt elhullott vagy elkóborolt.

Egyesek olyan jól elteszik érték tárgyukat, hogy később maguk sem találják meg: máris kész a lopás miatt való feljelentés.

Gyakran elszámolási hibákból előállott látszólagos hiányok miatt tesznek lopásért feljelentést.

Példa:

A háború alatt az egyik község előljárósága egy vagon búzát kapott szétosztásra. Az előljáróság emberei az igényjogosultakról névjegyzéket készítettek és ennek alapján végezték a szétosztást. A végén 6 métermázsa hiányzott. Azonnal feljelentést tettek az őrsön. A nyomozás csakhamar kiderítette, hogy a szintén igényjogosult jegyző 6 q-ját mindjárt kezdetben kiadták, de nevét elfelejtették a névjegyzékbe bevezetni.

2/b) Az érték megállapítására szükségünk van elsősorban a cselekmény minősítése szempontjából (értékhatár). A zsákmánynak pénzben kifejezhető értéken kívül, gyakran sajátlagos értéke is van.

Példa:

Üzletbe betörnek és a tolvaj a pénzen, árun kívül magával viszi a tartozásokról vezetett előjegyzést is.

Egy alkalommal vasútállomásra törtek be. A betörő több köteg menetjegyet is ellopott. Tekintettel arra, hogy az ellopott jegyeknek csak attól a pillanattól kezdve van értékük, midőn azokat a vasúti pénztár bélyegzőjével ellátják, a jegyek kívülálló tolvaj számára értéktelenek voltak. Értékük csak a jegypénztárt kezelő vasúti tisztviselő számára volt. Ő volt a tettes, a betörést színlelte, hogy sikkasztásait leplezze.

A zsákmány volt-e *biztosítva*? Mikor biztosították, nem mutatkozik-e aránytalanság az érték és a biztosítási összeg között?

2/c) A zsákmány tulajdonságainak megállapítása a bűnjелек utáni nyomozás alapja (bűnjelleírás). Célszerű a leírást a sértettel elkészíttetni és a hiányzó tárgyak jegyzékét vele összeállíttatni, mert ha később ellentmondások merülnek fel, úgy a sértett csalárd szándéka saját kezétől eredő feljegyzésekkel kimutatható.

A zsákmány *súlyából, terjedelméből* pl arra lehet következtetni, hogy egy vagy több tettes működött-e közre, vagy hogy az elszállításnál járóműre volt-e szükség.

Példa:

Vasúti koci falába rést törtek és egy láda árut elloptak. A koci lakatja, ólomzárja sértetlen volt. A láda méretei — összehasonlítva a rés méreteivel — azt mutatták, hogy azon a láda nem férhetett ki. A félrevezetési szándék kézenfekvő volt.

2/d) Néha a zsákmány származásában találhatjuk meg az útbaigazító adatot. Pl az ellopott tárgy vitás örökségből származik. Ilyenkor kézenfekvő a családi lopás feltételezése.

Az elveszett tárgyak származásának kutatása gyakran azt is eredményezheti, hogy meg sem voltak, vagy pedig eredetileg magához a sértetthez sem kerültek igaz úton.

2/e) Milyen helyzetben volt a zsákmány a *cselekmény elkövetése előtt*? Ide tartoznak elsősorban a megőrzési, kezelési rendszabályok. Hol tartották a kérdéses tárgyat: nyílt, mindenki számára hozzáférhető helyen-e, vagy elzárva, esetleg elrejtve? Ha a tárgyat zárt helyiségben, tartályban tartották, hány kulcspéldány volt, azokat hol és hogyan őrizték meg, nem vezett-e valamelyik el a kulcsok közül?

Ez alkalommal egyúttal meg kell győződni arról, hogy a tárgy valóban a sértett által bementett helyen volt-e. Számolni kell ugyanis azzal, hogy a sértett jóhiszeműen, vagy különféle okokból rosszhiszeműen valótlanul állít. Ilyenkor pl kiderülhet, hogy a biztosítva volt kerékpárt nem a lakatolt színből lopták el, hanem a kerítéshez támasztva maradt éjszakára, vagy pl, hogy a háziasszony retiküljét könnyelműen az ablakpárkányra tette és nem rendes helyére, a szekrénybe. Utóbbi esetben benyúlással elkövetett alkalmi tolvajlás a valószínű, míg ha a szekrényből tűnt volna el a retikül, inkább házi lopásra lehetne következtetni.

A zsákmány egymagában állott-e azon a helyen, ahonnan azt a tettes elvitte, vagy pedig más, egyéb értékkel együtt?

Abból a tényből, hogy egy helyen levő értékekből — amelyeket a tolvajnak látnia kellett — csupán azok egy része tűnt el, házi lopásra lehet gyanakodni (alkalmazott, cseléd, családtag, vendég). Pl: A cseléd kiviszi gazdája ruháját kikéfélni és a kabát zsebében felejtett pénztárcából csupán egy bankjegyet vesz ki, mert úgy okoskodik, hogy így nem is jönnek rá a lopásra.

A zsákmánynak, vagy részeinek a *cselekmény elkövetése után* való helyzete szintén hasznos támpontokat szolgáltathat.

A pénztárhelyiségből a határba kicipelt és ott fejszével széjjelvert szekrény pl cigányok tettességére mutat. A tettesek távozásának útvonalán elszórt magvak a menekülés irányára nyújtanak támpontokat. Ellopott és leszerelt állapotban talált gépkocsi alapos vizsgálata és a megtalálás helyszínén lefolytatott szemle az adatok egész sorát szolgáltathatja.

3. Az elkövetés helye.

3/a) Vannak esetek, midőn a nyomozás első kiindulópontját csak a **helyszín hollétének** megállapításával lehet megszerezni. Pl zsarolólevél feladási helye, folyóvíz által partravetett — külerőszak nyomait mutató — holttest, a zsebtolvajlás legtöbb esete, mozgó vonaton elkövetett árulopások, a határba kített méhmagzat, megfojtott csecsemő, csavargónál talált nagyobb érték stb. Ezeknél az eseteknél először a cselekmény elkövetésének színhelyét kell megállapítani.

3/b) **A helyszíni lelet.** Ha a helyszín ismeretes, akkor azt a helyszíni szemle kriminalisztikai szabályai szerint alaposan át kell kutatni, mert a helyszín az adatok kincsesháza, a legtöbb adatot tartalmazza, amelyekből a 8 kérdés legtöbbszörre választ kaphatunk. A helyszíni szemlét nemcsak a szűkebb helyszínen kell megtartani, hanem a tágabb helyszínre és a helyszín környékére is ki kell terjeszteni.

3/c) Sokszor a helyszín **fekvése**, nemkülönben egyéb **viszonyai** (talaj-, lejtviszonyok, terepfedezet stb.) adhatnak használható adatokat a nyomozás kezébe. Pl hullát találtak, fején lövedéktől eredő seb. A hulla fel-találási helyétől néhány száz lépésnyire katonai lőtér van. Vagy a tüzesetnél a leégett épületek közelében vasútvonal halad (röptűz). A legény hullája egy korcsma és a legény lakása között fekszik. Ez a tény arra készítet, hogy a nyomozást a korcsmában foganatosítandó megállapításokkal kezdjük. Rablásnál, erőszakos nemi közönséleknél fontos körülmény, hogy a helyszín forgalmas-e, vagy elhagyott, félreeső helyen fekszik-e.

Példa:

Egy rablás sértettjének előadása szerint a rablótámadás közvetlenül a község alatt, az országúton történt. A rabló valami éles szerszámmal a sértett 3 ujját is levágta. Ezzel szemben a nyomozás során megállapítást nyert, hogy a forgalmas hely dacára senki sem hallott segélykiáltást, bár a helyszín fekvéséből meg lehetett állapítani, hogy a segélykiáltást — ha megtörtént — a közelben lakóknak meg kellett volna hallaniuk. „Sértett“ a rablást színelte. Baleset ellen biztosította magát és saját maga vágta le ujjait.

Géperejű járóművek ellen intézett merényleteknél a gépjármű-csapda helyének megválasztásából következtetni lehet a tettesekre (hozzáértés és értelmesség). Közlekedési baleseteknél a helyszín talaj-, lejt- és áttekintési viszonyait is pontosan megállapítás tárgyává kell tenni, pl sáros, síkos talajon a kocsi megcsúszása, farolása stb. eseteiben.

Vannak olyan bűncselekmények, amelyek minősítésére az elkövetés helye döntő. Pl a minősített lopás egyes esetei (Btk. 336. §. 1., 2., 5. p),

a jogtalan határátlépés, csempészet, több erdei kihágás és erdőrendészeti áthágás, a Kih. btk. 75., 112., 115. §§. stb. Ezeknél az elkövetés helyét pontosan meg kell határozni.

4. Az elkövetés ideje.

Vannak bűncselekmények, amelyek minősítését az idő vagy valamilyen időbeli alkalom szabja meg, pl záróra túllépése, Btk. 191., 365. §§. stb.

Az elkövetés pontos idejének ismerete egyébként is megkönnyíti a gyanúsítható személy kikutatását és az egész adatgyűjtést. Így az elkövetés idejét ismerve, megállapíthatjuk, hogy abban az időben és helyen ki szokott megfordulni, arra járni. Ennek révén gyanúsítható személyhez, de legalább is tanúkhöz juthatunk. Ha már van gyanúsítottunk, az elkövetés idejének ismerete az alibi megvizsgálásánál elengedhetetlen.

Fontos az elkövetés idejének ismerete az elmenekült tettes kézrekerítésére megteendő üldözési intézkedések szempontjából is, mert ezeket a menekülő tettes időbeli és ebből következtethető térbeli előnye döntően befolyásolja.

Az elkövetési idő tisztázása érdekében elsősorban két időpontot kell megállapítani, úgymint:

azt az utolsó időpontot, amikor a cselekmény kétséget kizáróan még nem volt elkövetve (a lopott tárgy még megvolt, a meggyilkolt még élt, a magzatát elhajtó asszony még terhes állapotban volt stb.) és a cselekmény felfedezésének időpontját.

A cselekmény elkövetési ideje ez időpontok által határolt időtartamra esik, amelyen belül azt az alábbi eszközökkel lehet meghatározni:

4/a) A cselekmény **elkövetésének időpontját** megállapíthatjuk a sértett, a tanúk bemondásából, szakértők megállapításából, a helyszín adataiból és az időjárás viszonyok tanulmányozásából. Ha pl dulakodás közben az asztalon álló óra a földre esett, a zsebórát ütés, lövés érte és ennek következtében megállt, vagy ha a faliórát a tettes megállította, mert ketyegése idegesítette, a hallgatódzásban zavarta, akkor az óra mutatói az időt rögzítik.

Ide tartoznak azok az adatok is, amelyeket a helyszíni szemle alkalmával tárgyakon vagy anyagokon tapasztalható elváltozások megfigyeléséből nyerhetünk. Pl a tettes által meggyújtott és égve hagyott petróleumlámpából elfogyott petróleum mennyisége, leégett gyertya, télen a nyitva hagyott ablak miatt megfagyott víz a mosdótálban; szabadon hagyott tárgyak rozsdásodása, növényzet fejlődése, szabadban lévő nyomokon látható elváltozások, vérnyomoknál a megalvás, beszáradás foka stb.

A halál bekövetkezésének időpontját az orvosszakértő állapíthatja meg a hullajelenségekből, gyomortartalomból stb.

A megölt életszokásaiból, tevékenységéből is megállapítható az időpont. Pl a munkahely és lakás közötti útvonalon az erdőben hajnalban holtan találta munkás 18 órakor, munkaszünetkor szokott hazamenni. A gazda 3 órakor szokta a jószág hajnali etetését végezni, 4 órakor a lábasjószágot a legelőre kiengedni. A pék, a tejcs 7 órakor szokták az árút leadni s ezeket a házbéliek 9 órakor még mindig nem vették át, stb.

Példák:

1. Egy gyilkosságnak látszó esetben az otthon maradt fiatalasszonyt a mezőről reggelizni hazatérő házbéliek beltan találták. Az istállóba bekötött tehének megetetve feküdtek, jelölül annak, hogy a honnmaradt háziasszony a reggeli etetést elvégezte, tehát ebben az időpontban még életben volt. (Tanulságos nyomozások, Cs. L. 1933. évf. 290. old.)

2. Egy másik esetben egy fuvaros a napi munka után este hazatérve, feleségét, aki napközben egyedül maradt otthon, meggyilkolva találta a konyhában. Az ágyak nem voltak megvetve s az asszonyon az a reggeli kabát volt, amelyet a takarékos háziasszony a reggeli takarítás alatt csak rövid ideig szokott viselni. E megállapítások nyilvánvalóvá tették, hogy a gyilkosságot korán reggel követték el.

4/b) Az alibi vizsgálatnál nemcsak időpontra, hanem **időtartamra** is szükségünk van, ezért a végrehajtás módjából igyekezni kell megállapítani, hogy a cselekmény elkövetése mennyi időt vehetett igénybe.

Példa:

A ráckevei közjegyzőgyilkosságnak volt egy gyanúsítottja, aki öt perc híjával alibit tudott igazolni. Öt percről nem tudott beszámolni, de a helyszíni adatokból vont következtetések szerint öt perc alatt nem követhette el a bűncselekményt.

4/c) A térbeli kísérő körülményekhez hasonlóan az időbeli **kísérő körülmények** is nyújthatnak támpontokat. Ha a hullát pl. lőtér közelében vagy vasúti töltés közelében találjuk, a céllövészet megtartásának, az utolsó vonat elhaladásának ideje jöhet figyelembe. Kéménytűz rendszerint névnap, disznótóri sütés-főzéseknek utólag fellépő kísérő-jelensége.

Idetartozik általában minden olyan jelenség, amelynek idejét ismerjük és amely a nyomozás tárgyát képező tényálladék valamely ismeretlen időben létrejött jelenségével vonatkozásban áll vagy vonatkozásba hozható. Az ismert időből az ismeretlen gyakran kiszámítható.

Példa:

Uradalmi magtárba törtek be, az elkövetési idő ismeretlen. Az uradalmi éjjeliőr éjjel 2 órakor haladt el körútja során a magtárajtó előtt. A tettesnek a magtárajtóhoz vezető és onnan távolodó nyomai jól kivehetők a puha talajban, hasonlóképpen jól láthatók az éjjeliőr nyomai is. Az éjjeliőr egyik lábnyoma keresztezi (széjjeltapossa) a tettes egyik távozó lábnyomát, tehát később fordult meg a helyszínen, mint a tettes. Ebből világosan következtethető, hogy a betörés éjjel 2 óra előtt történt.

4/d) Az időjárási viszonyok tisztázása és az így nyert adatoknak a helyszíni és egyéb adatokkal való vonatkozásba hozása gyakran vezethet az elkövetési idő megállapításához. Ezért mindenkor állapítsuk meg a cselekmény elkövetési idejében uralkodott viszonyokat. Így fontos a csapadék (eső, hó, jég), hőmérsékleti viszonyok (olvadás, fagyás), látási viszonyok (napfény, köd, alkonyat, holdvilág, felhőjárás, sötét éj).

Pl betörés színhelyén nyáron sáros lábnyomokat találunk, az eső éjfélkor eredt meg, azelőtt szárazság volt. Világos, hogy a betörő éjfél után lépett a helyszínre.

Szabadban télen holttestet találunk, a talajt hólepel borítja, a hulla alatt nincs hó. Ha a hó 22 órakor kezdett esni, ebből megállapítható, hogy a hulla 22 óra előtt került arra a helyre, ahol fekszik.

Az időjárási viszonyok tisztázása néha az *események okait* is magyarázza, pl. égiháború a tűz kitörésének időpontjában, forró napsütés (pl. gázpalackok fizikai robbanása, üvegcserep gyújtólencseként való hatása), esős idő (nedvesen betakarított széna öngyulása) stb.

5., 6. Az elkövetés módja és eszköze.

Az elkövetés módjának és eszközeinek megállapítása a tárgyi tényálladék szempontjából elsősorban a büntetőjogi minősítésre bír befolyással, pl betörés, emberölés kísérlete alkalmatlan eszközzel, csalásnál fondorlat, közhivatalnoki minőség színlelése stb.

Kriminalisztikai szempontból az elkövetés módjával és eszközével az alanyi tényálladék támpontjai foglalkoznak részletesen.

7. Az indítók.

Az indítók tisztázása elsősorban az alanyi tényálladék megállapítását könnyíti meg, ezért az erre vonatkozó tudnivalókat a következő fejezet foglalja magában. Vannak azonban esetek, ahol az indítók ismerete a „mi történt” kérdésre is választ ad. Pl valakit megölnek és az összes nála levő értékek hiányoznak: valószínűleg rablás. „Valószínűleg” azért, mert lehetséges rablás színlelése, de lehetséges az is, hogy más ölte meg és utána más fosztotta ki stb.

II. Támpontok az alanyi tényálladék felderítését célzó adatgyűjtésre.

(Lásd a III. sz. táblázatot).

Azt szokták mondani, hogy minden tettes a helyszínen hagyja névjegyét, csak meg kell találni. A „névjegy” azonban nem egy darabban, hanem apróra tépett, szerteséjjel szórt részek alakjában marad vissza. Ezeket kell felkutatni, összegyűjteni és összerakni. A talált adatoknak jellemző tulajdonsága, hogy önmagukban véve nem sokat érnek, de együttvéve értéket képviselnek. Ezért minél számosabb „névjegy-részecske”, vagyis a tettes kilétére mutató adat összegyűjtésére kell törekedni, ezekből azután képet alkothatunk magunknak a tettesről. Utána olyan embert kell keresnünk, akire az alkotott kép ráillik. Ez a munka annál könnyebb és megbízhatóbb, minél részletesebb és tökéletesebb a kép.

A következő fejtegetések támpontokat nyújtanak olyan adatokra, amelyek a tettes kilétére utalhatnak, úgyszintén arra is, hogy azokat hogyan és honnan szerezhetjük be.

1. A tettes jelenléte a helyszínen.

Helyszínes bűncselekményeknél fel kell kutatni, összegyűjteni és biztosítani minden olyan adatot, amelyek a tettesnek a helyszínen való jelenlétét bizonyítják. Ilyen adatokat szolgáltathatnak: maga a sértett, a tanúk, továbbá a helyszínen létező és a tettes által visszahagyott nyomok, elváltozások és tárgyak. Kutatni kell továbbá azt, hogy a tettes milyen úton jött és milyen úton távozott.

1/a) A cselekmény szemtanúi és azok a tanúk, akik a tettest a helyszínen, a helyszínre vezető útján vagy onnan távozóban látták vagy hallották, személyleírást és egyéb adatokat szolgáltathatnak a tettesről. Az ilyen szemtanúk azonban ritkán jelentkeznek maguktól, ezért fel kell kutatni őket. A tanúkat elsősorban sértett közvetlen környezetében (hozzátartozók, alkalmazottak, lakók, szomszédok, ismerősök stb.) találhatjuk.

További tanúk felkutatására célszerű újságok, hirdetmények, községekben kiboltatás révén felhívást kibocsátani, hogy azok, akik a bűncselekménnyel kapcsolatban valamit tudnak, jelentkezzenek. Ezenkívül a szűkebb és tágabb környezetben kell érdeklődni (vendéglőkben, üzletekben, házról-házra járva). Ilyen alapos munkával sokszor fényes eredményt érünk el, mert sok tanú fél a tanúzással járó kellemetlenségektől (idézések, idővesztés stb.), a bosszútól, sokan nincsenek is tudatában észleleteik jelentőségének, azokat lebecsülik.

Célravezető lehet a helyszín közelében vezető utakon, a bűncselekmény elkövetési idejének megfelelő időpontban, nyomozó közegeket felállítani, akik a járóelőket megkérdezik, hogy ezen az úton, ebben az időben, naponként rendszeresen járnak-e.

A tanúk felkutatásánál gondoljunk azokra a hivatásokra is, amelyek folytonos mozgással járnak: postások, soffőrök, ujság-, élelmiszer-kihordók, kézbesítők, hivatal- és bankszolgák, végrehajtók, koldusok, kéményseprők, utcaseprők, házalók, orvosok, bábaasszonyok, örök, útkaparók, dadák, stb. A sok helyen megforduló ember sokat lát és az emberekkel érintkezve, sokat hall.

Bizonyos foglalkozások viszont álló megfigyeléssel járnak, pl kofák, boltosok, benzinkutak kezelői, virág- és ujságárusok, ablakban lakó vénkisasszonyok stb. Mindezeknél a személyeknél érdeklődni kell.

Iskolákat is célszerű felkeresni, az iskolásgyermekek értékes dolgokat tudhatnak, mert mindenütt ott vannak, éles megfigyelők és kíváncsi természetűek.

1/b), e). Minden nyom és tárgy (II I. sz. táblázat), amelyet a tettes a helyszínen visszahagyott, a tettesnek a helyszínen való jelenlétét bizonyíthatja és útmutatással szolgálhat a kilétére.

1/d), e). A tettesnek a helyszínre vezető és onnan távozó útját elsősorban a lábnyomok árulhatják el. Lábnyomok birtokában következtetni lehet a tettes személyére és a tettesek számára, ezenkívül szerencsés esetben a nyomkövetés lehetősége is adódik. Pl a közelmúltban ismeretlen tettes a szabadban levő vezetékről táviróhuzalt lopott. A távozó lábnyomasapás mutatta a menekülési irányt és elvezette a nyomozókat egy 15 házból álló házcsoporthoz, ahol a zsákmányt és rajta keresztül a tettest nem volt nehéz megtalálni.

A megközelítés és távozás irányát a lábnyomokon kívül egyéb nyomok, így elsősorban járóműnyomok, továbbá visszahagyott tárgyak, anyagok csorgási nyomai stb. is jelezhetik. Így pl a zsákmány elszállítására használt talicska nyoma, más esetekben a zsákokból útközben kiszóródó gabonaneműek mutatták a tettes házához vezető utat.

Láb-, keréknyomokat és egyéb nyomokat, tárgyakat nemcsak a helyszín közvetlen közelében kell keresni, hanem távolabbi körzetében is, mert ott igen gyakran értékes nyomokat találunk.

Erre vonatkozólag bővebbet a helyszíni szemlééről szóló fejezet és a nyomtan fog nyújtani.

2. A tettes egyénisége.

Legnehezebb feladat előtt áll a nyomozás akkor, ha a tettesre sem a sértett (mert pl meghalt), sem a tanúk nem tudnak felvilágosítást adni. Ilyenkor az ismeretlen tettes helyett a tettének kell beszélnie. A tett arcu-lata („psychéje”) fogja szolgáltatni a tettes egyéniségére utaló adatokat. A támpontok a következők:

2/a. A tettes lelki tulajdonságai.

A bűncselekményből következtetni lehet ugyan a tettes lelki tulajdonságaira, de ez kockázatos dolog. Itt a legnagyobb elővigyázatra van szükség, különösen olyan jelenségeknél, amelyek látszólag a tettes *elveteműlt-ségére, kegyetlenségére mutatnak.*

Ki gondolta volna a jó családból származó, jó nevelésben részesült, feddhetetlen előéletű, vagyonos, gyermekét imádó és vallásos Matuskáról, aki állandóan Szent Antal szobrocskát hordott a zsebében, hogy a biatorbágyi rémtett elkövetésére képes?

A világháború alatt Berlinben egy jó családból származó fiú rablási szándékból állatias kegyetlenséggel megölte a nagymamáját, csupán azért, hogy az elrabolt pénzen vett hadnagyi egyenruhában tetszelegessen.

A ráckevei közjegyzőgyilkosság (1933) példátlanul kegyetlen végrehajtási módjából teljesen más jellemű és egyéniségű tettesre (pl inkább cigányra) lehetett volna gondolni, mint a valódi tettesre, aki a jobb társadalmi körökhöz tartozó, büntetlen előéletű fiatalember volt.

A tettes elvetemültségére való következtetésnek gyakorlati hasznát csupán olyan cselekményeknél vehetjük, midőn egyéb adatok a feltevést alátámasztják, pl néhány fillérért elkövetett rablógyilkosság.

Példa:

Nagyobb városban két gonosztevő merényletet tervezett a pénzes levélhordó ellen. Ezért bútorozott szobát béreltek ki egy öreg házaspárnál, majd postán kisebb összeget adtak fel saját címükre. Azon a napon, amelyen a postásnak meg kellett érkeznie, megölték a házaspárt úgy, hogy nehéz csavarkulccsal szétronsolták a két öreg fejét. Midőn pedig a postás a lakásban megjelent, azt is leütötték és kirabolták. Ebben az esetben a nyomozás emberei joggal következtettek arra, hogy kegyetlen és gonosz lelkületű embereknek kellett lenniök azoknak, akik képesek voltak hidegvérűen két tehetetlen öregembert megölni csak azért, hogy egy harmadik gyilkosságot nyugodtan végrehajthassanak.

Kapzsíságra utal, ha a tettes mohóságát nem bírta zabolázni, minden keze ügyébe eső értéktelenebb dolgot is elvitt, sőt arra sem volt tekintettel, hogy a terjedelmes zsákmány elvitele és értékesítése veszttét okozhatja.

Óvatosság jellemzi azt a tettest, aki a nyomokat eltünteti, kezyüben dolgozik, a zsákmány között válogat, biztonsági előintézkedéseket tesz stb. (Az óvatosság többnyire a rovottmultú tettes tulajdonsága, mert mint visszaeső, többet kockáztat, de az előbbi cselekményeinél elkövetett hibáiból tanúlva, az óvatosságot megszokta.)

Elbizakodottságra és vakmerőségre lehet következtetni, ha a tettes zajjal járó munkát végzett, ha olyan helyiségbe hatolt be, ahol emberek aludtak, ha a csendőrörs sertéseit lopta el stb. Szóval: nagy kockázat vállalásával követte el a cselekményt.

Gyűlöletre, bosszúálló természetre mutat, ha a tettes felesleges kárt okozott, ha a megölt áldozatot összeszurkálta stb.

Kéjvágyó hajlamokra vall rablással párosulva elkövetett nemi erőszak, perverz cselekmények, gyilkoságnál a hulla megcsonkítása (ez különben a felismerés megnehezítése vagy a hulla könnyebb eltüntetése érdekében is történhetik) stb.

Gyávaságra mutat a félbehagyott munka, amikor a tettes valamely neszre komolyabb ok nélkül elmenekült.

Babonás természetűek kabalából különféle cselekményeket visznek véghez a helyszínen, pl ürülékek hátrahagyása, falióra megállítása (ez történhet azonban idegességből is, mert az óra ketyegése zavarja a fülében) stb.

Ravaszság jelei: koholt bűnjelek, helyzetek teremtése a nyomozás megtévesztése céljából.

Humoros kedély: versek, köszönő irat, jótanácsok a jövőre és egyéb gúnyos üzenetek visszahagyása a helyszínen vagy ilyenek elküldése.

2/b) Testi tulajdonságok.

A *termetre* lehet következtetni pl falbontásos betörésnél a behatolási nyílás méreteiből (karcsú alak), a *testmagasságra*, ha a tettes valamilyen magasságig felért, pl szekrényre, ablakpárkányra, vagy ha tenyérlenyoimatát bizonyos magasságban a falon hagyta. A termetre a lábnyomokból is következtethetünk. (L. Nyomtan c. fejezetet.) Nehéz tárgyak cipelése, erős (élő vagy holt) ellenállás leküzdése, nagy *testierőre* mutatnak. Ha a

tettes kalapját, kabátját, lábnyomát hagyta a helyszínen, vagy ha valamibe beleharapott (almába, sajtba, csokoládéba, nem ép, vagy rendellenes fogakkal), úgy ezek szintén a *test egyes tulajdonságaira* nyujtanak támpontokat. *Balkezesség* is kifejezésre juthat a cselekmény végrehajtásánál, pl eszközök alkalmazása közben.

Példa:

Vidéken sorozatos betöréses lopások fordultak elő. A tettes minden alkalommal az ablaküveget törte be és így hatolt be. Feltűnt, hogy a kétszárnyú ablakoknál mindig a balszárny üvegét törte be. Ebből a csendőrök a tettes balkezességére következtettek, ami később helyesnek is bizonyult.

A tettes egyéniségére utalhatnak még a *beszéd sajátosságai* is, feltevéve, hogy valaki a tettes hangját hallotta. Ilyen sajátosságok pl dörögő mély hang, dadogás, idegenszerű kiejtés, raccsolás, rekedtség, görcsös köhögés, sipoló lélegzés stb. Ezekből következtetni lehet a tettes nemére, korára, beszédhibáira, hanganyagára, nemzetiségére, egészségi állapotára stb.

2/c) Egészségügyi állapot.

Visszahagyott *váladékokban* (ürülék, vizelet, cndó, köpet) élősdiék, bacillusok, vér stb. lehetnek, mint az egyéni betegség jelei. Testi hibákra a nyomok is támpontot nyujthatnak, pl rendellenes lábnyomok, mankónyomok stb.

2/d) Nem és kor.

A helyszínen hagyott ősz hajszálakból, gyermeklábnyomokból, csoszogó lépés nyomából, bemászásnál a szűk behatolási nyílásból a *korra*; hajszálakból, a helyszínen hagyott ruhadarabokból (pl gyermeksapka, fejkendő) és használati tárgyakból (puderpamacs, fésű, hajtű stb.) a *nemre* lehet következtetni. Vizelési nyomok — a lábnyomokhoz viszonyítva — nőnél, férfinál is más-más fekvésűek.

2/e) Társadalmi osztály.

Névtelen levél kézírása, fogalmazása és helyesírása, a lábbelítől eredő nyomok, a helyszínen hagyott ruhadarabok és használati tárgyak, a dohányneműek minősége stb. a tettes társadalmi állására nyujtanak támpontokat.

Példa:

Egy betörés helyén az éléskamra frissen felmázolt agyagpadlóján a járőr honvéd derékszíj csatjának jól kivehető nyomát találta, amiből katona tettességére következtetett. Ennek alapján a tettes, szabadságon otthon levő, honvéd személyében derült ki.

2/f) Mesterség, foglalkozás.

Némely esetben magából a *bűncselekmény fajtájából* a mesterségre, foglalkozásra lehet következtetni, mert a tettes többnyire olyan bűncselekményt választ, amelyhez ért, amelynél a régi, becsületes életben szerzett szakismereteit fel tudja használni. Így pl kasszafűrók, betörők rendszerint a lakatosok, mechanikusok, — pénzhamisítók a grafikusok, fényképészek, litografusok. — zsebtolvajok a szabók, artisták, — csalók, sikkasztók, házasságszédelgők a kisiklott értelmiségek, gyakornokok, ügynökök soraiból kerülnek ki.

A *kivétel módjának megválasztásából* (modus furandi, modus operandi) szintén következtetni lehet a tettes mesterségére, foglalkozására, mert pl a kőműves falat bont vagy kéményen át hatol be, a lakatos inkább a záratat támadja meg, az asztalos az ajtók betétjeit, sarokvasait, tolózáriját

feszíti, emeli ki, utcaseprő, csatornamunkás a csatornákon át furakodik be, építőmunkás, tetőfedő az ereszen, villámhárítón mászik fel stb.

A kivétel részleteiben megnyilvánuló *szakszerű fogások* is bizonyos mesterségekre utalhatnak. Ilyenek pl az ajtófeltörésen az asztalos valamely jellegzetes kézfogása, vagy egy véső, furdancs szakszerű és célirányos alkalmazási módja, vagy egy csomózás kötésmódja (hajós-, halász-, kötélverő-, kárpitosmódra) stb.

Példák:

1. Egy idősebb, magános úr sérelmére lopás történt. A tettes a hálószobából lopta ki a pénzszekrény kulcsát. Abból a célból, hogy a hálószobába be tudjon jutni, megelőzőleg az ajtófélfá nyílásába, amelybe a kulcs ráfordításakor a zár átlója (nyelve) kerül, faragott keményfadarabot helyezett úgy, hogy az ajtót nem lehetett bezárni. A fadarabot asztalossal, esztergályossal, áccsal, faszobrásszal nézették meg, de a faragásból egyik sem ismert rá a saját szakmájabeli munkára. Végül egy kaptafakészítőt kerítettek mint szakértőt, aki kijelentette, hogy a faragás után ítélve, a kérdéses fadarab kaptafakészítő munkája. Ezen az alapon a tettes a sértett elbocsátott inasa személyében derült ki, aki mesterségre nézve kaptafakészítő volt

2. Egy másik esetben a büncelekménynél faragott fagyoló játszott szerepet. A rokonszámabeliek közül egy esztergályos, esztergályosmunkát állapított meg, sőt a fa megmunkálási módjából balkezességre következtetett, ami később igaznak is bizonyult. (H Gross).

A *zsákmány minősége* is utalhat a tettes foglalkozására, mesterségére. Ha pl több lopásnál mindig ugyanolyan dolgot lop el a tettes, pl a lovak farkát levágja, hajtszizjakat, rézdrótot lop el stb., ezekből is a mesterségre lehet következtetni (kefekötő, kárpitos, nyerges, cipész, lakatos, szerelő).

Bizonyos eszközök birtoklásából és alkalmazásából is következtetni lehet a tettes mesterségére, mert minden iparágban más és más szerszámokat használnak, pl üveges-, asztalos-, cipész-, lakatos-, műszerészkalapács, vagy esztergályos-, képkeretező-, asztalosgyalú, robbanóanyagok (bányász) stb.

Ismeretek, képességek, hozzáértés szintén támpontokat nyújthatnak a foglalkozásra, mesterségre. Pl a tettes az ékszerüzlethez csak az értékes Omega-órákat és valódi drágaköveket vitte el, a silányabb portékát pedig otthagytta, vagy pl a terjedelmes bélyeggyűjteményből ki tudta válogatni az értékes, ritka bélyegeket. Kitűnő célzásra valló lövés esetében katonára, vadászra kell gondolnunk. Ilyenkor azt mondjuk: „Ezt csak ékszerész, bélyeggyűjtő stb. követhette el“, miért is a tettest ilyen körökben kell keresni.

2/g) Jártasság, ügyesség.

(Miként csinálta, miért épp így csinálta?)

Az elkövetés módjából és az alkalmazott eszközök kezelésében való jártasságból következtetni lehet arra, vajjon a tettes *hivatásos* vagy pedig *alkalmi bűnöző* volt-e.

A gyakorlott, hivatásos bűnöző. a „specialista“, a „mester“, a „betörőkirály“ kezemunkája, technikája élesen megkülönböztethető az alkalmi bűnöző, a kezdő, a dilettáns „kontár“-munkájától. A tapasztalt nyomozó már a nyomokból, a tettes technikájából felismeri, hogy milyenfajta bűnözővel van dolga, ami bizonyos irányba tereli a nyomozást, mert más-más irányban fogunk nyomozni pl magas technikájú betörőmunka és kezdetleges eszközökkel végrehajtott kontárteljesítmény esetén.

A bűnözés is művészet, mesterség a maga nemében, amit meg kell tanulni. A bűnözés minden szakmáját nem lehet egyformán uralni, ezért

annak a hűnözőnek, aki eredményesen és lehetőleg huzamos időn keresztül büntetlenül akar működni, specializálnia kell, vagyis valamelyik szakma mellett meg kell állapodnia. Ebbe a szakmába azután begyakorolja magát és ismereteit úgy tökéletesíti, hogy a kitanult szakmánál egész életén át megmarad. A börtön sem változtatja meg. Kiszabadulása után ismét visszatér a pénzhamisítópréshez, a villanyfűrójához, a módszeréhez, de most már, az előző rajtavesztéseken okulva, valamint az időközben szerzett tapasztalatokkal gazdagodva, tökéletesített formában folytatja a mesterségét. A börtönben ugyanis sokat tanult a kollégáktól, sokat elmélkedhetett, nem annyira azon, hogy miképpen keresse majdan tisztességes úton a kenyerét, hanem azon, hogy miképpen kerülje el jövőben a börtönt.

A szabadságtéri bankrablók egyike vallotta a főtárgyaláson, hogy az előzően elkövetett rablásaik után mindenkor rendes megbeszéléseket tartottak, amelyeken megbeszélték, hogy mi volt jó, mi volt rossz és hogy a jövőben mit, hogyan kell majd csinálni.

A szakmánál való megmaradás hezza magával, hogy a specialista szakmájában kifinomul. Műszaki ismeretekre tesz szert, anyagismeretei is vannak, ismeri a különböző anyagok megtámadásának lehetőségeit, első pillanatra meg tudja ítélni az ellenállás nagyságát és ismeri az eszközök teljesítőképességét, tehát nem próbálkozik, hanem biztosra megy és a leg-rövidebb idő alatt végez, mert tisztában van a hosszas helyszíni munka veszélyeivel és a villámgyors végrehajtás és eltűnés előnyeivel. Ezzel szemben a próbálkozás, a megtámadott anyag ellenállásának lebecsülése, félreismerése, az ellenállás leküzdésére alkalmatlan vagy elégtelen eszközök alkalmazása a kezdőt jellemzik. E kezdők — éppen úgy, mint a tanulatlan munkások vagy analfabéták — sokszor nem is viszik följebb, hanem alacsony fokon megállnak s többnyire áttérnek egyszerűbb cselekményekre, pl pince-, padlás-, istálló-, kamrabetörésekre, alkalmi lopásokra stb.

A specialista kezemunkáját nemcsak az elkövetés tökéletességéből, hanem minden *elváltozáson* is meglehet állapítani, pl abból, hogy hol keresett, hogy csak olyan tartályokat tört fel, amelyekben tapasztalt betörő értékeket sejtett, hogy semmi felesleges munkát nem végzett, feleslegesen nem pusztított el semmit, hanem céltudatosan, biztos kézzel dolgozott, szóval nem úgy, mint ahogy azt színlelt bűncselekményeknél és kezdők betöréseinél látni lehet. Ez a tökéletesség a specialista legnagyobb veszedelme.

2/h) Tájékozottság.

(„Ki tudhatott róla?”)

Vannak-e jelenségek arra, hogy a tettes a helyszíni *viszonyokkal ismerős* vagy egyébként *tájékozott volt?* Erre a kérdésre nagyon fontos választ találni, mert szűkíti a kört, amelyen belül a tettest keresni kell.

Ilyen jelenségek lehetnek: A tettes ismerős volt a hellyel, mert az elrejtett holmi után egyáltalán nem kutatott, hanem azt első fogásra a rejtekhelyről vette el, sőtétben mozgott anélkül, hogy bútor darabot elmozdított volna, hátulról közelítette meg a házat, mert tudta, hogy a házórző eb hol van, tudta, hogy a fáról le lehet mászni a padlás ablakába, hogy a hátsó szoba lakatlan, hogy az árnyékszék ablaka éjszakára nyitva szokott maradni. Ismerte a házi szokásokat, pl, hogy a kaput 21 órakor zárják, hogy a ház népe 20 órakor vacsorára egybegyűlni szokott, hogy a ház népe lakodalmon van stb., tudta pl, hogy a gazda részeg, a ház lakói gyáva emberek vagy, hogy süketek (ezért nagy zajjal járó munkát mert végezni).

Ha zajjal járó munkát végzett, ebből arra is lehet következtetni, hogy a tettesek többen voltak, mert egyiküknek őrt kellett állnia.

Példa:

A sükösi fogyasztási szövetkezet sérelmére elkövetett betörésnél a tettesek kívülről, a csapok irányában, központi fúróval, több helyen megfúrták az ajtófélfát és azután a kapcsokat az így támadt lyukakon keresztül dróttal kiemelték. A lyukak mellett tintairónjelzések voltak láthatók, ami arra mutatott, hogy a tettesek előzőleg megjelölték a megfúrandó helyeket, hogy azokat éjjel megtalálják. E tényből helybeli, az üzlet személyzetet előtt ismerős tettesre lehetett következtetni. (A Cs. L. 1934. évf. 148. oldalán közölt tanulságos nyomozás.)

Figyelemreméltó jelenség, ha a tettest a házőrző eb nem ugatta meg.

2/i) Egyéni szokások.

Az *egyéni szokásoknak* a helyszínen való különféle megnyilvánulásai is nyújthatnak támpontot a tettesre, pl ürülék visszahagyása, ajtó eltorlaszolása meglepetések ellen (cigányok), különféle babonák, dohányzás jelei (cigarettaázó, pipázó, bagózó tettes), házőrző eb előzetes megmérgezése vagy elcsalása, álarc használata, „fekete kéz” stb. iratok, halálfejes rajzok visszahagyása a helyszínen stb.

2/k) Az analógia

(azonosság, hasonlóság, egyezés).

A bűnygytörténetben is minden megtörtént, előfordult már egyszer, mert az emberi szenvedélyek mindig ugyanazok maradnak és az életviszonyok, amelyeknek keretében a bűncselekmények megszülelnek és amelyek végrehajtási módjukat döntően befolyásolják, az idők folyamán azonos vagy hasonló alakban állandóan megisméltődnek.

Az analógia alatt két vagy több különálló bűncselekménynél felfedezhető közös — tehát mindkettőnél, illetve valamennyinél egyaránt előforduló — jelenség fennforgását értjük. Ha pl az ország különböző részein csalásokat követnek el, amelyeknél a család mindig azzal a fondorlattal károsította meg áldozatait, hogy biztosíték (kaució) felvétele mellett házmasteri állást szerez, úgy ezeknél a sorozatos csalásoknál az elkövetési mód analógiájáról, azonosságáról beszélünk.

Az analógia kutatásának az a gyakorlati haszna, hogy két vagy több különböző helyen és időben elkövetett bűncselekménynél, amelyeknél valamely jelenség megisméltődik, e közös vonás alapján ugyanarra a tettesre következtethetünk. Amennyiben tehát több olyan bűncselekmény közül, amelyeket valamilyen rokonvonás összeköt, az egyiknek tettese kiderül, úgy a többinek tettesét is az ő személyében lehet sejteni, de ha valamilyen jelenség tekintetében azonos bűncselekmények tettese egyik esetnél sem derülne ki, az analógiának mégis hasznát vesszük, mert ha az ilyen rokonvonású bűncselekményeknek nyomozásánál gyűjtött adatokat egybevetjük, azok egymást kiegészítik és összességükben sokkal gazdagabb adatanyagokat nyújtanak az ismeretlen tettes személyére irányuló következtetéseinkhez.

Példa:

Az 1930-as évek elején az egyik dunántúli borvidék hegyközségeinek préházait ismeretlen tettes olyan módon fosztogatta, hogy mindig a tetőzetten át hatolt be. Az egyes betöréseknél külön-külön lefolytatott nyomozások alig eredményeztek a tettes személyére utaló használható adatokat. De az egyik helyen a tettes kosárfonó munkát keresett, a másik helyen nővel látták, a harmadikon megközelítő személyleírást tudtak róla adni. Ezek az adatok összességükben az ismeretlen tettes eredményes üldözését tették lehetővé.

Régebben, amikor a bűnözők működési területe szűkebb határok közé volt szorítva, a tapasztalt öreg nyomozók sikeres nyomozásainak titka főleg abban rejlett, hogy tapasztalatokban gazdag működésük során sok bűncselekmény elkövetési módját és kiderítésük körülményeit ismerték meg. Új nyomozások előtt állva, visszanyúltak emlékeik tárházába és a sok eset között mindig találtak olyant, amely valamilyen tekintetben hasonló volt a nyomozandó új esethez. Manapság azonban a modern közlekedési eszközök a bűnözőt függetlenítik a tértől, a bűnözés is rendkívül megnövekedett s mivel az ember mulandó és az emberi emlékezetnek is határai vannak, az emberi agy nem képes széles területek mozgalmas bűnözését nyilvántartásszerűen átfogni. Ezért ma az analóg jelenségek megőrzésére és állandó felszínen tartására különféle központi nyilvántartásokat vezetnek, amelyekben a bűncselekményeket analóg vonásaik alapján nyilvántartják. (a kasszafúrókról, zsebmeteszókról, erkélymászókról, az elkövetési módokról („modus operandi“) stb. vezetett nyilvántartások). Ilyen szempontból a Nyomozati Értesítő is gazdag anyagot tartalmaz.

A nyilvántartások és az említett lap alapján a bűncselekmények nyomozásánál felmerült adatokat abból a szempontból is mérlegelni kell, hogy mint közös jelenségek nem fordulnak-e elő régebben elkövetett hasonló bűncselekményeknél.

Az analógia megnyilvánulhat a *bűncselekmény* nemében, az elkövetés *módszerében*, az alkalmazott *eszközben*, a tettes *szokásaiban*, a *zsákmány* minőségében, az elkövetés *helyében*, az elkövetés *idejében*, az *alkalom* kihasználásában, a *büntársak* számában — nemében — korában, a tettesre vonatkozó *személyi adatok* egyezésében stb. stb. Bűncselekményeknél alig képzelhető el olyan tényező, amely más bűncselekményeknél való megisméltődése folytán az analógia alapjául ne szolgálhatna. Sőt azt mondhatjuk, hogy a nyomozás által felkarolt *minden adat* is alkalmas erre.

A közös jelenség tekintetében analóg következtetéseink leggyakoribb alapja maga az elkövetett *bűncselekmény*.

Ismeretes, hogy minden nagyobb bűnöző, a specialista, rendszerint csak egyféle irányban, egy szakmában dolgozik, amelyben már alaposan kitanult. Ez az oka annak, hogy a legtöbb bűnöző, a megrögzött tyúktolvaj csakúgy, mint a kasszafúró, szakmájánál egész életén át megmarad. Ezt tudva, a legtöbb bűncselekmény nyomozásakor első gondolatunk: ki követte el a múltban a mostanihoz hasonló bűncselekményt? Tyúklopások, zsebmetés, pénzhamisítás, nemi erőszak, nemi fajtalanlás, kasszafúrás stb. stb. eseteiben rögtön az ilyen bűncselekményekre hajlamos, vagy az ilyen szakmájú rovttmúltú egyénekre gondolunk mint tettesekre s azok alibijét, életmódját stb. tisztázzuk.

De nemcsak a hasonló fajtájú bűncselekmény alapján, hanem a bűncselekményfajták keretén belül is felismerhető bizonyos analógia, így az *elkövetés módszere*, máskor ismét a végrehajtás *tökéletessége* tekintetében. A szokásos bűnözők nemcsak a már választott bűncselekményfajtánál maradnak meg (lopás, pénzhamisítás, csalás stb.), hanem az elkövetés módszere szempontjából is specializálják magukat s emellett szintén kitanulnak. Így pl a betörők társadalmában egyesek mindig az ablakon, az erkélyen, a padláson, a pincén át hatolnak be, némelyek az ajtó betétjeit fűrészelik ki, mások viszont csak álkulccsal dolgoznak vagy falat bontanak.

Az elkövetés módjának összehasonlításakor figyelni kell a különböző trükköket is, mert a *trükk* (fogás, fortély) tekintetében is észlelhető analógia. A bűn világában is vannak reformerek, úttörők, leleményesebb ko-

ponyák, akik új eszközöket, új módszereket eszelnek ki, új és meglepő, hatásos csalafintaságokat alkalmaznak. Azok, akik új trükköt, a végrehajtás új módját feltalálják, pl kasszafúrásnál új nyitási mód, vagy pl lopásnál bútorszállító kocsi-val való megjelenés és „költöztetés“, ezt a módot eleinte, míg mások át nem veszik, csak maguk alkalmazzák s így a trükk analógiája is bizonyos tettesre mutat.

A specialista szakmájában rendkívül nagy tökélyre viheti. Ilyenkor az átlagos mértékből magasan kiemelkedő *tökéletesség*, a rendkívül finom munka megisméltődése hívja fel a nyomozó figyelmét ugyanarra a tettesre. A hírhedt Papakoszta görög kasszafúró működése idejében a kimutathatóan ugyanazzal a finom acélszerszámokkal végzett mesteri munka analógiája utalt arra, hogy a ravasz görög és társai hol törtek be. Endesz „betörőkirálynak“ is az volt az átka, hogy zseniális munkájáról azonnal ráismertek.

Néha az alkalmazott *eszköz* alapján is megállapítható az analógia, mert a specialista ugyanazt a már bevált eszközt használja fel a bűncselekmény elkövetésére (pl villanyfúró, autogénhegesztő, álarc, vagy pénzhamisításnál öntőminta vagy sajtológép stb.).

A *zsákmány minemősége* tekintetében is lehet analógia, pl. a tettes sorozatosan csak löszört, tyúkokat, prémbundákat stb. lop. Ilyenkor tyúktolvajokról, ékszertolvajokról, gyermekrablólkról, kerékpártolvajokról beszélünk. (Németországban egy hivatásos vén tolvaj 68 éves koráig összesen 42 esztendőt ült lopások miatt. Soha nem lopott mást, mint billiárdgolyókat.)

Bizonyos *szokásokban* is jelentkezhethet az analógia, pl az óra megállítása, üzenetek visszahagyása a tett színhelyén stb. Némely tettes úgy „szokta“ bűncselekményeit elkövetni, hogy előzetesen mindig kémet küld ki.

A „düsseldorfi rém“-nek az volt a szokása, hogy az elkövetett bűncselekmények után leveleket írt a rendőrségnek s az újabb cselekményeket sokszor előre bejelentette. — E levelek alapján több különböző helyen elkövetett bűncselekményekről meg lehetett állapítani, hogy azokat ugyanaz a tettes követte el.

Az elkövetés *helye, ideje, alkalma* tekintetében is mutatkozhatnak analógiák, pl némely betörő csak a templomokat fosztogatja, a másik a kocsmárosok magánlakásaiból lop olyankor, amidőn a család a kocsmában folyó táncmulatság miatt a vendégek kiszolgálásával van elfoglalva. A harmadik mindig csak a vasárnapi délelőttöt, a mise idejét, használta fel besurranó lopások elkövetésére, amikor a ház apraja-nagyja a templomban volt. Vannak kabáttolvajok, akik csak kaszinókban, vagy csak vendéglőkben, kávéházakban lopnak, viszont mások az orvosi rendelők előszobáit részesítik előnyben.

Végül analógia mutatható ki — még ha a kivitel módszere elütő is — abból, hogy a végrehajtás módjában *fokozatos tökéletesedés* van. Példa erre Matuska is, akinél a tökéletesedés folyamatában az egyes állomások fokozatossága kimutathatók.

Matuska technikája:

Anzbachnál (Wien—Passau vonalon) 1930. XII/31-én a síneken csavarokat lazított, amikor a hirtelenül robogó D vonat megakasztja munkájában és átrobog a síneken. Ez nem sikerült.

Anzbachnál ugyanott 1931. I/31-én franciakulcsokkal és más tökéletesebb eszközökkel dolgozott A merénylet csak részben sikerült, eredménye néhány sebesült és 3500 Schilling kár.

Jütterborgnál 1931. IV. havában autogénhegesztővel kísérletezik, de ez nem sikerül, mert nem tud vele bántani, összeégeti magát.

Most már elhatározza, hogy a merényletet robbantással hajtja végre. Robbantási szakkönyvet vásárol, kőfejtőt bérel ki s ennek alapján Wöllersdorffban ekrazitpatronokat, Blumauban gyutacsokat szerez és Jütterborgnál 1931. VIII/8-án, amikor a D vonat dűbör-gését hallja, működésbe hozza a gyújtást. Eredmény: 8 személy- és 1 étkezőkocsi lesza-kad és a 10 méter magas töltésről lezuhan, 109 személy megsérül, a kár 31.700 M.

Ez az eredmény sem felel meg várakozásának s mivel az újságok kontaktusos gyújtásról írtak, felkapja az eszmét és

Biatorbúgnál 1931. IX/13-án, a 23 méter magas viaduktnál, villamos zselélámpa-elemmel a kontaktust automatikusan hozatja létre a vonattal s ez már „tökéletes“ sikert hoz (22 halott, 14 súlyos sebesült).

Ebben az esetben az eljárás tökéletesbedésén kívül más tényezőkben is jeient-kezik az analógia, így: a hely kiválasztásában (kanyar és mélység), éjjeli idő (éjjeli körül), cédulák visszahagyása üzenetekkel, a tettes jelenléte (élvezni akarja), a vonat neme (D és gyorsvonatok), valamint az eszközök távoli helyen való beszerzése tekintetében.

Minél nagyobb a tapasztalt azonos jelenségek száma, az analógia annál megbízhatóbb alapját képezi következtetéseinknek. Ha pl két cselek-ménynél csupán az elkövetési eszköz azonos (pl lángvágó kasszufúrásnál), úgy legfeljebb lehetőségekről beszélhetünk, ezzel szemben pl az eszköz, az elkövetési mód, a tettesek száma, a hely, a napszak analógiája esetén már komoly valószínűséggel számolhatunk.

Ugyanez áll az analóg jelenség *rendkívülisége* tekintetében. Minél rendkívülőbb több bűncselekmény közös (analóg) vonása, annál határozot-tabban utal a közös tettesre. Ha pl több esetben a jól öltözött úrinők ruhá-ját az utcán beszennyezték vagy ha a villamosok egyes utasainak mérge-zett tüvel való észrevétlen megszurásával a közönséget rettegésben tartják, úgy ezekben az esetekben az alkalmazott eszköz, illetve a mód rendkívüli-sége határozottan ugyanannak a személynek tettességére mutat. (Jack, a hasfelmetsző, a kecskeméti kerékpáros rém, a gyöngyösvideki szatír stb. esetei.)

3. A bűncselekmény testi hatása a tettesre.

A legtöbb bűncselekménynél a tettesnek valamilyen ellenállást kell leküzdenie, erőt kell kifejtenie. A holt vagy élő anyaggal folytatott küz-delem (felfeszítés, betörés, felmászás, dulakodás, ölés stb.), vagy egyéb tevékenység (menekülés, leugrás, nyomeltűntetés, zsákmány elszállítása stb.), fizikai elváltozásokat okozhatnak a tettes *testén, ruházatán, nála vagy vele levő tárgyakon* (pl bicska kicsorbul, járóműosseütközésnél a sár-hányó elhajlik stb.).

Ezek az elváltozások különféle *nyomok* alakjában nyilvánulnak meg. Pl gyilkosságnál a tettes áldozatának vérével beszennyezheti a testét, ruháját, haját. Erőszakos bűncselekmények áldozata védekezés közben a tettest megsérthette, megharaphatta, ruháját elszakíthatta. Előfordul, hogy az áldozat a kezében szorongatja támadója ruhájának foszlányát, vagy körmei közé a támadó néhány hajszála szorult. Erőszakos nemi közösü-lésnél, fajtalanságnál a nemi részekről származó nyomok (szőrök, váladé-kok) maradhatnak a tettes ruháján, nemzöszervén. Pénzhamisításnál a vegyszerek használata feltűnő nyomokat hagyhat a tettes kezén, esetleg ruházatán. Ha Matuskát a helyszínen alaposan megvizsgálják, valószínűleg fel lehetett volna fedezni rajta a pikrinsav jellegzetes sárga nyomait. A betörő az ablak, az ajtó, a kassza feltörésénél való erőlködése közben meg-sérthette magát eszközeivel vagy más éles tárggyal, pl üvegcsereppel, szöges drótkerítéssel, a kassza éles lemezeivel, az ú. n. rózsákkal. A fal-bontó ruháján, körmei alatt, zsebeiben fűrészpor, mész vagy vakolat nyo-

mai lehetnek. A helyszínen mozgó tettes frissen festett tárgyhoz érhetett, a festéket kezén, lábán, ruháján magával vihette, vagy a helyszínen mozogva, lábbelijéhez, térdéhez, könyökéhez talajrészec, idegen anyagok tapadhattak, pl bizonyos homokfajta, agyagfajta, hamu, növényrészec, színes baromfitoll stb.

Példa:

Egy pincebetörés tetteseí nem merték a villanyt felesavarni, hanem gyertyával világítottak. A helyiségben számos gyertyacsepp látszott. Ebből arra következtettek, hogy valószínűleg nadrágjukra és lábbelijükre is csepegett. Ezért gyertyanyomos (nehezen megy ki a ruhából) egyének után kutattak gyanus helyeken, s még reggel meg is találták őket egy kifőzdében, reggelizés közben.

A zsákmány anyagától származó nyomok (liszt, festék, olaj, malacszőrök, sertészsír stb.) is lehetnek a tettes ruháján. A gyujtogató ruházatán. haján, körmei alatt, petróleum, koromnyomok tételezhetőek fel.

A hatás megnyilvánulhat *szagok* átvételében is. Pl petróleum, festékek, illatszerek stb.

Példák:

Németországban országúton kéjgyilkosság történt. A helyszínre érkező csendőr 15—20 bámészködöt talált ott. A női hullán erős parfümszag volt érezhető, a halál néhány perccel előbb állhatott be. A csendőr végigszagolta a jelenlevőket. Egyikükről, egy munkásról, csak úgy dőlt az áldozat parfümillata. Ő volt a tettes. (Kriminalistische Monatshefte.)

A cselekmény hatása kiterjedhet a tettes által alkalmazott *eszközökre* is. A vésőhöz hozzátapadhat a felfeszített asztal festékanyaga, a fűrészfogaiba pl diófából származó fűrészpórá szorulhatott, a törőrúdon mérsznyomok, a hulla elszállításánál használt járóműveken vérsznyomok, terménylopásnál búzaszemek stb. lehetnek.

Helyszínelés közben kutatni kell olyan jelenségek után, amelyekből ilyen elváltozásokra következtetni lehet. Ha ilyen jelenségeket találunk, ennek úgy vesszük gyakorlati hasznát a tettes kilétének kutatásakor, hogy azt mondjuk: „a tettesnek kormosnak, véresnek, meszesnek stb. kell lennie“, vagy pedig: „tettes az lehet, akinek keze sérült, ruhájából egy darab hiányzik stb.“

Példák:

1. Karácsondon ismeretlen tettes betört és bemászott egy ablakon keresztül a szobába. Az ablakpárkányon piros tintával telt üveg állt, amelyet a tettes bemászás közben feldöntött. Meg lehetett állapítani, hogy kezeit és ruházatát a tintával bemocskolta. Ezen az alapon piros tintafoltos kezű és ruházatú személyt kerestek, s a tettest néhány órán belül kézre is kerítették.

2. Egy másik esetben öregasszonyt megöltek, aki nem halt meg azonnal. Kikérdezésekor támadójáról csak annyit mondott, hogy dulakodás közben támadója kezét megharapta. Az öregasszonynak felső fogsorában csupán egyetlen metszőfoga volt. A kézrekerült tettes magán viselte ezt a jellegzetes bélyeget.

4. A bűncselekmény lelki hatása a tettesre.

Az elkövetett bűncselekmény majdnem mindig gyakorol valamilyen formában megnyilvánuló lelki hatást a tettesre. Ezt tudva, valamint ismerve a lelki hatás különféle megnyilvánulásait, azokat az ismeretlen tettes személyének megállapítására használhatjuk fel oly módon, hogy a lelki folyamatoknak várható külső megnyilvánulásait figyelemmel kísérjük. Pl tudva azt, hogy a tettes rendszerint visszavágyik a helyszínre, vagy hogy a tettes a zsákmánynak hasznát fogja venni, megfigyeljük, hogy kik keresik fel a helyszínt, kik költekeznek stb.

A lelki hatások legnagyobb része a *büntudat* szóban foglalható össze. Minél súlyosabb az elkövetett cselekmény és minél romlatlanabb lelkületű, gyengébb idegzetű a tettes, annál biztosabban lehet számolni a *büntudat*, a lelkiismeretfurdalás jelentkezésével, hajtó erejével. A *büntudat* megnyilvánulása egyénenként és esetenként változó.

a) Megszökés, elrejtőzés. A *büntudat* legtermészetesebb és leggyakoribb megnyilvánulása a következményektől való félelem, amely a tettest megszökésre vagy elrejtőzésre készítheti. Ezért mindig érdeklődni kell, hogy a cselekmény elkövetésének idejében ki utazott el, ki tűnt el. Községekben ezek megállapítása nem ütközik nagyobb nehézségekbe, de városokban is többnyire lehetséges tisztázni azt, hogy a lakosság szűkebb körében, tehát legalább is az esettel kapcsolatba hozható személyek (ismerősök, barátok, szomszédok, rovottmultúak stb.) közül ki tűnt el. Az eltűnési bejelentések (nyilvántartások) átnézése is eredményre vezethet.

A lébényi csendőrgyilkosság (Veszprémi őrmester) tettesei is előbb kerültek volna kézre, ha a nyomozás emberei e szabályt szem előtt tartva, megállapították volna, hogy ki tűnt el a környéken. A gyilkosság csak akkor derült ki, amikor a tettesek egyik női hozzátartozója feljelentést készült tenni arról, hogy egyik eltűnt testvére (tettestárs volt) már három év óta nem adott életjelt magáról. (Cs. L. 16/1932. sz. Tanulságos nyomozások.)

b) Az áldozathoz vagy a helyszínre való visszatérés kényszere. A tapasztalat azt igazolja, hogy a gyilkost olykor ellenállhatatlan lelki kényszer vonzza vissza az áldozathoz vagy legalább is az elkövetés színhelyére

Csak kevés, egészen eldurvult, belsőleg teljesen eltompult ember nem érzi azokat a sebeket, amelyeket *bűnbánatnak*, *lelkiismeretfurdalásnak* nevezünk. Ez a mardosó lelki baj olykor jobban fáj, elviselhetetlenebb a testi fájdalomknál és jóvátételre ösztönzi a bűnöst. És ahol nincs mit jóvátenni, mert a *bűnbánat* nem támaszthat fel halottakat, ott a tettest háborgó lelkiismerete legalább arra a helyre hajtja vissza, ahol áldozatát utoljára látta. Ezzel a hellyel, a tett színhelyével a tettes sorsa elválaszthatatlanul össze van fűzve, álmában és ébrenlétben állandóan szeme előtt van, ezer és ezer gondolatfonál szövődik közte és a hely között s e fonalak végül is ellenállhatatlanul visszavonzzák.

Máskor a *félelem*, a *bizonytalanság* gyötrő érzése űzi vissza a tettest a helyszínre. Távol a helyszíntől, a nyomozás menete felől tájékozatlanul, nem tudja, hogy mit fedeztek már fel. Látni akarja, hogy milyen irányban folyik a nyomozás, hallania kell, hogy mit beszélnek az emberek, kit gyanúsítanak, nem esett-e még szó őrá. E feletti bizonytalanságában a rossz lelkiismeret rémeket látat vele s ez az elviselhetetlen lelki gyötrődés készteti arra, hogy a helyszínre vagy annak közelébe menjen és ott a későbbi fejlemények iránt érdeklődjék. Gyakran nem merészkedik el magára a helyszínre, hanem csupán a közelben ólálkodik.

Néha azért tér vissza a tettes a helyszínre, hogy meggyőződjék, nem hagyott-e vissza áruló nyomokat, mert rémületére eszébe jut, hogy a helyszínen valamilyen ügyetlenséget követett el s nincs nyugta, amíg azt helyre nem hozta. Máskor ismét olyan ötlete támad, hogy jó volna utólag megtévesztő nyomokat koholni. Előfordult már az is, hogy a tettes az első alkalommal nem végzett teljes munkát s utólag sajnálta a visszahagyott értékeket. Néha pedig a helyszín közelében ideiglenesen elrejtett zsákmányát vagy az elkövetési eszközöket, amelyeket a helyszínről való menekülésekor nem mert magával vinni, nem érzi eléggé biztonságban és ilyenkor az válik árulójává, hogy mint a macska a kölykeit, a zsákmányt mind jobb és jobb rejtkehelyekre cipeli.

Példa:

A háború alatt Felső-Magyarországon egy munkanélküli molnárlegény meggyilkolt és kiraboló egy házaló zsidót. A hullát elrejtette az erdő sűrűjében. Három napig csavargott, azután visszatért a helyszínre és a hullát kicipelte az országút mellé, hogy könnyebben megtalálhassák. Rossz lelkiismerete nem hagyta nyugodni, a bizonytalanságot nem tudta tovább elviselni.

A jóvátételre való törekvés is lehet a tettes árulója.

Példa:

Néhány évvel ezelőtt egy vagyonos gazda elhalt lányának kriptájába behatolt, a holttestről leszedte az ékszereket és eladta. Több mint egy év elmúltával kriptabetörést színelte és feljelentést tett a csendőrségnél ismeretlen tettesek ellen. A csendőrök ügyes nyomozással megállapították, hogy ő volt a tettes. Nem tudta elviselni a lelkiismeretfurdalásokat s úgy érezte, hogy megkönnyebbül, ha halott lányának megszentségletlenítése napfényre kerül. Ha lelki gyötrődéseinek kényszerítő hatása alatt feljelentést nem tesz, cselekménye sohasem derült volna ki.

Ismerve a bűntudatnak, a rossz lelkiismeretnek a tettesre gyakorolt hajtőerejét, amely őt cselekményének színhelyére visszakényszeríti, a helyszínt és az ott megforduló embereket megfigyelés alatt kell tartani. Sokszor a tettes ott van a helyszínen a kíváncsiskodók között, néha az áldozat temetésének gyászmenetében vesz részt s a nyomozó csendőrnek csak szét kellene néznie a jelenlevők között, hogy a tettest felismerje.

Példa:

A petőhenyei rablógyilkosság (1927) tettese beismerő vallomásában a következőképpen változta a cselekménye utáni lelkiállapotát és viselkedését: „Másnap kerültem az embereket, de lopva, titokban hallgattam a beszédjüket és folyton vártam, hogy mikor fedezik fel a gyilkosságot. Már február 6.-a (vasárnap) volt, de még senki sem beszélt a gyilkosságról. Elhatároztam, hogy elmegyek a templomba. Ott egyszerre csak észrevettem, hogy az emberek izgatottan sutognak és egymás után kifelé indulnak, mintha tűz volna. Keresztet vetettem én is és a templom előtt értesültem, hogy felfedezték a gyilkosságot. Hullott a verejték rólam s a tömeggel a gyilkosság színhelyére mentem. Ellenállhatatlan erővel vágytam a hullát és a helyszínt látni. Mikor a csendőrök a helyszínére érkeztek, úgy éreztem, hogy rögtön a vállamra teszik a kezüket. Ha a csendőrök a többi bámészkodó tömeggel el nem kergetnek, talán még most is ott állnék megkövülten. (Cs. L. 18/1932. sz. Tanulságos nyomozások.)

Kürthen Péter, a düsseldorfi tömeggyilkos is több gáztette színhelyén végignézte a helyszíni szemlét.

c) Feltűnő távoltartás a helyszíntől, feltűnő érdeklődés vagy indokolatlan közöny tanúsítása. Vannak azután olyan bűnözők is, akik ravasz-ságból feltűnően távoltartják magukat a hatósági személyektől, kerülnek őket, nehogy gyanút keltsenek. Mások viszont éppen fordítva: tolakodnak, mindenütt ott vannak, szolgálataikat felajánlják. Ezek úgy okoskodnak, hogy éppen ezért senki sem fog gyanakodni rájuk.

Ilyen esetekben azt kutatjuk, ki tartja magát feltűnő módon távol, ki az, aki bár érdekelt fél, mégis érthetetlenül hűvösnek, közömbösnek mutatkozik, ki rejtőződik el, ki színlel betegséget, ki utazott el hirtelenül, de azt is, hogy ki lábatlantokodik, serénykedik szolgálatkészen, ki érdeklődik, ki kérdezősködik feltűnően a bűncselekmény részletei, a nyomozás folyása iránt, egyáltalán ki, mit keres a helyszínen?

Példák:

1. Egy háromszoros rablógyilkosság tettese (Balmazújváros, 1931) személyesen közölte az áldozatok rokonságával a gyilkosság hírért, a gyilkosságot követő napon pedig ötízben jelent meg a gyilkosság színhelyén, sőt a hullák elszállításánál és a temetésnél is a legnagyobb tevékenységet ő fejtette ki. (Cs. L. 15/1932. sz. Tanulságos nyomozások.)

2. Matuska szintén a helyszínen maradt, magyarázott, járt-kelt s viselkedésével szemet is szűrt az egyik polgári ruhás esendőrnyomozónak.

A feltűnő érdeklődés megnyilvánulhat az újságok vásárlásában is, meg kell tehát figyelni, hogy ki vásárolja össze és falja a hírlapokat.

Példa:

Egy alkalommal a portyázó járőr csavargót igazoltatott. A személymotozások zsebeiben újságokból kivágott szelvényeket talált, amelyek mind egy előfordult gyilkossággal foglalkozó hírlaptudósításokat tartalmaztak. Ez alapon gyanúba vették s a gyilkosság rá is bizonyult.

d) Közlési kényszer. A lelkiismeretfurdalás hajtóereje igen gyakran abban nyilvánul meg, hogy a tettes *nem bírja magában tartani bűnét*. Mindenki tudja, milyen nehéz valamely titkot megőrizni. Hát még egy elkövetett súlyos bűncselekmény titkát. Ez a titok malomkőként nehezedik a lélekre. Növeli a teher súlyát a félelem és a bűnbánat, csökkenti a terhet, ha a tettes azt mással megoszthatja, olyasvalakivel, akitől támaszt, vigaszt, megnyugtatót vár. Ez az oka a beszélni vágyásnak, a közlékenység lelki kényszerének. (Wilde: „Nem a gyóntatóatyja, hanem a gyónás adja meg az abszolúciót.“)

Ismerve a bűnös lelkiismeretnek ezt a megkönnyebbülés után sóvárgó vágyát és közlékenységre ösztönző hatását, figyelemmel kell kísérni a falu száját. Főleg olyankor, ha már gyanúsítható személy van, hálózunk be olyan bizalmi egyénnel, akik lehetőleg minden elejtett szavát elleshetik. Sokszor a sajtó is segítségünkre lehet azáltal, hogy feltűnőbb bűncselekményekről a lakosság széles köreit tájékoztatja. Nem egy ízben ennek volt köszönhető, hogy amidőn a tettes, hogy magán könnyítsen, példálózgatni, célozgatni kezdett, mert tetteről „beszélni kellett“, rögtön felhívta hallgatója figyelmét a közte és az olvasott bűncselekmény közötti összefüggésre.

e) Dicsekvés, henegeés, gyanús jólértesültség. Vannak viszont olyan lelkületű tettések is, akik elbizakodottak. Ezeknél számolhatunk azzal, hogy dicsekedni, henegni fognak (különösen nőekkel szemben) virtusból, boros állapotban, hiúságból, fontoskodásból, hogy imponáljanak a jólértesültségükkel, okosságukkal. Ilyenkor olyan részleteket mondanak el, amelyek teljes tájékozottságukat mutatják.

Példák:

1. Egy fiatal gyilkos azzal árulta el magát, hogy feltűnési vizketegségében nagyon is pontos magyarázatát adta az egybegyűlt tömeg előtt annak az eljárásnak, amelyet a gyilkos „valószínűleg“ követett. Ezáltal felhívta magára egy nyugdíjas esendőrőrmester figyelmét.

2. Berlinben egy gyilkos reggel 6 órakor átvette az újsághordónőtől a napi újságját és keresésszerűen átlapozva az újságot, megjegyezte, hogy ez a lap sem ér semmit, mert nincs benne még tudósítás a ma éjjel az X utcában történt gyilkosságról. Ebben az esetben a gyilkosságot csak reggel 8 órakor fedezték fel s mikor a déli lapokban megjelent tudósításokat a lapkihordó asszony is olvasta, azonnal szeget ütött fejébe a reggel, tehát túlkorán hallott megjegyzés. Nyomban a rendőrségre ment és elbeszélte az illető előfizető kijelentését, mire a rendőrség azt letartóztatta és személyében a tettest kiderítelte. (Weingart.)

f) Ok nélkül való védekezés. Van egy francia közmondás: „Aki védekezik, magát vádolja!“ Már tudniillik, aki vádolás nélkül, már előre védekezik, mosakszik, ezzel is elárulhatja bűnösségét.

Gyanús egyének igazoltatásakor is gyakran tapasztalható, hogy éppen a nagyon is ludasok méltatlankodnak leginkább és tiltakoznak a leghangosabban a tulajdonképpen meg sem történt gyanúsítás ellen.

Példák:

1. Nyugat-Magyarország egyik községében egy járőr lopási ügy nyomozása közben tanúként ki akart kérdezni egy bádogosmestert és ezért a műhelyébe lépett. Még mielőtt a járőr előadhatta volna jövevele célját, a bádogos hevesen tiltakozott a járőr belépése ellen, mert — szerinte — most már azt fogják gondolni, hogy ő a tolvaj, pedig ő az egész ügyről nem tud semmit. A szokatlan és korai érzékenység alapján a járőr gyanút fogott s a nyomozás további folyamán a lopás tettesét a bádogos személyében derítette ki.

2. Egy gyilkossággal gyanúsítható egyént a járőr egyelőre tanúként kérdezett ki. A kikérdezett, még mielőtt a járőr gyanújának adott volna kifejezést, hevesen tiltakozott a gyanúsítás ellen és két megnevezett társára hivatkozva, minduntalan alibit akart igazolni. A járőr engedett a követelésnek. Az igazolás azonban nem sikerült úgy, ahogy azt a kikérdezett előre elgondolta, illetve kieszelte, mert mind a három ember ellentmondásokba keveredett, ezzel a gyanút igazán magára terelte. (Cs. L. 1930. évf. 3. számában közölt tanulságos nyomozás.)

g) Félrevezető magatartás tanúsítása. Tettesként gyanakodhatunk végül olyan személyekre, akikről bebizonyult, hogy a nyomozást félrevezetni vagy a gyanút ártatlan emberekre akarták terelni. (Ez természetesen pusztán bűnpártoló is lehet.)

Példa:

Hajós István bárri lakos 1936 január 27-én a dunaszekcsői örsön feljelentette, hogy ismeretlen tettesek borospincéjét előtte való éjjel feltörték és onnan bort loptak. Előadta még, hogy másnap délelőtt megjelent nála Lajtos Mihály halász azzal, hogy midőn a lopás éjjelén bárkaira felügyelt, 2 ittas idegent látott a Mohács-sziget felé evezni, mindegyiküknél egy-egy kb. 5 literes fonott üveget látott. Egyikükben határozottan felismerte Márkus Máttyás mohácsszigeti lakost, a másikat a sötétség miatt nem tudta felismerni.

A nyomozó járőr a bejelentés alapján felkereste Márkust, aki tagadta, hogy a kérdéses éjjelen Bár községben megfordult volna, ezenfelül elfogadható alibit is igazolt. A felismerés végetti szembesítéskor mindkettő megmaradt állítása mellett. A járőr ezután megállapította, hogy Márkusnak nem volt csónakja és a kérdéses időben más sem adott neki kölcsön csónakot. A járőr erre Lajtos személyével foglalkozott közelebbről s megállapította, hogy iszákos, költekező, megbízhatatlan, hazug ember. Kikérdeztetése végett megidézve, nem jelent meg a községházán, ehelyett elment a mohácsi járásbíróshoz, ahol előadta, hogy ő milyen ügyben szerepel és hogy neki igaz van. Utána felkeresett egy mohácsi ügyvédet is, aki kívánságára, igazolásul az alábbi iratot állította ki: „Mohács, 1936 június 29-én. Tekintetes Lajtos Mihály úrnak, Bár. Kívánságára igazolom, hogy a mai napon megjelent irodámban és előttem kijelentette, hogy folyó hó 26-án látta Márkus Máttyás mohácsszigeti lakost Bárból a Dunán a szigetre egy másik lársaságában csónakon átmenni és mindkettőjük kezében egy-egy demijon volt. Márkus azt állította, hogy én őt nem láttam. — Tisztelettel dr. N. N. ügyvéd.”

Lajtosnak ez a magatartása és az egyéniségéről beszerzett rossz bizonyítvány telébbresztették a járőrnek azt a gyanúját, hogy a pinczefeltörést ő követte el s a dunai találkozás egész meséjét azért találta ki, hogy a gyanút másra terelje. — Ezért a járőr gyanúsítottként kérdezte ki, elébetárta az előadásában rejlő ellentmondásokat, főként azt, hogy a másik egyént a sötétség miatt nem tudta felismerni, azt azonban mégis látta, hogy mindketten ittasak voltak és mindegyiküknél ötliteres fonott üveg volt. Az ellentmondások elébetárásakor Lajtos beismerte a lopást és a hamis tanúzást. (Cs. L. 11, 1936. szám, Tanulságos nyomozások.)

5. Az indítók, mint a tettesre utaló támpont.

Ok és cél nélkül senki sem követ el szándékosan bűncselekményt. Ezért az indítók egyike a legfontosabb támpontoknak a gyanúsítható személy kikutatásánál. Kinek állhatott érdekében a bűncselekmény elkövetése, ki húzhatott abból hasznot, kinek a számára jelentett a bűncselekmény

mény bárminemű előnyt, kinek elégithette ki valamely vágyát, szenvedélyét stb., azok a kérdések, amelyek elsősorban merülnek fel a nyomozó csendőr agyában. Itt a gondolkodás öntudatlanul átugrott egy igen fontos és még tisztázatlan kérdést. A legelső kérdés, amelyet fel kell vetnünk, az, hogy a szóbanforgó cselekménynek mi volt az indítóoka, másszóval, hogy milyen körülmények készíthették a tettest a cselekmény elkövetésére. Azt a kérdést, hogy az indítók kinél foroghat fenn, csak ezután tehetjük fel. „Az indítók ismerete legtöbbször egyúttal a tettes ismeretét is jelenti“. Ezt az ismert kriminalisztikai mondást természetesen nem lehet szószertint venni. Elképzelhetők ugyan olyan esetek, midőn az elkövetett cselekmény *különleges indítóokának* felderítése határozottan rámutat a tettes személyére, mert második személy nem található, akinél ugyanezen indítók kimutatható volna, de vannak olyan általános indítóokok is, mint pl a haszonlesés, amelyek, legalább is elméletileg, minden emberről feltételezhetők s így a tettes kilétének megállapításánál nem játszhatnak döntő szerepet.

Az idézett mondás gyakorlati értéke abban foglalható össze, hogy az indítók felderítése rendszerint csak megkönnyíti a tettes kilétének megállapítását. Az általános jellegű indítók, mint haszonlesés, gazdagodási vágy stb. annyiban segítik elő a nyomozást, hogy az egyéb adatok alapján gyanúsítható személyek közül a valódi tettes kiválasztását megkönnyítik. A különleges indítók pedig egyenesen rámutathat a tettesre.

A bűncselekmény indítóokát többnyire nem csupán egyetlen körülmény, hanem az egymással kapcsolatban álló körülmények egész sorozata alkotja. Az indítók felderítésére megindított nyomozásnak az elhatározás alapján létrejött bűncselekményből kell kiindulnia és vissza kell térnie a különféle tényezők láncolatán át a cselekmény bölcsőjéig. Tegyük fel, hogy valakit meggyilkoltak. Milyen okból határozhatta el magát a tettes ilyen súlyos cselekmény elkövetésére? Ilyen okok lehetnek bosszú, érdek, haszonlesés, féltékenység stb. Ha pl megállapítottuk, hogy bosszú volt az elhatározás alapja, még messzebb vissza kell nyúlnunk és keresnünk kell, hogy a sértett kinek adott okot, alkalmat haragra, bosszúra s csak így juthatunk el a tettes személyéhez.

A bűncselekmény elkövetésére vonatkozó elhatározás, szándék rendszerint a következőképpen születik meg:

Valamilyen *általános külső indító tényező* (külső adottság, pl. alkalom, helyzet, állapot) megadja az első lökést, gurulásba hozza a kereket oly módon, hogy ingerlően hat, felébreszt egy *egyéni belső mozgató tényezőt*. Ezt az egyéni mozgató tényezőt egyéni belső adottságok képezik: hajlamok, ösztönök, jellemtulajdonságok, szenvedélyek, indulatok, vágyak, stb. Ennek a belső, hajtó erőnek hatása alatt születik meg az *elhatározás*, az *akarat*, amely a megvalósítást óhajtja, a felébresztett érzelmek kielégítését célozza. Pl „A“ megsérti (indítótényező) „B“-t. Ennek következtében „B“-ben felébred a bosszú iránti vágy (mozgató tényező). „B“ célja a bosszúját kielégíteni. Töpreng azon, hogy ezt miképpen tegye meg s elhatározza, hogy „A“-t rágalmazó levélben felettesének feljelenti (elhatározás, szándék). Ebben az esetben arra a kérdésre, hogy mi volt a cselekmény oka, az egyik azt fogja válaszolni: az elszenvedett sérelem, a másik: bosszú, a harmadik: rágalmazni, ártani akará. Nem elég tehát csupán egy tényezőt kiragadni, hanem arra kell törekedni, hogy az okok és okozatok láncának összes láncszemeit felderítsük.

Az indítók taglalása nem csupán elméleti okoskodás, hanem a gyakorlat céljait szolgálja és szükséges is, mert megmutatja az utat, hogy

miképpen kell az ok és okozat közötti láncolatot az elkövetett bűncselekményből kiindulva, visszafelé felgöngyöltetni.

A bűncselekmény indítóokának az egymással összefüggésben álló tényezőkre való bontását a következő táblázat szemlélteti (L! a IV. sz. tábl.):

A mondottak szerint bármely cselekmény indítóoka az ismertett összetevőkre bontható fel. Pl:

<u>Indító tényező:</u>	<u>Mozgató tényező:</u>	<u>Elhatározás stb.</u>
1. „A” megsérti „B”-t (alkalom).	„B”-ben felébred a bosszúérzete.	Elhatározza, hogy: megöli, feljeleni, megrágalmazza stb.
1. Váltóór félreeső vonalon, alárendelt beosztásban van (helyzet).	<i>Becsvágy.</i> (Jobb beosztásra és előmenetelre vágyik.)	Vasuti rongálással és a baleset idejekorán való megakadályozásával akarja előljárói figyelmét magára felhívni.
3. Teherbe esett leány (állapot).	<i>Szégyenérzet és félelem.</i>	<u>Szándéka: magzatelhajtás.</u>
4. Vértörvény (állapot).	<i>Babona.</i> (Szűz leánnyal való közösülés gyógyft.)	<u>Erőszakos nemi közösülés.</u>

Az indítóok említett három tényezőre bontásánál előfordulhat, hogy indítótényezőként nem csupán egy, hanem több tényező is közrejátsszik és viszont az indító tényező (tényezők) is több mozgató tényezőt hozhat (hozhatnak) mozgásba. Pl. Egyed Péter kibukott a bíróválasztáson (mellőztetés, mint indítótényező). Vadászat közben elhagyott helyen véletlenül találkozik ellenlábásával. A mellőztetés által sértett hiúságának, felébresztett irigységének és bosszúérzetének (mozgató tényezők) a kedvező alkalom (az elhagyott hely) és az alkalmas eszköz (puska) pillanatnyi birtoklása, mint második és harmadik indító tényezők adják meg azt a hatalmas lökést, amelyek ezeket az érzelmeket (sértett hiúságot, irigységet és bosszúvágyat) mozgásba hozva, elhatározásra, majd cselekvésre készítik.

Az indítóok harmadik mozzanatára, az elhatározásra a tettes egyénisége döntő befolyást gyakorol. Egyéne válogatja, hogy valaki bosszúját pl névtelen feljelentéssel, gyilkossággal, vagyonrongálással vagy más bosszúállással elégti-e ki.

Általában az elhatározás súlyossága arányban szokott állani az előzményül szolgáló tényezőkkel, de ezt szabályként nem lehet felállítani. A bűnyügytörténet számtalan esetet ismer, amelyeknél elenyésző csekély okok szolgálták a legsúlyosabb bűncselekmények indítóokául. A nyomozó csendörnek ezt szem előtt kell tartania, mert nyomozások alkalmával a sértett, vagy ha ő áldozatul esett a bűncselekménynek, a hozzátartozók, arra a kérdésre, hogy a sértett adott-e valamikor valakinek ilyen súlyos bosszúra, haragra stb. okot, rendszerint nemleges választ adnak. A kikérdező csendőr dolga, hogy ilyenkor a legcsekélyebb okot is felszínre hozza és számításba vegye.

Az indítóokok széjjeltagolásának gyakorlatilag a következőképpen vehetjük hasznát: Pl gyilkosság történt. A tettes a sértettet nem rabolta ki, annak ellenére, hogy jelentős értékek voltak nála. A tettes szándéka tehát kizárólag ölésre irányult. Ezt a szándékot, elhatározást ismeretlen indító tényezők által megindított mozgató tényezők hozhatták létre. Ha ezt nem tudjuk, feltevés tárgyává kell tenünk az összes elképzelhető mozgató tényezőket (bosszú, féltékenység, élvezetvágy stb.). Első feltevésünk pl a bosszú. Ebben az esetben a sértett egyéniségének, viszonyainak, multjának felderítésével és megállapításával kutatni kell azok után az indító tényezők után, amelyek a bosszút kiválthatták, vagyis keresni kell, hogy a sértett

1. indító tényezőből

(események, adottságok, pl alkalom, különleges helyzetek, állapotok stb.) } amely mint külső alap-ok, indítórugó, ingerlőleg hat az egyénben rejlő

Ilyenek:

Felbujtás.

Kínálkozó kedvező alkalom: pl a tett elkövetésére alkalmas eszköz pillanatnyi birtoklása; elhagyott néptelen hely; örizetlen érték; zsúfolt villamos, népcsődület (zsebtolvaj, perverz hajlevágó, női ruha beszennyező számára). Közveszély folytán támadt zűrzavar, vakrémület (pánik) stb.

Kényszerhelyzetek:

szorongattatás hitelezők, zsarolók által; életveszély, végszükség, szorult helyzetbejutás elkövetett bűncselekmény miatt (itt a tettest az első bűncselekmény leplezésének szándéka újabb bűncselekmény elkövetésére ösztökélheti) stb.

Állapotok: ittasság, terhesség, bódító mérgek hatása, betegség, öregség, elmebetegség és rendellenes idegállapot szülte kényszerképzetek, szenvedések stb.

Anyagi okok:

tönkretjűtás, eladósodás, nyomor, létgondok, éhség. [A tisztázati mérgezéseknel is a nyomor és szegénység volt az indító tényező; ez készítette a hozzátartozókat arra, hogy a felesleges kenyérfogyasztókat (betegeket és öregeket) elpusztítsák.]

Események: sorscsapások, hűtlenség, házasságtörés, kikoszarzás, hozzátartozó által elkövetett bűncselekmények; valami várható esemény, amely pl anyagi károsodással jár (akitől örökséget várnak pl az egyház javára akar végrendelkezni) stb.

Elszenvedett vagy vélt sérelmek:

pl testisértés, becsületsértés, rágalalmazás, rosszindulatú pletyka, mellőzés, igazságtalanság stb.

Mások példája: (mozi, napi sajtó, ponyvairodalom hatása).

Versengés: állásért, üzleti téren, sportban, nőért stb.

Politika: elnyomás, diktatúra, alkotmányértés, szélsőséges irányzatok követelése, párturalom, pártharc, választási harc, osztályharc.

Társadalmi, nemzetiségi, felekezeti ellentétek, szociális aránytalanságok.

2. mozgató tényezőre:

(egyéni belső adottságok, pl hajlamok, vágyak, jellemtulajdonosságok, indulatok, szenvedélyek) } e hajtóerőként jelentkező tényező hatása alatt születik meg a tette irányuló

Ilyenek:

Harag, düh, gyűlölet, bosszúvágy: (feljelentés, tanúzás, kikoszarzás, üzleti versengés stb. miatt.)

Hiúság: (pl. megszégyenítés, mellőztetés esetén.)

Irigység: (mások által elért sikerek, érvényesülés stb. miatt.)

Babona: (kabalák)

Önérték, becsületérzés.

Jellemtelenség, jellemgyengeség.

Virtus.

Elkeseredés.

Félelem: (büntetéstől, következményektől, cinkostársak árulásától.)

Szegény: (teherbeesés, házasságon kívül való szülés miatt, rossz bizonyítvány miatt stb.)

Szeretet: (szerelem, bűnpártolás, aki éhez családjának lop stb.)

Nemiösztön: (félteékenység, kéjvágy, rendellenes nemi hajlam.)

Létfentartási ösztön: (éhezők, végszükségben levők elhatározásának mozgató tényezője.)

Élvezetvágy: (pazarló hajlam.)

Becsúvágy, uralomvágy, nagyvágyi hóbort.

Valamire való sóvárgás.

Érdek, haszonlesés.

Zsugoriság-kapzsiság.

Tréfa, káröröm.

Szenvedélyek és kedvtelések: (gyűjtő szenvedély, játékszenvedély mint: kártya, lóverseny, tőzsde stb., bódítószerek: mint itál, morphiom, cocain stb.)

Mániák: mint pyrománia, kleptománia stb.

Nagylelkűség.

Idealizmus.

Meggyőződés.

Vallási rajongás és vallási türelmetlenség.

Politikai fanatizmus: (elvakult szélsőséges gondolkodás)

3. elhatározás, akarat, szándék, vagyis:

a végcél megvalósítására (a felkorbácsolt vágy, szenvedély stb. kielégítésére) való törekvés.

Az elhatározás cselekvést eredményezhet (gyújtogatás, ölés, lopás, nemi erőszak stb.).

adott-e okot valakinek bosszúra. Így eljuthatunk annak (azoknak) a személyéhez, aki (akik) az indítók fennforgása miatt, mint tettes (tettesek) figyelembe jöhet(nek).

A szerelem és a bűn szoros kapcsolatban áll egymással, ezért a szerelemnek és a nemi ösztönnek, mint mozgató tényezőknek, különösen nagy szerepe van. A régi mondás „cherchez la femme”, magyarul „keresd a nőt”, elsősorban a bűn világában érvényes. Bárhol keressük is valamely cselekmény legbensőbb indító tényezőjét, azt találjuk, hogy közvetlenül a nő az a mozgató erő, amely az „erős nem” cselekedeteit kiváltja, irányítja. Irigység, gyűlölet, szerelem, babona, cicomázási vágy (hiúság), mind olyan sajátlagos női tulajdonságok, amelyeknek eszköze, végrehajtója, kielégítője — még bűn árán is — a férfi. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a férfi által elkövetett bűncselekmények háttérben többnyire nő áll, amennyiben a bűncselekményeket sokszor 1. nő érdekében (a nő előnyére, hasznára), vagy nő miatt (a nő megnyerése, megtartása vagy elvesztése), vagy 2. nő tanácsára, felbujtására, vagy 3. nő segítségével követték el.

A nő érdekében, különösen az alkalmi lopások, sikkasztások nagy részét azért követik el, hogy az ellopott, elsikkasztott értékeket a szeretőnek, a menyasszonynak, a feleségnek adják. Főleg fiataloké sikkasztásai és lopásai arra a hiúságukra vezethetők vissza, hogy női körökben a gavallért játszhassák. De a szokásos bűnöző is, tapasztalat szerint, különös függőviszonyban van a nővel. Mozgalmas életmódja mellett a környező veszélyek elől a nőhöz menekül, ott keres nyugalmat, pihenést. Hozzá még a megrögzött bűnözők jellegzetes sajátossága, hogy a bűnözési hajlam fokozott szexualitással párosul. Ennek következtében fokozottabb függőviszony mutatkozik. Ennek kihatásai abban nyilvánulnak meg, hogy a nő birtoklásáért, kegyeinek megtartása végett minden kívánságát teljesíti, még akkor is, ha az csak bűncselekmények elkövetése árán lehetséges. Egyes kriminalisztikai írók a nőnek a bűnözés terén még ennél is nagyobb szerepet tulajdonítanak. (H. Schneickert „A nő, mint zsaroló és felbujtó” című művében lélektani szempontból foglalkozik a nő szerepével a bűnözés terén, s arra az eredményre jut, hogy a nőnek a bűnözésben való tevékeny részvétele sem marad el a férfié mögött, sem számbelileg, sem a végrehajtás módja tekintetében.)

Épp oly fontos viszont a nők által elkövetett bűncselekmények esetén a kérdés: „Hol a férfi?”

Gyakorlati példák az indító és mozgató tényezőkre:

1. Egy világítótorony és egyben hajómentő állomás vezetője hosszabb időn keresztül hibás fényjelzések adásával zátonyra juttatta a hajókat, hogy a mentési munkálatokban kitüntethesse magát.

2. Egy New-yorki rendőrtisztviselő arról volt nevezetes, hogy minden nagyobb betöréses lopást ki tudott deríteni. A tettes ugyan sohasem került meg, de az ellopott értékeket mindig előtudta keríteni. A lapok hasábjokban emlékeztek meg a tisztviselő kiváló nyomozóképességéről. Egy napon egy kereskedő a lakásában álarcos betörőt ért tetten. A telefonon helyszínre hívott rendőrség csodálkozással állapította meg, hogy a betörő azonos a híres rendőrtisztviselővel. Kiderült, hogy az általa olyan zseniálisan kiderített betöréseket mind maga követte el csak azért, hogy a bűnjeleket később kiderítve, a lapok róla megemlékezzenek s előljárói elismerésben részesítsék.

3. Egy önkéntes tűzoltóparancsnok maga követett el gyújtogatásokat csupán azért, hogy a villámgyorsan megjelent tűzoltósága élén az oltási munkáknál kitüntethesse magát.

4. Egy vasúti őr hosszú éveken keresztül elhagyatott helyen teljesített szolgálatot s mellőzve érezte magát, mert előljárói az áthelyezése iránt több ízben előterjesztett kérelmét nem teljesítették. Egy napon 50 méter hosszúságban felszedte a vasúti síncet és az utolsó pillanatban megállította a közelő gyorsvonatot.

5. Egy francia orvos — fiatal és kezdő ember — betegeinek orvosságban typhusbacillusokat adagolt. Midőn a hatás a betegnél jelentkezett és őt a betegágyhoz hívták, azonnal meg tudta állapítani a betegség nemét, de egyben azt is ajánlotta, hogy biztonság kedvéért hívjanak idősebb, tapasztaltabb orvost is a beteghez. A másik orvos a kezdeti tünetekből természetesen még nem tudta a typhust felismerni és a tanácskozás során heves ellentétbe jutott fiatal kartársával. Két-három nap mulva azután bebizonyult, hogy mégis csak a fiatal orvosnak volt igaza.

Az indítóok kutatásakor azt rendszerint a *közelmúltban*, néha azonban a *régebbi múltban* kell keresni. Heves szenvedélyek, mint gyűlölet, bosszúvágy, féltékenység nem maradhatnak meg állandóan az eredeti magas fokon, többnyire lassanként alábbhagynak. Így tehát pl nem valószínű, hogy egy verekedés, amely évekkal ezelőtt haragos viszonyt teremtett, hirtelenül büntetben törne ki, hacsak új indító rúgó nem lépett fel. Vannak viszont emberek, akiket valamely szenvedély csak hosszabb idő eltelte után mozgat meg. Meg lehet őket sérteni, nem venni rajtuk észre kedélyváltozást, sokszor maguk sem érznek semmit a sértésre, hogy azután lassanként meginduljon a lelki folyamat s két-három nap, esetleg hosszabb idő mulva a düh teljes erejéből kitörjön. Mindazonáltal ismerünk olyan eseteket is, ahol a tettes bosszúszomját hosszú időre, néha évekre mintegy elraktározta és az abból fakadó cselekmény csak később, újabb indító tényező (kedvező alkalom) jelentkezésekor robbant ki.

Faluhelyen gyakoriak az évekre visszamenő okokból fakadó testi-sértések, gyujtogatások stb. A bosszúvágy ilyen hosszú időn át való parácsolásának lélektani magyarázata abban rejlik, hogy a bosszúra szomjazó fél tudja, hogy ha azon melegiben engedne szabadfolyást bosszúvágyának, a gyanú azonnal őreá irányulna. Ezért vár, de nem felejt, arra vár, hogy a másik felejtjen.

Példák:

1. F. S. dunapataji lakos, földműves 1931 június 18-án feljelentést tett az örsön, hogy az éj folyamán nádfedeles házát ismeretlen tettes felgyujtotta. Előadta továbbá, hogy nem haragszik senkire, haragosa nincs. A nyomozó járőr a helyszín közelében a tengeriföldben kopott sarkú, félpatkós eszima nyomára bukkant. A járőrnek arra a kérdésére, hogy van-e a környéken valakinek ilyen kopott eszímája, a sértett azt felelte, hogy ilyen eszímát B. J. tanyabeli szomszédjának lábán látott, de annak meggyanúsításáról szó sem lehet, mert igen jómódú ember és vele jóviszonyban él. A járőr ennek ellenére B. J.-t kikérdezte, aki a bizonyítékok súlya alatt csakhamar beismerete a gyujtogatást. Előadta, hogy F. S. öt évekkal ezelőtt mezőrendőri kihágás miatt feljelentette, a gyujtogatást emiatt bosszúból követte el. (Cs. L. 1932. évf. 453. old.)

2. Királyfalva községben 1912. év egyik napján G. Zs. jómódú gazdálkodó fiatal feleségét halva találták. Öngyilkosság látszott fennforogni, de a halál okára hiányzott minden támpont. A nyomozó járőrnek sikerült az elhalt nő egyik meghitt barátjának bizalmába férkőznie, akitől megtudta, hogy az elhalt nő leánykorában szerelmi viszonyt folytatott egy falubeli legényvel. A rokonság miatt nem mehetett hozzá, így a jómódú gazda felesége lett. Egykori szeretője azonban még évek mulva sem tudta elfelejteni, folyton ostromolta, miért is barátjánól kért tanácsot, aki azt tanácsolta, hogy tartsa magát férjéhez. A barátón e bementása alapján a járőr gyanúja a legényre irányult, akire a szerelemfélétségből elkövetett gyilkosság rá is bizonyult. (Cs. L. 1933. évf. 290. old.)

Az indítóok kutatásakor azt is bírálni és vizsgálni kell, vajjon az, ami hogy a látszatra megállapítható *indítóokot koholták*. Néha a tettes olyan helyzetet teremt a helyszínen, amely az igazi indítóokot leplezi és más, hamis indítóokot től előtérbe. Pl a tettes áldozatát, aki örökségi ügyében útjában áll, megöli és olyan mesterséges nyomokat készít, amelyek rablógyilkosságra mutatnak. A nyomozásnak tehát ezzel a lehetőséggel is szá-

molnia kell és a megtalált indítóókot helytállósága tekintetében ellenőriznie kell.

Néha a cselekmény indítóoka a *tettes tévedésén* alapszik, vagyis olyan körülmény indította a tetteket a cselekményre, amely a valóságban nem állt fenn. A tettes tévedése téves érzékelésből, valótlán hírekből, babonából, szellemi zavarokból keletkezhet. Az ilyen tévedések természetesen épp olyan erővel befolyásolhatják, mozgathatják a tetteket, mint a való események. Pl aki féltékenységből öl, holott a valóságban a féltékenységre oka nem volt. (Shakespeare darabjainak hősei is többnyire ilyen tragikus tévedéseknek esnek áldozatul.)

Az indítóók kutatásakor szem előtt kell tartani azt a lehetőséget is, valóban megtörtént, *megfelel-e a tettes akaratának*, eredeti szándékának, mert lehet, hogy a tettes eredetileg mást akart, de elvétette s akaratán kívül más jött létre, több jött hozzá.

Példa:

1. Tanyai legények a leszakított huzal végére erősített vasdarabbal leveztették a villanyáramot a tanyán keresztül vezető gyalogösvényre. Egyik társukat akarták így megtréfálni. Az illető legény azonban nem haladt át ezen az úton, ellenben a huzalba véletlenül egy 8 éves kisleány akadt be, aki az áramsujtástól sérüléseket, az ijedtségtől pedig egészségrontást szenvedett.

2. 1927 február havában Büki Róza, Petőhenye szőlőhegyi lakost, megfojtva találták magányos lakásán. A tettes cselekményét és annak indítóokát a következőképen adta elő: Esküvője előtt állt, de bántotta, hogy se ruhája, se pénze nincsen. Hallotta, hogy Büki Rózának sok pénze van, ezért egy éjszakai töprengés után elhatározta, hogy meglopja. Másnap elment Büki Róza lakása felé és a közelben megleste, míg Büki Róza valánova eltávozik. Nem sokáig kellett várnia, mert fél óra múlva látta, hogy az aszszony, két vizes vödörrel a kezében, a völgy felé vizért megy. Ezalatt végre akarta hajlani a lopást. Gyorsan besurrant a nyitva hagyott ajtón s a fiókos szekrény felső fiókjában a pénz után kutatott. Talált is 4 pengőt, de tudva azt, hogy Büki Rózának ennél több pénze van, tovább kutatott az alsóbb fiókokban is. Közben azonban megfélekedett magáról és addig kutatott, míg ijedten hallotta, hogy nyílik a konyhaajtó és valaki két vedret tesz le a konyhában. Nyílt a szoba ajtaja is és hallotta, amint a megrémült Büki Róza elkiallotta: magát: „Jaj, Istenem! Rablók!” Mint a villám cikázott át agyán, hogy tettenérték, vége az esküvőnek. Nekiugrott a sikoltozó nőnek, két kezével elkapta a nyakát és rémületében addig szorongatta, amíg érezte, hogy mozog. Ezután már nem kutatott tovább pénz után, hanem a 4 pengőt és néhány ruhadarabot felkapva, elment. (Cs. L. 1932. évf. 582. old.)

A legtöbb falusi verekedésnél is az eredeti szándéknál több jön létre: testisértés helyett halál.

Az emberi lélek tele van rejtélyekkel és azért számolni kell egészen *rendkívüli és szokatlan indítóókokkal* is. Ilyen forgott fenn a kedvtelésből Lünöző gyermekek esetében, akik egyik játszótársukat megölték, hogy kíváncsian tanulmányozhassák a kimúlás folyamatát. Az eredményt tekintve bosszúra, elmebajra, kéjgyilkosságra vagy más egyéb indítóokra lehetett volna gondolni, de legkevésbé arra, amely a cselekmény rugóját valóban képezte.

Az emberek lelkébe nem láthatunk bele, ezért legyünk mindig óvatosak az olyan ítélettel, hogy egy bizonyos indítóók valakinél — az illető egyéniségét, múltját, jellemét tekintve — nem tétélezhető fel. Sokszor a gyanúsítottként tekintetbe jövő személyek és a cselekmény indítóoka között csak igen távoli vagy éppen semmi összefüggés sem látszik fennforogni. **BY** azokban az esetekben, amelyekben az egyébként egyéniségükönél fogva

gyanún felül álló személyek mások példájából eszmét merítve (mozi, sajtó, ponyvairadalom) követték el a bűncselekményt. (Az úrfiúik rablószövetsége, a pénzhamisítást üzö tisztességes bádgosmester stb.).

6. Kinek volt kedvező alkalmá a cselekmény elkövetésére?

A bűncselekmény elkövetésével elsősorban természetesen azoknak a személyeknek meggyanúsítását kell mérlegelni, akiknek a cselekmény elkövetésére bármi oknál fogva kedvező alkalmuk volt. Ezt a kérdést tehát mindig fel kell vetni, meg kell állapítani, hogy kik ezek a személyek és miben állott a kedvező alkalom? Így pl elsősorban jöhetnek figyelembe: üzemi lopásoknál az üzemben foglalkoztatott személyek; postai lopásoknál mindazok a személyek, akiknek a kezén a kérdéses küldemény a hivatalos ügyködés keretében megfordult; valamely okmány lemásolásával, lefényképezésével elkövetett kémkedésnél mindazok a személyek, akik a kérdéses okmányt kezelték, őrizték; pénzügyzetekben elkövetett sikkasztásoknál a pénzt kezelő tisztviselő; lopott vagy utánczott kulccsal történt zárnyitásoknál mindazok, akik az eredeti kulcshoz hozzáférhettek; valamely félreeső helyen elkövetett bűncselekménynél (erőszakos nemi közösülés, rablás stb.) azok, akik a kérdéses időben azon a helyen megfordultak.

Rendszerint több olyan személyt találunk, akik a jó alkalom alapján gyanúsítottként figyelembe jöhetnek. A kört most már tovább kell szűkíteni. Meg kell állapítani mindegyiküknél a rájuk nézve kínálkozó alkalom fokát. Pl: a postai lopásnál a küldeményeket kezelők között lesz olyan, aki a küldeményhez nem férhetett hozzá, mert az csak lepecsételt postaszákbán volt nála; a másíknak az illető küldemény csupán egy pillanatig fordult meg a kezén; a harmadik viszont csak többek jelenlétében kezelte azt, de lehet, hogy olyan is akad, akinek a küldemény mások jelenléte nélkül, huzamosabb időn keresztül volt a birtokában. Világos, hogy az alkalom alapján gyanúsítottként elsősorban a negyedik alkalmazott jöhet figyelembe.

Az alkalom alapján felmerülő gyanú természetesen csupán arra jogosít, hogy az illető tettességét mérlegelés tárgyává tegyük és korántsem jelenti azt, hogy a tettesnek feltétlenül azok között kell lennie, akiknek az elkövetésre kedvező alkalmuk volt.

7. Ki van vagy volt olyan eszközök és anyagok birtokában, amelyekkel a cselekményt elkövették?

Az elkövetésnél használt eszközökből és anyagokból következtetni lehet a tettes személyére. Mindenekelőtt tehát meg kell állapítani, hogy a tettes milyen eszközöket vagy anyagokat használt. Lehetséges, hogy a tettes visszahagyta az *eszközöket, anyagokat*, vagy legalább is azok *részzeit*, de ha nem, akkor az eszköz, az anyagok hatásából, az alkalmazásuk folytán létrejött eredményből, a *nyomokból* lehet a minőségükre következtetni. (Az eszköznymokkal a „Nyomtan“ című fejezet foglalkozik részletesebben.)

Ilyen eszközök és anyagok lehetnek: fegyverek (kilött lövedékek), mérgek, kábítószer, vésők, fúrók, hidegvágók, írószerek, hegesztők, petróleum, robbanóanyagok, stb. A legtöbb ilyen eszköznek, anyagnak kriminalisztikai jelentősége abban rejlik, hogy leginkább csak bizonyos foglalkozási ágakban szokták használni, pl autogénhegesztőt, központi fúrót, robbanó anyagot, üveges kalapácsot, Manlicher puskát, stb., amiből következik, hogy a nyomozás tere az összlakosság helyett, elsősorban bizonyos emberek körére szűkül.

Az eszközök és anyagok ismeretének birtokában azután kutatni kell, hogy:

ki van, volt vagy lehetett ilyenek birtokában, kinél láttak ilyeneket, mely foglalkozási ágbán használnak ilyeneket, ki készítette, vásárolt (úgy lehet, csak alkatrészeit: pl gyújtózsínort), kért kölcsön vagy kapott ilyeneket a cselekmény elkövetése előtt,

ki adott, ajándékozott, zálogosított, rejtett, dobott el vagy semmisített meg ilyeneket a cselekmény után, továbbá,

ha az eszközök vagy anyagok (vagy részeik) a helyszínen maradtak vagy máshonnan előkerültek: kinek hiányzanak azok? Fokozott jelentősége van e körülménynek, ha a cselekménynél több különböző eszközt és anyagot használtak s ezek a gyanúsítottnál is mind hiányzanak vagy tőle származnak, pl lőfegyver, saját töltésű hüvelyekkel, söréttel, fojtással, stb.

Példák:

1. 1920-ban egy szénbánya igazgatója ellen dinamitos merényletet követtek el. A szakértő a robbanás okozta rombolásokból megállapította, hogy a merénylő kb. egy kilogrammnyi dinamitot használhatott fel. Egy kg dinamit 10 darab 10 dkg-os papírba csomagolt részből áll. Nyolc ilyen résznek van olyan terjedelme, hogy azt még kézzel jól átfogni és dobni lehet. A megindult nyomozás során az egyik bányász ellen gyanúok merültek fel, hogy a bányából a robbantási munka céljaira kiadott dinamitot eltulajdonította. A lakásán megtartott házkutatásnál két 10 dkg-os rész került elő az egyik szekrény alól, így a feltevés helyesnek bizonyult.

2. Egy gyujtogatásnál a tettes a bútorok alá nagymennyiségű hasábfát halmozott fel és azt petróleummal leöntötte. A tűz nem végzett teljes romboló munkát, a petróleummal leöntött fadarabokból a helyszíni szemle alkalmával néhányan ép állapotban találtak meg. A nyomozás a gyujtogatásnál használt eszközökből indult ki és megállapította, hogy a kérdéses lakás tulajdonosa előző napon 10 liter petróleumot vásárolt. Házkutatás alkalmával egy liter petróleumot találtak nála, 3 literrel ki tudta mutatni, hogy a háztartásában elhasználta, de a fennmaradó 6 literrel nem tudott számot adni. A tettes az 5 személyében derült ki.

8. Ki van vagy volt olyan tárgyak birtokában, amelyeket a tettes a helyszínen hagyott?

Előfordul, hogy a tettes a helyszínen, vagy az oda és az onnan elvezető útján, valamilyen használati tárgyat elvesztett vagy otthagyott vagy szándékosan otthagyt, pl kalap, kesztyű, ruhadarab, kés, bot, gomb, zsebkendő, kézelő, gyufásdoboz, cigarettavég stb. Ilyenkor azt kell vizsgálni, hogy

- a) milyen személyre lehet következtetni a tárgyból,
- b) kié volt a tárgy,
- c) a tettes a tárgyat nem félrevezetés céljából hagyta-e ott?

a) A tárgyakból következtetni lehet a társadalmi osztályra (a ruha szabása, anyaga, a dohány minősége stb.), a testalkatra (a kalap fejbősége), a foglalkozásra (pecsétek, szagok, kopások, por), származásukra (az előállítás, a beszerzés, a javítás helye, cégjelzés, gombfelirat stb.).

b) A tárgyakat valaki felismerheti és megjelölheti a tulajdonosukat. E célból a tárgyat ismertetni vagy közszemlére kell tenni.

Egy ízben a tettes a kalapját a helyszínen hagyta. A kidoboltatás után valóban jelentkezett is egy tanú, aki kalapnélküli embert látott és arról személyleírást is tudott adni.

c) Néha a tettes szándékosan hagy valamit vissza, ami nem az övé. A megtévesztési lehetőséggel tehát számolni kell és ezért kutatni kell ellentmondó gyanús jelenségek után.

Egy takarítónő meglopta a gazdáját s cigarettavéget dobott a földre. Egy kassza-fűró két darab cinkotai Budapesti Helyiérdekű Vasúti jegyet dobott el szándékosan a betörés színhelyén, egy Rákóczi úti irodában.

9. Ki van vagy volt a cselekmény elkövetéséből származó haszon birtokában?

Haszonlesésből elkövetett bűncselekményeknél azt a lélektani szabályt hasznosíthatjuk, hogy a tettes valószínűleg élvezni akarja tettének gyümölcsét. Miután a cselekmény sikerült, hasznát is akarja annak látni, „élvezni akar“ eszik-iszik, kiöltözködik, vásárolgat, szórakozik, zenéltet, szóval költekezik, szórja a pénzt. (Ebül szerzett jószág ebül vész el). A jó élethez tartozik a nő is, ki rendszerint segít neki a költekezésben. (A régi közmondás is azt tartja, hogy „ha a legény lopott, szeretője új cipőt kapott“). A haszonlesésből elkövetett bűncselekmények nagy százaléka nem derülne ki, ha a tettes élvezetvágyát uralni, zabolázni tudná legalább addig, amíg a cselekménye feledésbe megy. Ha az eltulajdonított érték nem pénz, úgy a tettes rendszerint igyekszik azon minél előbb túladni, hogy pénzhez jusson. (Budapesten pl ezért a detektívek állandóan szemmel tartják a Teleki-téri zsidvásárt, figyelik az eladókat és áruikat).

Ezt tudva figyelni kell, hogy kinek fordult váratlanul jobbra a sorsa, ki költekezik, ki osztogat feltűnően ajándékokat, ki keresi fel a zálogházakat, zsidóvásárokat, orgazdaságban gyanús egyéneket, vásárokat, ki törleszt adósságokat, ki fizetett adót, ki látogatja a kocsmákat, kéjnöket, mozikat stb. és ki vásárolgat mindenfélét össze-vissza a cselekmény elkövetése óta.

De figyelni kell azt is, hogy ki veszi hasznát más formában az értékeknek, pl a tettes maga viselheti a lopott bundát, maga használhatja a lopott órát, kerékpárt, vagy egyes darabokkal ismerőseit megajándékozhatja, pl nőismerőseit gyűrűkkel, ékszerekkel, barátját tárcával stb.

Ha a zsákmánynál különleges viszonyok forogtak fenn, ezekkel is számolhatunk.

Példák:

1. 1930 évben Tállya községben ismeretlen tettesek kifosztották a bányatársulat pénzszekrényét. A zsákmány 10.000 pengőnél több, az éppen akkor kibocsátott új 10 pengős bankjegyekből állott. Erre építve, a nyomozó csendőrök széles körben azt kutatták, hogy kik fizetnek új tízpengősökkel. A megfigyelés eredményre is vezetett, mert megállapítást nyert, hogy cigányok különböző községekben ékszerészeknél, kocsmákban, soffőröknél ilyen vadonatúj bankjegyekkel fizettek. (Cs. L. 9/1932. sz. Tanulságos nyomozások.)

2. A Lindbergh-bébi ismeretlen gyilkosa, 2 év után, szintén az ismert sorozatszámú bankjegyek felbukkanásának révén került kézre.

A költekezés terén néha az egyébként legtapasztaltabb gonosztevők is hihetetlenül meggondolatlanok szoktak lenni.

Példák:

1. Egy esetben két rovottmultú, máskor igen óvatos betörő, aki a földalatti csatornahálózatot jobban ismerte, mint az utcákat, a lopott pénzből, kezdők módjára, nagy dáridót csapott és gigerlik módjára kiöltözködött. Viselkedésük felhívta a rendőrség figyelmét, miért is házkutatást tartottak náluk. Egyiküknél vadonatúj ruhákat, bundákat és tetemes pénzösszeget találtak. Tagadásuk mellett a nyomozás csakhamar megállapította, hogy mely időtől kezdve éltek ilyen nagyúri életet. Ez az időpont az egyik nagy áruházba történt betörés idejével egyezett, ahová a tettesek annak idején a csatornán át hatoltak be.

2. A sükösi fogyasztási szövetkezet betörőinek leleplezését kizárólag annak a feltetésnek köszönhette a járőr, hogy a tettes költekezni fog. A betörést követő napon (vasárnap volt) ugyanis azt igyekezett megállapítani, hogy nem költekezett-e valaki feltűnően. Az egyik kocsmában megtudta a járőr, hogy a vendégek egyike a betörés

előtti napon még hitelbe fogyasztott, két nappal később viszont drága cigarettákat szívt, kocsmaj adósságát kilizette és — bár vékony pénzü ember hírében állott — fellüőően költelezett. (Cs. L. 1934. évi március 1-ei száma, 148. oldal.)

10. Ki tett vagy árult el előkészületi eselekményeket? Ki tért el rendes szokásaitól, életmódjától a eselekmény elkövetése előtti, alatti és az azt követő időben?

A bűncselekmény elkövetése egyidőre rendszerint kizökkenti a tettest a rendes mindennapi életmódjából, ezért:

Általában figyelemre kell méltatni minden olyan körülményt, amely arra mutat, hogy valaki a bűncselekmény elkövetése előtti, alatti időben, vagy azután közvetlenül rendes életmódjától, szokásaitól eltért. Pl olyan valaki, aki mindennap szorgalmasan munkába jár, aznap nem dolgozott, hétköznapon minden érthető indok nélkül ünneplő ruhában jár, vasárnap este mindig kocsmában tölti az idejét, de a kérdéses vasárnap este sürgős munkára hivatkozva, egyedül otthon maradt dolgozni; rendszeren korán fekvő, de a cselekmény napján késő éjjel tért haza; vagy azelőtt sohasem járt a kérdéses helyen, pisztolyát sohasem hordta magánál stb.

A tettes gyakran még a tette előtt valamilyen módon elárulja szándékát, vagy legalább azt, hogy valamire készül. Írásban értekezhetett bűntársával, szóban tanácsot, felvilágosításokat kérhetett, bűnsegédeket kereshetett, előkészíthette alibijét, a cselekménnyel fenyegetőzhetett, de előre el is *dicsekedhetett*. A szándéokra utaló tevékenységek: titokzatos járás-kelés, ácsorgás, sugdolódzás, az alkalom kifürkészése, terepszemletartás, kikémlelés, eszközök beszerzése, kísérletek, próbák lefolytatása, bizonyos képességek begyakorlása, továbbá előkészületek a szökésre, a menekülés előkészítése (álruha, útlevél beszerzése), valamint a zsákmány biztosítását célzó előkészületek (orgazdát keres az átvételre, rejtekhelyet a zsákmány elhelyezésére stb).

11. Ki lehetett jelen a helyszínen az elkövetés idejében?

A tárgyi tényálladék tisztázása alkalmával a bűncselekmény elkövetési ideje is megállapítást nyer. Ha a bűncselekmény olyan, amelynél a tettesnek jelen kellett lennie a helyszínen, akkor a gyanúsítottként tekintetbe jöhető személyekre nézve az idő és tér mérlegelése útján meg kell állapítani, hogy a cselekmény elkövetési idejében a helyszínen lehettek-e. Tágabb értelemben erre a megállapításra nem csupán úgynevezett helyszínes bűncselekményeknél, hanem bármilyen más bűncselekménynél is sor kerülhet. Pl valaki zsaroló levelet kap. A levél borítékján látható postabélyegző szerint a levelet a szomszédos községben adták fel. A bélyegző a feladás idejét is mutatja. Ilyen esetekben meg kell állapítani, hogy az egyéb alapokon gyanúsítható személyek közül a feladás idejében és helyén ki fordult meg. Ha valakiről nem tudjuk bizonyítani, hogy a cselekmény elkövetési idejében a helyszínen tartózkodott, viszont az illető sem tudja erre az időre máshol tartózkodását igazolni, azt mondjuk, hogy nincsen alibije és ezáltal negatív (tagadó) bizonyítékokhoz jutottunk.

(Az alibi igazolására vonatkozó tudnivalókat az Első Rész III. Fejezete tartalmazza.)

12. A gyanúsítható személy kilétének, egyéniségének, viszonyainak, életmódjának, multjának stb. vizsgálata.

Ha az eddig felsorolt támpontok segítségével olyan személyhez jutunk, aki a cselekmény elkövetésével gyanúsítható, úgy a gyanú alátámasztására további támpontokat szolgáltathat kilétének, előéletének, életviszonyainak, egyéniségének, multjának, rokonságának, ismeretségi körének alapos felderítése. Tisztán kell látnunk, hogy ki az, akit a cselekmény elkövetésével gyanúsítottunk? Első feladat a személyazonosság kétségtelen tisztázása. Az előélet, életviszonyok stb. felderítése bizalmas puhatolással vagy nyílt nyomozással történhetik, amelyeket, ha szükséges, az illető személy előző tartózkodási helyein is meg kell ejteni. További eszköze ennek, az illető priuszának beszerzése. Pl gyanúnkat meg fogják erősíteni azok a megállapítások, hogy a lopással gyanúsított öreg szakácsnő hasonló lopásért már két ízben büntetve volt, előző helyéről is lopás gyanúja miatt távolították el, továbbá, hogy alkoholista és hogy pénzzel fizetett fiatal szeretőket tart.

Az alanyi tényálladék felderítésére nyújtott támpontok (1—11) segítségével gyűjtött adatok birtokában, a tettesről már bizonyos képet nyertünk, vagyis annyit tudunk, hogy a tettesnek ilyen és ilyen embernek kell lennie. Pl hozzáértés, nagy testi erő, termet, nyomoknak méretei és sajátosságai, valamely mesterségben való jártasság, bizonyos körülményekről való tájékozottság stb. Az összes eddig tett ilyen megállapításaink (ha megfigyeléseink és következtetéseink is helyesek voltak), mintegy követelmények a tettessel szemben, vagyis azt mondjuk, hogy a tettesnek olyan embernek kell lennie, akinél mindezek a körülmények fennforognak. Ha gyanúsítottunk már van, akkor azt kell elsősorban vizsgálnunk, hogy ezek a követelmények nála fennforognak, illetve fennforoghatnak-e? Tehát pl van-e olyan fokú hozzáértése, testi ereje, tájékozottsága, jártassága stb., amilyennel a tettesnek rendelkeznie kellett. Ezzel a kérdéssel egyébként „A tettes nyomozása“ című fejezet foglalkozik részletesebben.

*

Az adatgyűjtés megkönnyítésére felsorolt támpontok természetesen nem tarthatnak igényt a hiánytalanságra, teljességre. A bűncselekmények hely, idő, mód, eszközök, körülmények szempontjából megszámlálhatatlan változatban fordulnak elő és így a kiderítésükhöz szükséges támpontokat képtelenség mindent felölelő sémába foglalni. Az adatgyűjtési támpontok csupán emlékeztető képeznek, amely a legfontosabb irányelveket és lehetőségeket foglalja magában és így eszmék nyújtásával segít a nyomozáson. Az emlékeztetőt a nyomozásnál, a midenkori esetnek megfelelően, értelemszerűen kell felhasználni. Ebből az is következik, hogy míg egyes bűncselekményeket csak az összes támpontok igénybevételével lehetséges felderíteni, addig másoknál talán csupán egyes támpontoknak vesszük hasznát valamely még ki nem derített tényálladáki elem tisztázása érdekében, sőt olyan esetek is lehetnek, amelyek nyomozásánál erre az emlékeztetőre egyáltalán nincsen szükség (pl több tanú jelenlétében elkövetett szóbeli becsületsértés).

C) A megfigyelés. Az adatok vizsgálata, bírálata és rendezése.

1. A megfigyelés.

A helyszínen levő adatokat beható megfigyeléssel kutatjuk fel. A megfigyelés, mint az adatvizsgálat első mozzanata, eredményezi a különféle helyszíni megállapításokat. A megfigyelés nem azonos azzal a nézéssel, amellyel a hétköznapi ember környezetét szemléli, hanem több ennél. Nem jelenti pusztán tudomásulvételét annak, ami tekintetünket magára vonja, amin tekintetünk nyugszik, hanem tudatos nézésből áll, amelynél nemcsak nézünk, hanem látunk, sőt mindent meglátunk. Bertillon — az embermérés és személyleírás megalapítója — szerint csak azt lehet meglátni, amit behatóan szemlélünk.

Tény, hogy a XX. század embere nem tud megfigyelni. Néz, de nem lát. Mozgalmas életünk ezerféle benyomásai, amelyek a ma emberét megrohanják, eltompítják az érzékeket úgy, hogy azok csak kivételes esetekben reagálnak.

Nem úgy a vadak, akik éles megfigyelők, mert az életüket fenyegető veszélyek arra kényszerítik őket, hogy néptelen és egyhangú erdeikben, mezőiken, amelyek ezer veszélyt rejtegetnek számukra, ösztönösen megfigyeljenek minden létrejött elváltozást és ezeknek magyarázatát is keressék. Vizsontagságos életmódjuknál fogva megfigyelőképességük kifinomodik és az éles megfigyelés második természetükké válik. A mi felvilágosodott korunk embere ezzel szemben nem veszi magának azt a fáradságot, hogy magyarázatát, okát keresse a látottaknak, s hogy azokat közelebbről megvizsgálja. Helyette mindent magától értetődő tényként fogad és vesz tudomásul. A vasutat, a villamost mindenki a világ legtermészetesebb dolgának tartja anélkül, hogy a gőzmozdony vagy elektromos motor működése és berendezése iránt érdeklődnék.

A ma embere inkább az emlékezet ismereteiből, a látottak, tanultak emlékezetéből él, mint a megfigyelésekből. A pusztán látásnál a kép felvétele ösztönyszerűen történik, épp olyan ösztönös a kép továbbítása az agyba is, ahol társul az ott már meglévő emlékekkel. Ennél semmire sem gondolunk, pl az utcán füstölgő zakatoló, gumikerekeken gördülő valamit látunk, elkönyveljük: „autó!“. Ha valaki kérdezné, hogy milyen autó volt, hány utast vitt, kormány szerkezete jobbról vagy balról volt-e, mi volt a rendszáma stb. stb., nem tudnánk választ adni, mégpedig azért nem, mert láttuk ugyan az autót, de nem figyeltük meg. S így vagyunk az életben majdnem mindennel. Sok ember még azt sem tudja megmondani, hogy szobájának tapétázata milyen mintázatú, zsebórájának számlapján római vagy arabszámjegyek vannak-e, milyen alakú és színű az óra nagy-, kis- és másodpercmutatója stb., hány lépcsőfoka van a lépcsőnek, amelyen mindennap többször is felmegy s milyen díszítésű a lépcső vaskorlátja. Rendszerint nem vagyunk biztosak abban, hogy milyen színű szeme van ismerőseinknek, sőt legközelebbi hozzátartozóinknak és azt sem tudjuk megmondani, hogy milyen színű kalapja volt annak az ismerősünknek, akivel ma néhány órát együtt töltöttünk. Bár mindezeket naponta többször, összesen talán százszor vagy huzamosabb időn keresztül láttuk is, mégsem tudjuk leírni, mert látni láttunk ugyan, de nem figyeltünk meg tudatosan.

Jobb a helyzet a megfigyelés tekintetében a gyermekeknél, továbbá olyan egyéneknél, akik foglalkozásuknál, hajlamaiknál, vagy kedvteléseiknél fogva valami iránt nagyobb érdeklődéssel viseltetnek, valamint olyanoknál, akik alaptermészetüknél fogva vagy ránevelés következtében az alapos megfigyelést megszokták, pl az írók, rajzolók, festőművészek, nyomozók.

A *gyermek*ek közismerten jó megfigyelők azért, mert hiányos ismereteik miatt folyton azon vannak, hogy tanuljanak és hogy a felvetődő ismeretlen jelenségekkel megismerkedjenek. Kíváncsiságuk, tudásvágyuk minduntalan arra ösztönzi őket, hogy megfigyeléseket tegyenek s így az ismeretlen jelenségeknek okát megismerjék és azokra valamilyen magyarázatot találjanak. E tudnivalóság forrása a gyermekek sokszor meglepően jó és éles megfigyelő tevékenységének, amely a felnőttekhez intézett számos és eredeti kérdésben nyilvánul meg. Ebben rejlik a gyermekek tanúvallomásának értéke is.

Amelyik valamit *kedvelnek, valami iránt érdeklődéssel viseltetnek, valamilyen irányban szakértelmük van*, ezeken a tereken szintén éles megfigyelők.

Kiki azzal foglalkozik, azt veszi észre, ami legjobban érdekli. Nők egymás ruháit, bundáját látják meg először az utcán, kisgyerekek a játékot, cselédányok a szomszéd cselédányt figyelik éles szemmel, gépkocsivezetők a többi gépkocsit, nyugdíjas öregurak a sétatéren hasonló korú társukról igyekeznek mindent kifürkészni. Erdőben járva a botanikus a flórát (növényzetet), a vadász a faunát (állatvilágot), a favágó a fák korát és értékét, a festőművész a lombzat és moha zöldjének színárnyalati különbségeit és a fák koronájában a napsugár játékát fogja figyelni és részleteiben ösztönösen érzékelni. Kocsival való találkozáskor a parasztember pontosan a lovak küllemét és állapotát figyeli meg, a bognár figyelmét a kocsí köti le, míg a városi ember ügyet sem vetve kocsira, lóra, a kocsiban ülő személyeket fogja mustrálni.

A nők — hasonlóan a gyermekekhez — szintén jó megfigyelők.

Jellemző erre az a tréfás válasz, amit arra a kérdésre adtak, hogy mi a különbség a férfi és a nő között? „Feltéve, hogy egy motorkerékpár halad el, akkor a férfi felismeri a gyártmányt, a nő ezzel szemben azt látja, hogy milyen sapka volt a pótlúsen ülő nő fején, továbbá azon töri a fejét, hogy vajjon felesége-e a motorkerékpárt vezető férfinak s hogy vannak-e már gyermekeik.“ Bál után a férfi egyetlen nő ruházatáról sem tud pontosan beszámolni, míg az asszony akár ötven nő ruháját is, minden részletével együtt, pontosan le tudja írni.

Megszokásból jó megfigyelők az írók, művészek.

Herczeg Ferenc „A várhegy“ című művének előszavában magáról, mint költőről a következőket írja: „A költő lelki kvalifikációja: a nagy csodálkozás. Ő nem tudja megszokni az életet és csodákat talál ott is, ahol más ember fia csak hétköznapiakat és banalitásokat lát. Ő nem fogadja el fait accomplinak a tavaszt és a telet, hanem újból és újból mohó kíváncsisággal nézi azt, ami körülötte jön és megy. Van benne valami a vadember és kisgyermek szüzies fogékonyságából. Költőnek lenni talán annyi, mint: megmaradni gyermeknek.“

A jó megfigyelőképesség a nyomozó csendőr egyik elengedhetetlen képessége. Szükséges, hogy a megfigyelés második alaptermészetévé váljék. Jó megfigyelőképességű nyomozók azok, akik pl házkutatáskor egyenesen a rejtekhelyhez mennek, mert azonnal megfigyeltek egy majdnem észrevehetetlen különbséget a porréteg vastagságában, egy kissé ferde helyzetet a falon lógó képnél, egy elmozdított bútoradarabot stb. Mindezek olyan dolgok, amelyek nekik azonnal szembe ötlöttek.

A megfigyelést könyvből tanulni nem lehet, csupán folytonos gyakorlattal lehet rá szert tenni. Gyakorolja magát a nyomozó csendőr minden alkalommal, amikor más dolga nincs, pl utcán sétálva, villamoson, várótermekben, a mezőn, stb. és iskolázza szemét és agyát, mégpedig személyeken, tárgyakon és jelenségeken egyaránt. Ez különben igen szórakoztató mulatság is lehet, pl a vasúton szemben ülő ismeretlen férfi vajjon ki, milyen foglalkozása lehet, hová és milyen ügyben utazhat stb. Ne menjünk el sétaközben láb-, keréknyomok, személyek, szállítmányok stb. mellett anélkül, hogy azokat szemügyre ne vennők, próbálgassuk az észleleteket magyarázni és ha lehetséges, ellenőrizzük is magunkadta magyarázatainkat.

Herczeg Ferenc mondja a politikusra: „a politikus olyan szoros kapcsolatban van a magánemberrel, hogy egyik a másik nélkül nem lehet vacsorázni!“ Értelemszerűen ugyanilyen kapcsolatnak kell lenni a megfigyelés tekintetében a nyomozó csendőr és a magánember között, mert a megfigyelőképesség a nyomozó csendőr számára mindennapi kenyér. Enélkül nem veszi észre a helyszínen levő számos nyílt és rejtett adatot, vagy pedig azokban csupán azt fogja meglátni, amit — beállítottságánál fogva — látni akart. Már pedig nincs bosszantóbb, mint ha a helyszínre vissza kell térni, mert kiderült, hogy egyik-másik részletét nem figyeltük meg, s lehet, hogy az eredetileg létezett adat a visszatérés időpontjára már elenyészett, megsemmisült és így a mulasztást már nem is lehet többé jóvátenni.

2. Az adatok vizsgálata.

Az adatgyűjtés során megfigyeléseinkkel az adatokat felkutattuk és összegyűjtöttük. Következő teendők az adatok kiértékelése volna, ehhez azonban csak akkor foghatunk, ha az adatokat már megszólaltattuk és utána megrostáltuk. Ezt a kettős célt az adatok vizsgálatával és bírálatával érjük el.

A gyűjtés munkája folyamán nem volt időnk arra, hogy az egyes adatokkal behatóbban foglalkozzunk, őket megvizsgáljuk: pl a helyszínen általában kutattunk adatok után, ha találtunk egy-egy adatot, rögzítettük fekvését (feljegyzés, rajz, fénykép), ideiglenesen biztosítottuk s utána mindjárt tovább kutattunk. Kutatás közben látni láttuk ugyan az adatokat, de nem láttunk meg mindent rajtuk, nem láttuk meg azt, aminek a nyomozás szempontjából értéke van. Már pedig nem elég csupán azt meglátni, amit minden laikus is észrevenne, hanem fel kell fedezni a kriminalisztikai szempontból jelentőséggel bíró különleges jelenségeket, az első látásra észre sem vehető, rejtett elváltozásokat, mert tapasztalat szerint éppen ezek szokták a váratlan megoldást, a döntő fordulatot meghozni. Az óvatos, ügyes, „szakmabeli“ tettes gyakran maga lépődik meg legjobban, amikor megtudja, hogy milyen látszólagos semmiség vált áruelőjává, amely azonban az élesszemű nyomozó figyelmét nem kerülte el.

A talált adatok vizsgálata két tevékenységből áll:

- I. a fizikai vizsgálatból és
- II. a szellemi vizsgálatból.

I. A fizikai vizsgálat.

Célja: minden érzékelhető jelenség felfedezése.

Tárgya: a tárgyi jellegű adatok.

Technikája: szemmel (esetenként a többi érzékszervekkel) való beható vizsgálat, a megvizsgálandó tárgynak részekre bontása útján (analízis), még

nedig gondolatban, és ha szükséges, ténylegesen is.

Gondolatban részekre bontva a megvizsgálandó tárgyat, rendszeresen megvizsgáljuk az egyes részeket egymás után kívülről. A gondolatban való részekre bontás a vizsgálat módszerességének céljait szolgálja és biztosítékok nyújt arra, hogy a vizsgálat alól a legcsekélyebb részlet sem marad ki.

A tényleges részekre bontás szétszedés, szétfejtés, felaprítás által történhetik. Célja olyan belső, rejtett jelenségek megállapítása, amelyeket kívülről nem lehet felfedezni.

Azoknak a műveleteknek a végrehajtására, amelyek a bűnjel vagy nyom épségének veszélyeztetésével járnak, csupán a bíróságok által arra fel-

hatalmazott szakértők jogosultak. A nyomozó csendőr ellenben, aki a bűnjelek épségében tartásáról és megőrzéséről gondoskodni tartozik, ilyen tárgyakat alaposabb vizsgálat megejthetése érdekében természetesen nem bonthat részeire. (Nem esnek azonban ilyen tilalom alá azok a szétszedések, alkatrészbontások stb., amelyek a személymotoszás vagy a házkutatás sikeressége érdekében sokszor elkerülhetetlenek, pl bélés felbontása, hírlásdeszka felszedése az istállóban stb.)

Példák:

1. Egy alkalommal a nyomozásnál jelentős szerepet játszó bűnjelzések külső megvizsgálása nem vezetett eredményre, utána ténylegesen szétfejtve, egy folt alól előkerült a sértett neve, amelyet a zsák tolvaja a folt rávarrásával eltüntetni igyekezett. (Cs. L. 31/1931. sz. Tanulságos nyomozások.)

2. Győr környékén rálöttek egy csendőrré. A gyanúsított azzal védekezett, hogy célba lőtt. Felesége meg is mutatta az akáclőrzset, amelybe a sörétek befuródtak. A külső, kielégítő eredményt nem nyújtó vizsgálat után a fa szétfűrészeltése váll szükségessé, amikor is megállapítást nyert, hogy sörétszemek niúcsenek a fa belsejében, ehelyett a csatornák végei a fűrő félreismerhetetlen nyomait mutatták.

3. Példa a mindkét módszer szerinti fizikai megfigyelésre: Ha ránézünk egy élőfára, bármilyen alaposan szemléljük is meg, csupán összképet nyerünk, de nem fogunk rajta minden részletet észrevenni. Látunk egy dús lombozatú, egyenes növéssű gesztenyefát, de egyes kérdésekre nem tudunk válaszolni (a törzs vastagsága, a fa magassága, száraz ágak helyei, a törzs kérgének sérülési helyei és repedései, van-e moha a törzsön, madárfészek az ágon, az évgyűrűk száma, belső betegségek stb.). Hogy minden részletkérdésre felelni tudjunk, először gondolatban részeire bontjuk a fát és egyes részeit egymás után rendszeresen végigvizsgáljuk, kezdve a gyökérzetten, folytatva a törzsön, főágakon, mellékágakon, leveleken végig, egészen a levél erezetéig. És ha szükséges, utána ténylegesen is felbontjuk a fát alkatrészeire, felfűrészeltjük és megnézzük az évgyűrűket, betegség okát stb.

Hasonlóképen történe egy öltözék stb. megvizsgálása.

A fizikai vizsgálat kellékei:

a) Megfigyelőképesség, iskolázott, egészséges szem, amely nemcsak nézni, de látni is tud.

A látóképesség fokozható műszerekkel (mint nagyítólencse, mikroszkóp, oldalmegvilágítás, kvarzlámpa, jódkészülék, pontfénylámpa, vagy fényképezési technikával: színszűrők, különféle lemezek, nagyítás).

Bár a megfigyelés és így a fizikai adatvizsgálat legfontosabb eszköze a szem, vannak olyan adatok is, amelyeknél a szem munkáját a többi érzékszervnek is ki kell egészítenie. Közismert a vegyészek ízlelési és szaglási próbája. Gyujtogatás színhelyén az égési maradványok megszagolása a gyujtásnál használt anyagot állapíthatja meg (pl petróleumot). Villámcsapás színhelyén ózonszag terjeng. A tettes által a helyszínen hagyott tárgyakat meg kell szagolni. A tárgy dohos szaga valami pincére utalhat, politur, enyhszag asztalosműhelyből való származás mellett szól. Sok ólom felhasználásával készült fémpénzhamisítvány zsíros tapintatú. Hullánál talált óráról pl mindig meg kell állapítani, hogy jár-e, itt elsősorban a fülnek jut szerep. Hulláknál a kihülés, a hullamerevség fokáról tapintással kell meggyőződünk stb.

b) Türelem és nyugalom. A tekintetnek „időznie kell“ a vizsgálat tárgyán. Ezért igen fontos a „leírás“ készítése vagy a tárgy lerajzolása. Ha valamit megnézünk, a meglátás után érdeklődésünk kielégült és tovább megyünk, de ha valamit le kell írni, vagy rajzolni, behatóbban foglalko-

zunk vele, a papírról *folyton oda kell nézni*, miközben olyan jelenségeket fedezünk fel, amelyekben különben átsiklottunk volna.

c) *Rendszeresség és alaposság.* Nem öletszerűen megtekinteni, hanem tervszerűen haladva kell végigkutatni a vizsgálat tárgyát, mert minden négyzetmilliméter tartalmazhat parányi nyomokat.

Ajánlatos a vizsgálat befejezése után a tárgyat más személlyel is megvizsgáltatni, mert amit az egyik nem vett észre, azt a másik észreveheti.

Arra, hogy a rendszeres fizikai vizsgálat a legcsekélyebb bűnjelnél, pl a tettes által a helyszínen hagyott kalapnál mi mindenre terjedjen ki, mi mindent kell keresni, szolgáljon az alábbi példa:

1. A kalap alakja (fazonja), anyaga, színe és szaga,
2. gyártmánya (cégjelzés),
3. elhasználási foka,
4. fejbőség száma,
5. a kalap belső részére tapadó zsírréteg,
6. a kalap külső részén található por, pecsétek,
7. esetleges kopások, szakadások, javítások,
8. a kalapban esetleg található hajszálak,
9. a kalap és a külső szalag vagy belső izzasztólap között esetleg levő cédulák, villamos- és vasúti jegyek, újságpapírbetétek stb.,
10. monogrammok,
11. a kalapon levő esetleges díszek (sörte, madártoll, jelvények stb.)

II. A szellemi vizsgálat.

Célja: okát, magyarázatát találni a látottaknak, amikor is *folyton azt kérdezzük: mi következik ebből, amit látok*, mitől, hogyan származhatott ez, mire jó ez nekem a nyomozás szempontjából? (Angol kriminalista mondása az, hogy: „Nem vagyunk tudatában annak, hogy a gondolkodás erejével mi mindent lehet elérni).

Tárgya: A személyi és tárgyi jellegű adatok egyaránt.

Technikája: szellemi munka (következtetés, feltevések) a fizikai megfigyelés minden egyes eredményénél. Így egyes nyomok alakja, egymástól való távolsága, egymáshoz való viszonya, a bemélyedések foka, két nyom kereszteződése, a sarok, a patkó, talpfoltok, szegek stb. mind külön szellemi vizsgálat, mérlegelés tárgyát kell, hogy képezzék.

A tárgyi jellegű adatokhoz hasonlóan a személyi jellegű adatokat is szellemi vizsgálat alá kell vonni.

Így pl egy tanúvallomást inkább eszünkkel, mint fülünkkel hallgatunk. Minden egyes mondaton gondolkodunk, kutatjuk az elhangzás körülményeinek (elpirulás, dadogás, habozás, betanítottság látszata stb.) okait s minduntalan azt kérdezzük, elmondott-e a tanú mindent, amit tud és abból, amit elmondott, mit lehet következtetni stb.

Mind a személyi, mind a tárgyi jellegű adatok szellemi vizsgálatánál be kell hatolni az adatok minden olyan részletébe, ami a tényálladék megfejtéséhez hozzájárulhat. (Edgar Allan Poe mondása: „Amit egy emberi agy összebogozott, azt egy másik ész meg is tudja fejteni“.)

A szellemi vizsgálat kellékei:

a) *Elfogulatlanság.* A vizsgálat tárgyát képező adatot ki kell emelni keretéből. Tanúvallomásnál pl először csak azt vizsgáljuk, hogy mit mond a tanú, egyelőre ne törődjünk azzal, hogy ki a tanú, mert a keret csak befolyásolna minket. Pl két tanú van: egyik földbirtokos, a másik csavargó. A földbirtokos előadását készpénznek vesszük, míg a csavargó szavahihe-

tőségét már eleve kétségbe vonjuk, holott lehet, hogy a földbirtokos nem mondott igazat s a csavargó a szintizta igazságot adta elő.

Példák:

Biatorbágnál mindjárt kezdetben gyanús volt a csendőrnnyomozó előtt Matuska, de egyik hivatalos személy igazolta (régen ismeri, ezredtársa volt, gazdag bácskai, tartalékos főhadnagy stb.). E keret eloszlatta a csendőrnnyomozó gyanúját.

Valamely lakásban talált véresepp mindig vér, akár a dúsgazdag gyárigazgató parkettjén, akár a cigánykunyhó agyagpadlóján találjuk, a gyárigazgató is lehetett bűnöző ember.

b) *Tárgyilagosság.* A szellemi vizsgálatkor szem előtt kell tartani az adatok kettős jelentőségét, tehát nemcsak abból a szempontból kell vizsgálni őket, hogy a gyanúba vett személy bűnös, hanem abból is, hogy miképen alakul a helyzet, ha a gyanúsított személy ártatlan. Ami származhatott a tettestől, az épp úgy származhatott a sértettől vagy egy harmadik személytől, pl egy helyszíni ujjnyom, lábnyom, gomb stb.¹⁾

Példák a vizsgálat két módjára.

Fizikai vizsgálat:

(Mit látok?)

1. Az adatgyűjtésnél a helyszínen lábnyomokat találok. A lábnyomot letakarva, folytatom a helyszínelést s ennek befejezése után megvizsgálom a lábnyomot. Lehasalok a földre, előveszem nagyítólencsémet, esetleg mélyen tartott lámpával többoldalról megvilágítom a nyomot, hogy az egyenlenségek kiemelkedő részei az oldalvilágításban árnyékot vessenek s így az ellentétek (kontrasztok) jobban szembeűnjenek. A következőket látom: A benyomat szélei lépcsőszerű alakulást mutatnak, a talpi részben pedig 2 harántbarázda van (Anuschat).

2. Fehér szalmakalapot találok. A kalapot fizikai vizsgálat alá veszem és felfedezem, hogy a kalap karimájának bal elülső széle elgörbült és piszkos.

3. Megvizsgálók egy eléggé viselt, de tiszta, keményített férfügallért. A galléron csak a gallérbőség száma van feltüntetve, egyéb jelzés rajta nem látható.

Szellemi vizsgálat:

(Mi következik ebből, mitől van ez? stb.)

A lábnyom előidézójének cipőtalpára zsinegge! egy másik talp lehetett erősítve, innen a két harántbarázda és a lépcsőzetes alakulás a széleken.

A kalapot ezen a helyen gyakran megfogták, ezért piszkos és gyűrött ott Tulajdonosa balkezes lehetett.

A gallért lázilag, nem tisztítóintézetben mosták.

¹⁾ További tanulságos példákat találunk a fizikai és szellemi vizsgálatok egész sorozatára a Csendőrségi Lapok 1930. évi november 10-iki számában, a vitéz Kudar Lajos százados által ismertetett Tanulságos nyomozásban. (A fegyvereső, tusa, gyufásdoboz, búzaszálak elváltozásainak fizikai vizsgálata és ezekkel kéz a kézben a szellemi vizsgálat megállapításai.)

3. Az adatok bírálata (kritika).

Az eddigiek folyamán összegyűjtött és megvizsgált adatok még mindig nem alkalmasak a további munkára. Mindaddig, míg *bírálat* alá nem vontuk, fenntartással kell kezelni azokat. Az adatok ugyanis következtetéseinek alapjául, előtételül fognak szolgálni. Erre a célra csak akkor alkalmasak, ha a bírálatot kiállták, mert ha hamis alapra építünk, téves következtetésekhez jutunk.

Az adatok bírálatainak célja a lehetségesnek a lehetlentől, a valószínűnek a valószínűtlentől való megkülönböztetése és ezáltal az adatok megrostálása, amivel a megbízhatatlan, téves és az ügyszöz nem tartozó, továbbá a hamis adatok kiküszöbölését érjük el. Ha az összegyűjtött adatok fölött nem gyakorolnánk bírálatot, megtörténhetnék, hogy a megtévesztésre szánt, koholt adatok, helyzetbeállítások elérik céljukat s téves irányba terelik a nyomozást. Továbbá: nagyobb bűncselekményeknél számtalan tanú, névtelen levelek tömege — részben jóhiszemű, részben rosszhiszemű — adatokat szoktak szolgáltatni, amelyek javarészen kitalálások vagy tévedések. De előfordul az is, hogy a helyszínen az esethez nem tartozó, csak véletlenül odakerült adatokat találunk, pl az esettel kapcsolatban érdektelen személy lábnyoma, a házbeliéktől származó ujjnyom stb.

Példák:

1. Egy esetben a nyomozók ócska kabátot akartak meg, amely a talált hullát takarta. Később derült csak ki, hogy a kabátot a hulla őrzésével megbízott községi közeg terítette a hullára, hogy azt a nap ellen védje.

2. Leyrer Amália esetében a nyomozás líkörös poharakon talált ujjnyomokat karolt fel, amelyekről később kiderült, hogy nem a tettestől, hanem közömbös személytől származtak.

3. A Lindbergh gyermekrablás ügyében folytatott nyomozás során szintén előfordult ilyen tévedés. A gyermekhulla koponyáján lövésnek látszó folytonossági hiányt találtak, amiből arra következtettek, hogy a gyermeket agyonlőtték. Később derült csak ki, hogy az a rendőr, aki a kis holttestet megtalálta, a boljával meg akarta fordítani, mely alkalommal a bot az erősen oszlasban levő hulla koponyájába fúródott. Ezt a folytonossági hiányt vélték lövési sérülésnek.

A bírálatnak egyik sarkalatos elve, amelyet a nyomozó csendőrnek mind a maga által felfedezett, mind a mások által szolgáltatott adatokkal szemben követnie kell: „Ne higgy másnak, hanem nézd meg magad, ne higgy magadnak, hanem nézd meg újból és újból“. Minél több tapasztalata van a nyomozó csendőrnek, annál inkább megtanulhatta, hogy az adatokkal szemben a legnagyobb bizalmatlanságot kell tanúsítani. Csak ez a bizalmatlanság — minden egyes adat értékének és megbízhatóságának józan és tárgyilagos mérlegelése — óvja meg őt attól, hogy az alanyi és tárgyi tényadékok felépítésekor alkalmatlan anyag csúszszen be. A hordképesség, teherbírás „statikai“ számítása, amely minden építkezés alapját képezi, értelemszerűen a nyomozás terén is elengedhetlenül szükséges.

A bírálatnak azonban nem szabad csupán az egyes adatok külön-külön való elbírálására szorítkoznia, hanem ki kell terjeszkednie az adatok egymáshoz való viszonyára is, mert könnyen előfordulhat, hogy egy adat önmagában kiállja ugyan a bírálatot, de más adatokkal együttesen bírálat alá vonva már valószínűtlennek vagy lehetetlennek mutatkozik. Az adatok egymásközötti viszonyának bírálata alkalmával tehát kutatni

kell, hogy egyik adat a másikkal nem áll-e ellentétben vagy pedig nem zárják-e ki egymást.

A bírálat két módja.

A bírálat két szempontból történik. Azt kérdezzük, hogy a) *lélektanilag* valószínű-e és b) *technikailag* lehetséges-e.

A lélektani valószínűség, lehetőség, kutatásakor segítségül vesszük a logikus gondolkodást. Először el kell bírálni lélektanilag az esetet, *mint egészet* és utána az *egyes részleteknél* kell mérlegelni a lélektani valószínűséget.

A technikai lehetőség tekintetében szabály, hogy mindaz ami *technikailag* nem vihető keresztül, nem történhetett meg.

Hogy *technikailag* lehetséges-e valami, arról *kísérletekkel* győződhetünk meg. Utánozzuk, játsszuk le (utánoztassuk, játsszassuk le) a cselekmény legapróbb mozzanatait, részleteit s közben figyeljük, hogy a kísérlet közben létrejövő elváltozások, jelenségek feltalálhatók-e a bírálat tárgyát képező eseteknél is, az egyes mozzanatok egyáltalán keresztül vihetők-e? A lejátszásnál gyakran mutatkoznak az u. n. „helyzethibák” vagy az tűnik ki, hogy az egész cselekmény, vagy egyik-másik mozzanata, egyáltalán végre sem hajtható.

Példa:

Alkalmazzuk az adatok bírálatának módjait az alábbi külföldön előfordult esetről. (Lothar Philipp.)

Az adatgyűjtés a következő adatokat eredményezte:

Helyszíneléskor gyűjtött tárgyi jellegű adatok: Téli estén egy bérház udvarán munkásleányt találtak eszméletlen állapotban. A leány mezítelen volt, ruhái az udvar sarkában, csomóba rakva hevertek, szakítások, elpiszkolódások a ruhán nem voltak. A leány a bakra volt fektetve, lábai bokán felül láncsal egymáshoz voltak kötve, a lánc ezután többször körülcavarodott az összetett lábszárakon és a törzsön. A leány mellén 4 cm hosszú, de csak a bőrt sértő vágási seb volt, az ujjakon és a láncon vérnyomok voltak láthatók. A bak mellett a földön véres konyhakés feküdt. A földön dulakodás nyomai nem látszottak.

Személyi jellegű adatok: A közeli lakásokban segélykiáltást senki sem hallott. A leány útja lakásába nem vezetett az udvaron keresztül. A leány magához térve előadta, hogy 19 órakor tért haza. Az udvarban egy erős férfi megtámadta, dulakodott vele, fojtogatta, nagy kést fogott reá, megsebesítette, leteperte, ruháit letépte, majd láncsal összekötözte és erőszakot vett rajta.

Kutassuk az előbbi példa alapján a lélektani valószínűségeket és a technikai lehetőségeket, még pedig, mind az egyes adatokat külön-külön, mind az egymással való összefüggéseiket vizsgálva.

Példánk tárgyát képező eset, mint egész, *lélektanilag* lehetséges, igen jól elképzelhető, máskor is előfordult már. Ámde egyes részletei lélektanilag nem lehetségesek, de legalább is valószínűtlenek. Ilyen részletek pl:

1. A leánynak az udvaron semmi keresni valója nem volt;
2. aki nemi erőszakot akar elkövetni, az nem rakja áldozatának ruháit egy csomóba;
3. a mellén látható seb jelentéktelen volt. Dulakodás közben ilyen sebokozás nehezen képzelhető el. Mi célja lehetett a tettesnek? Az óvatos megsebzés inkább más szándéokra mutat.

Technikai téren a következő ellentmondások mutatkoznak:

a) A ruhákon szakadás nem volt található, tehát azokat nem tépték le a testről;

b) Mi a dulakodás? Birkózás, hempergés, amelynél a ruhának bepiszkolódnia, gyűrődnie kell és amelynél a földön is nyomoknak kell keletkezniök;

c) Aki ellen erőszakot követtek el, annak csuklóin, combjain véraláfutásoknak, elszíneződéseknek kell lenniök;

d) A láncnak is nyomokat kell hagynia;

e) A megláncolt helyzet mellett közöszlenni nem lehet.

A lélektani és technikai bíráló eredménye: A merénylet nem történhetett meg. Feltevés: színlelés. A nyomozást e feltevés irányában folytatták. A törvényszéki orvos megállapította, hogy a leány nemileg érintetlen, a daktyloskopos a késen csak a leány ujjnyomait találta. Megállapítást nyert, hogy a beteg idegrendszerű leány az egész esetet kitalálta.

A lélektani és technikai lehetőség, valószínűség elbírálása.

A lélektani lehetőségek elbírálásának eredményét óvatossággal kell fogadni. Lélektani lehetetlenségről tulajdonképpen nem beszélhetünk, mert bűncselekményeket nemcsak egészséges, épelméjű, hanem beteg egyének, bomlott idegrendszerű emberek is követnek el. A lélektanilag lehetetlennek, valószínűtlennek látszó cselekmény tehát még mindig lehet nem ép-elméjű ember tette.

A lélektani lehetőség vizsgálatakor bele kell képzelnünk ugyan magunkat a tettes lelkvilágába (psychéjébe), *de nem szabad önmagunkból kiindulni.* Az „én“ ki kell kapcsolni. Hibás az olyan okoskodás: „én nem így csináltam volna!“ vagy: „a tettes nem volt olyan szamárra, hogy ezt vagy azt megtegye“. Ez helytelen, mert tapasztalat szerint „a tettes igenis már sokszor volt ilyen szamár“. Ahogy nincs két egyforma tojás, úgy nincs két egyforma ember sem. Különösen nagy különbség van azonban az igazságot kutató kriminalista és az igazságot támadó, kiderítését mindenféle furfanggal megakadályozni akaró elvetemült, esetleg terhelt bűnöző gondolkodása és eljárása között. E kettőt egész világ választja el egymástól. Más jellem, műveltség, látókör, képességek, ösztönök következtében az ilyen ember másként gondolkodik, érez és cselekszik, mint a nyomozó csendőr.

Különösen a szellemi képességek tekintetében ne akarjuk az ismeretlen tettet velünk egy szellemi színvonalra emelni, mert sohasem tudhatjuk, hogy a tettes lángész (genie) vagy korlátolt volt-e. De ezenkívül elmebeteg is tudnak logikusan cselekedni. Az elmebetegség egyes állományok, központok (komplexumok) viszonylagos (relatív) megbetegedése, amelyeknek esetleg a cselekményeknél szerepük sem volt. Az elmeegógyintézetekben ápolt kiváló sakkmeisterek, mérnökök, költők stb. bizonyítják, hogy az örültek is tudják szellemi erőiket összpontosítani. A közelmúltban pl egy örültek házában ápolt francia mérnök gyorsjáratú motortalálalmányát vásárolta meg egy nagy gyár.

A rendellenességek határai gyakran nehezen határozhatók meg, mert mindenkinek vannak legalább is bogarai. Sokszor a szellemi vagy idegfogyatékosságban szenvedő emberen nem is látszik meg betegsége. Az ilyen rejtett betegségű embernek kifelé nem kell feltétlenül „bolond“ ember benyomását keltenie. Lehet valaki lángész, lelki vagy szellemi életének titkos zavarai mégis megmagyarázhatatlan cselekményekre, sőt bűntettekre is kényszeríthetik.

A lélektani lehetőség eredménye tehát csak *valószínűség*, amely legföljebb tanácsadó lehet. Ennek a valószínűségnek jelentősége is csekély, mert a valószínűség mindig egyénileg van színezve, már pedig a szubjektivitás (egyéni szempont), miután sok befolyásnak van kitéve, ellensége az igazságnak. A lelkiek terén a leggyakorlottabb és legtapasztaltabb lélekbúvár, „emberismerő“, is tévedhet, ha tapasztalati tétélei után indul.

A *technikai lehetetlenség* kimondása tekintetében szintén óvatos-ságra van szükség, mert mindig számolni kell ismeretlen fogásokkal és rendkívüli eljárási módozatokkal. Aki pl nem ismeri a homlokzatomászó tolvaj macskaügyességét, az lehetetlenségnek tartaná, hogy egy ember az épület harmadik emeleti ablakán bemászhatson. S aki nem ismeri a módját annak, hogy miként lehet belülről a zárban levő kulcsot, kulcsfordítóval zajtalanul megfordítani és ráfordítani, aki nem látta még, hogy kívülről hogyan lehet a reteszt fonállal visszatolni, technikai lehetetlenségnek tartja, hogy a tettes a belülről bezárva és elrekeszelve talált ajtón keresztül távozott.

Példák a technikai lehetőség elbírálására:

1. A tanú azt állította, hogy lövést hallott. A kísérlettel azonos helyről és fegyverrel, azonos időjárás mellett leadott lövésnél kiderült, hogy a tanú nem hallhatott lövést.

2. Bemászásos lopásnál a tettes állítólag egy keskeny kamraablakon mászott be. Megpróbálták, vajjon ez lehetséges-e. Kisnövésű ember keresztülért a nyíláson, de a bemászás alkalmával elkerülhetetlen mozdulatok nyomai a poros ablakdeszkán, a földön, a falakon hiányoztak.

3. Vitka községben 1921. évben előfordult színlelt betörésnél az ablakkeresztfaán vésőnyomok látszottak, de olyan helyen, hogy betett ablaktáblák mellett, oda vésővel kívülről, csak az ablakkeret megsértése árán lehetett jutni. Az ablakkereten kívülről ilyen nyomok azonban nem voltak. Ez nyilvánvalóvá tette, hogy a feszítési nyomokat belülről idézték elő, hogy betörés látszatát keltsék.

4. Egy önaikasztásnál feltüntetett esetnél a hulla alatt nem volt meg a szék, se más alkalmatosság, amelyre az elhaltak rá kellett lépnie, hogy nyakával a kötél hurokját elérje.

5. Egy esetben a feljelentő azt állította, hogy a gyanúsított utána lőtt és halotta is a lövedék füttyölését. Kis távolságról, Browninggal, páncéllap mögött, kísérletet tettek és kiderült, hogy a golyó füttyölését nem lehetett hallani, mert ilyen távolságoknál a hang és a lövedék sebessége körülbelül egyenlő és így a detonáció elnyomja a lövedék süvítését.

6. Sértett azt állította, hogy valaki kívülről belépett a szobájába. Az ablaküveg cserepeit összeragasztották s kitént, hogy a rádiálsugarak centrumában nem volt a lövedék területének megfelelő anyaghiány (lyuk), tehát az ablaktáblát tompa tárggyal nyomták be.

7. Évekkel ezelőtt egy magasrangú tisztviselő, ismert alakja a mulató Budapestnek, 80.000 forintot vitt az állampénztárból a hivatalba. A Lánchíd derekán haladt, amikor a tömegben egyszer csak elkiáltotta magát, hogy ellopták a pénzt. Előkerült a rendőr és megindult a nyomozás. A sértett előadta, hogy a pénzt az állampénztár ezres és százás bankjegyekben fizette ki és ő a pénzt egy állampénztári barna borítékba tette, amelyet behelyezett felöltője bal belső zsebébe. Onnan lopta ki az ismeretlen tettes. Kikérdezés közben valami ürügy alatt más szobába hívták át a sértettet, visszamaradt felöltője zsebébe pedig megpróbálták a szóbanforgó összeget, ugyanilyen címletekben, bedugni. Ez azonban nem volt lehetséges.

Előfordulhat, hogy valami mind lélektanilag, mind technikailag lehetséges, kiállja mind a két próbát, mégis hamis. Pl valaki rendkívül ügyesen kohol egy cselekményt és be is ismeri. (Egy állítólagos betörést beismer, hogy az általa elkövetett gyilkossági ügyben alibit bizonyíthatson.) Bár az ilyen eset igen ritka, előfordulásával mégis számolni kell.

4. Az adatok rendezése.

Az összegyűjtött adatok a vizsgálat és bírálat következtében most már meg vannak rostálva, a hamis, a megbízhatatlan és az ügyhöz nem tartozó adatokat eltávolítottuk. A megmaradt megbízható adatok a logikus gondolatmunkával való további feldolgozásra, nevezetesen: következtetési műveletek végrehajtására, feltevések felállítására és egymással való összefűzésre (kombinációkra) már alkalmasak ugyan, de mielőtt e műveletekhez kezdenénk, az egybegyűlt adathalmazt rendeznünk kell.

A logikus gondolatmunka egyik elengedhetetlen feltétele ugyanis az, hogy az anyagot tökéletesen uraljuk, ami viszont csak akkor lehetséges, ha a részletek fölött hézagtalan és folyamatos áttekintésünk van. Tudnunk kell, hogy „mi van és az hol van?” Az összegyűjtött adathalmaz a maga rendszertelenségében, ahogy az adatgyűjtés során egyre-másra birtokunkba került, nem áttekinthető és ezért nem biztosítja a további gondolatmenet tisztaságát, mert az adatok a tanúvallomásokból készített feljegyzéseinkben, helyszínleírásokban, helyszínrajzban, fényképekben, mintázatokban, fejünkben stb. tarka össze-visszaságban szét vannak szórva. A sértett személyével kapcsolatos adatok össze vannak keverve a cselekmény elkövetési idejére, helyére, módjára stb.-re vonatkozó egyes adatokkal. Ebben a zűrzavarban, az ilyen zagyvalékban — különösen a későbbiek folyamán — elmerülünk. Rendezetlen adathalmazunk egy áruház feldúlt bolthelyiségéhez hasonlítható, amelyben a betörők mindent összedobáltak, a polcok tartalmát keresés és válogatás közben a padlóra hányták, ahol az áruk egy halomban (gallérok, női harisnyák, férfiingek, gyermekcipők, gombok, szalagok, stb.) egymással összekeveredve hevernek s így senki sem tudja megmondani, hogy miből mennyi van, miből teljes a készlet és mi hiányzik. A kereskedő addig nem tudja áttekinteni kárát, számbavenni megmaradt és hiányzó készleteit, míg rendet nem teremt: a női harisnyákat, gombokat stb. kiválasztva, a megfelelő polcokra nem teszi s így tovább.

Nekünk is így kell rendet teremtenünk összegyűjtött adataink között abból a célból, hogy lássuk, mire nézve, milyen anyag áll rendelkezésünkre, továbbá, hogy az anyagot tanulmányozhassuk.

A rendezésnek az a célja:

hogy az anyag állandóan ki legyen terítve szemünk előtt s így az anyag fölötti állandó áttekintésünk biztosítva legyen,

hogy tudjuk, hogy az egyes adatok hol találhatóak, hová nyúlunk, ha valamelyikre munkaközben szükségünk van,

hogy egyik-másik adat el ne vesshessen, feledésbe ne mehessen s végül az ellenőrzés, vagyis hogy meggyőződhessünk vajjon teljes munkát végeztünk-e, nincsenek-e hézagok, amelyek kitöltése érdekében az adatgyűjtés kiegészítése mutatkozik szükségesnek.

A rendezés alapfeltétele az, hogy a nyomozás során mindent azonnal feljegyezzünk. Az emlékezet szeszélyes valami, ebben nem bízhatunk. Megállapításainkat, megfigyeléseinket, feltevéseinket, a kikérdezések eredményét stb. azonnal vessük papírra. A rendezés megkívánja, hogy feljegyzéseinket bizo-

nyos célszerű rendszerbe foglaljuk és ezáltal biztosítjuk, hogy feljegyzéseinket ne össze-vissza, ötletszerűen, hanem már az áttekintést biztosító legcélszerűbb módon csináljuk.

A rendezés legcélszerűbb módja a „skatulyázás“, a csoportokba osztás. Eddigi rendszerünk mellett megmaradva, legcélszerűbbnek mutatkozik a folyószámokkal megszámozott adatokat a tárgyi és az alanyi tényálladék 2 főcsoportjára és ezeken belül alcsoportokra (ahol csak lehet, időrendben, vagyis kronológikus sorrendben) beosztani. (L. az V. sz. táblázatot.)

Az adatokat a fenti két főcsoport (tárgyi, alanyi tényálladék) helyett *más szempontok szerint is lehet főcsoportokba beosztani*, pl a Btk-ben meghatározott tényálladási elemek, vagyis a bizonyos 8 kérdés szerint, vagy csak időbeli sorrendben stb.

Az ismertetett adatrendezési módszerek csupán ajánlható példák, receptek. Ilyeneket mindenki teremthet magának *saját egyéni ízlése, felfogása szerint* és az adott helyzeteknek, a fennforgó konkrét esetek sajátosságainak megfelelően. *A fontos csupán az, hogy a módszer a kitűzött célnak valóban megfeleljen.*

A rendezésnél, bármely módszer szerint történjék is az, a gyakorlatban úgy járunk el, hogy egyszerűbb ügyeknél (amikor kevés adat van) az adatokat a választott módszernek megfelelően egy íven szétosztjuk. Bonyolultabb ügyeknél (amikor adattömegekkel kell dolgoznunk), helyszűke miatt az íven csupán a folyószámmal ellátott csoportok elnevezését tüntetjük fel, míg a csoportok alá tartozó adatokat, csoportonként, külön-külön lapokra vezetjük rá, amelyek a csoportok folyószámát nyerik. Így pl a zsákmányra vonatkozó összes adatok gyűjtőlapja az A/2. jelzést kaphatja.

A rendezés következtében az adatok áttekinthetősége biztosítva van. Az adatgyűjtés hozamának megfelelő célszerű csoportosításával és a csoportosításnak papírra vetésével az anyag áttekinthetőségének stb. biztosításán felül azonban azt is elértük, hogy

az eddig végzett teendőket és azok eredményét *lerögzítettük*, ami segítségével viszont

a további teendőkre, követendő irányokra, még megszerzendő adatokra, elkövetett mulasztásokra vonatkozólag is támpontokat nyerünk, úgyhogy a csoportosítás a további nyomozás tervének alapjául szolgál.

Kisegítő táblázatok és grafikai ábrázolások.

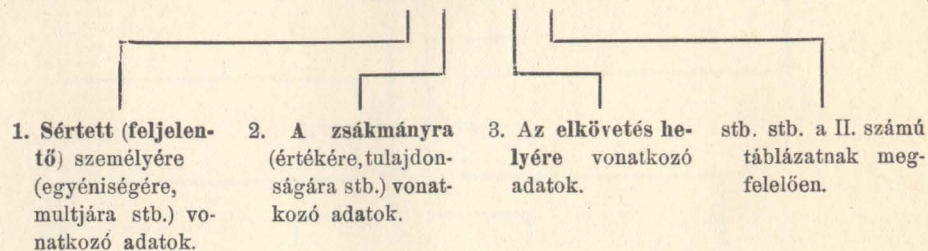
Az áttekintés megkönnyítésére és így az adatrendezésnél kisegítő eszközként való felhasználására igen alkalmasak az olyan ábrázolások, táblázatok, amelyek különösen bonyolult, összefolyó részleteknél az adatoknak, személyek szerepének stb. egymás mellé állításával a tisztánlátását előmozdítják.

Az alábbiakban szolgáljon ezekre néhány példa útmutatásként.

Az adatok rendezése a tárgyi és alanyi tényálladéknak megfelelő csoportosításban.

A) Tárgyi tényálladék.

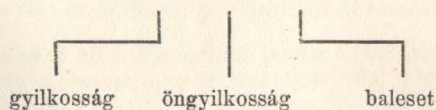

Minden alcsoporton belül — amikor csak lehetséges — célszerű az időbeli sorrendet betartani.

Bár e csoportban a tárgyi tényálladéokra vonatkozó adatok soroltatnak fel, ez nem jelenti azt, hogy a tettesről említést sem szabad tenni. (Ez lehetetlen is, mert pl a nyom nem választható el a tettestől.) A tettes azonban **nem lesz határozott személy**. Foglalkozunk a tettesel, boncolgatjuk, honnan jött, hol találkozott az áldozattal, hogyan követte el cselekményét, hogyan, merre távozott el stb., de itt mindez még elsősorban csak a cselekmény tárgyi tényálladékanak felderítése céljából történik. Hogy ki a tettes, Péternek vagy Pálnak hívják-e, itt egyelőre közömbös. (Személyével e csoportban úgy foglalkozunk, mint ahogy a matematikus dolgozik az „X” ismeretlennel.)

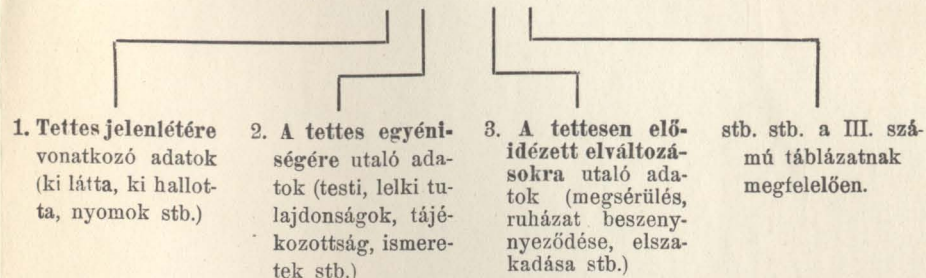
Ha a nyomozás már eleve **több feltevésből** indult ki és így több feltételezett tényállás adódnék, akkor a tényállásokat egymás mellett párhuzamosan állítjuk fel.

Több tényállás

Az egyes tényállásokra (feltevésekre) egybegyűlt adatokat azután mindegyiknél a fent ismertetett módon taglaljuk tovább. (Milyen adatok szólnak mellette, melyek ellene.)

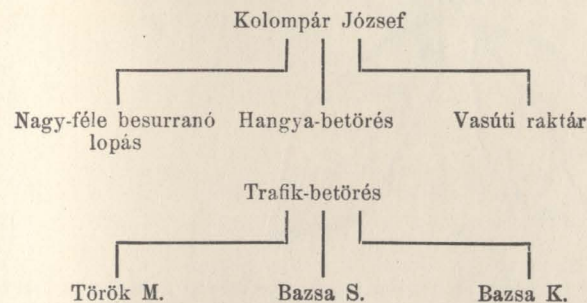
B) Alanyi tényálladék.

Az alanyi tényálladéknál is tartsuk be a lehetőséghez képest az időbeli sorrendet az alcsoportokon belül.

1. Az alanyi tényálladékra vonatkozó adatok alcsoportokba való foglalása könnyű és egyszerű, ha egy cselekményről és egy gyanúsítottról van szó. Nehezebb, ha a cselekmények és a gyanúsítottak halmozódnak. Pedig éppen a bonyolultabb, súlyosabb esetekben szükséges az áttekinthető rendezés, mert az adatanyag folyton szaporodik s ilyenkor tengeri kigyóvá duzzad.

2. Ha egy gyanúsított több cselekményt vagy több gyanúsított egy cselekményt követett el, a beosztás magától adódik. Pl:

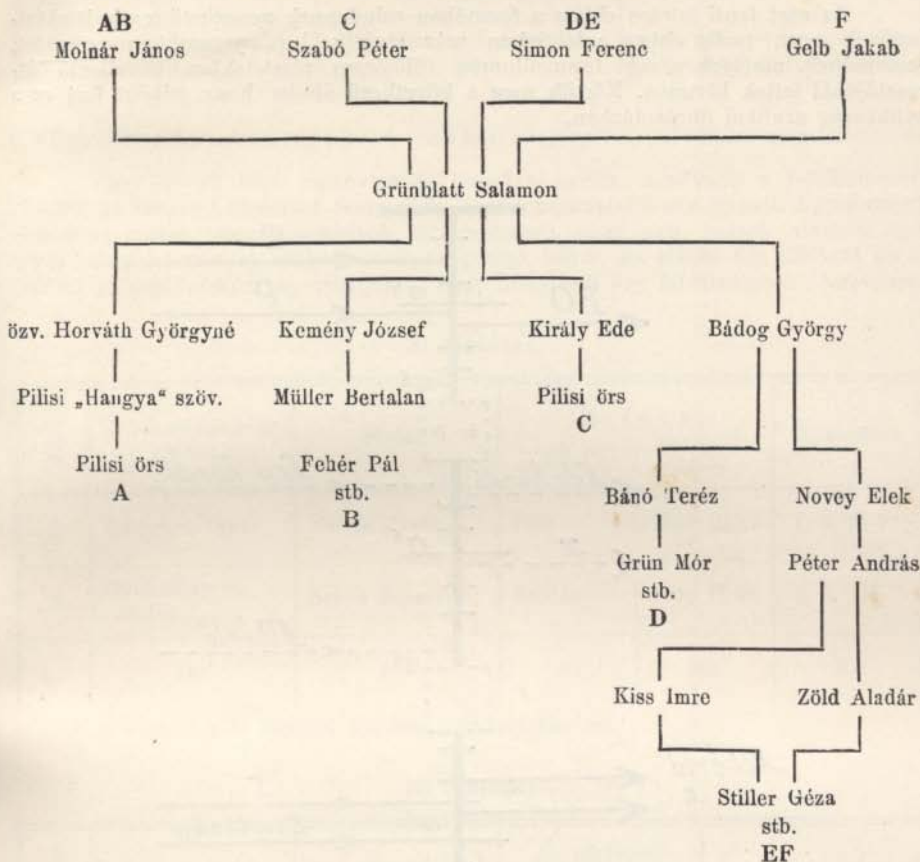

3. Ha **több gyanúsított több cselekményt** követett el (pl. A, B és C Solymár, Nagykovácsi és Budakeszi községekben követtek el villabetöréseket), az adatokról nem személyek, hanem cselekmények szerint kell táblázatokat (köteteket) készíteni. Pl:

1. Példa több hamis bankjegy útjának ábrázolására a hamisitóktól a forgalomba hozókon és a közönségen keresztül a hatóságig.

A—F — Hamis bankjegyek.

Amit ez a kis vázlat ábrázol, azt csak hosszadalmasan lehetne leírni, de az áttekinthetőség ilyen fokát leírással soha sem érhetnénk el. Ez a segédlet a nyomozás közben való könnyű tájékozódás céljait szolgálja, de becsatolható a feljelentéshez is, mert az ügyész és a bíró munkáját is megkönnyíti. (H. Gross.)

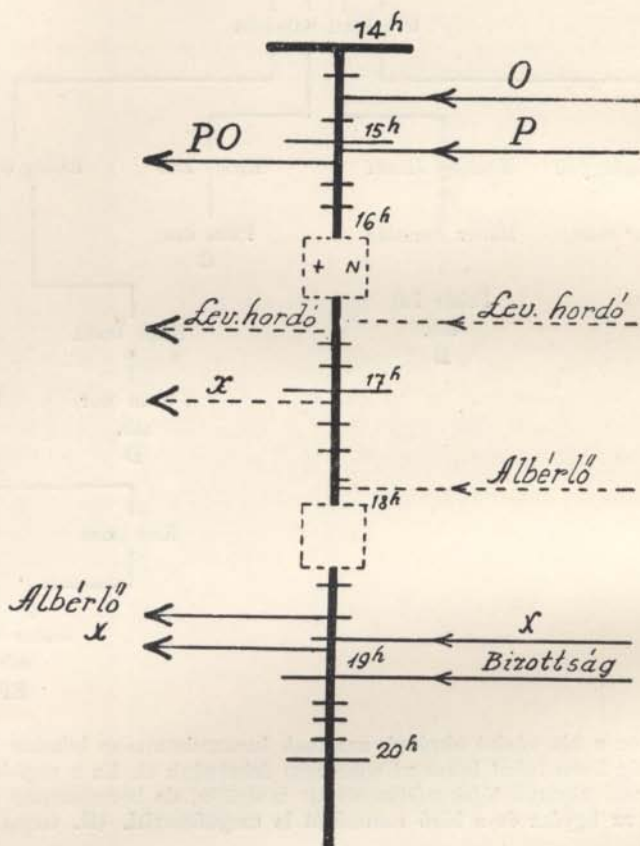
2. Példa tér- és időviszonyok grafikai ábrázolására:

N. asszonyt 18 órakor albérlője holtan találta a lakásban. A rendőri bizottság 19 órakor jelent meg a helyszínen és megállapította, hogy N. asszonyt meggyilkolták. A halál körülbelül 16 órakor állott be. A tanuvallomások alapján a bizottság a következőket állapította meg: féltizenöt órakor O. asszony jött látogatóba N. asszonyhoz. Közvetlenül 15 óra után egy újabb látogató érkezett a lakásba, P. úr személyében, aki O. asszonyt ismerte. N. asszonymak pedig nagybátyja volt. P. csak rövid ideig tartózkodott a lakásban és érkezése után körülbelül 10 perccel O. asszonnal együtt eltávozott. Közvetlenül $\frac{1}{4}$ 17 után levélhordó érkezett a lakáshoz, csengetett, bedobta a leveleket a levélszekrénybe és eltávozott. Néhány perccel 17 óra után egy ismeretlen úr (X.) jött ki a lakásból, valakivel hangosan beszélgetve. Búcsúzkodás közben az ajtóból visszakiáltott a lakásba: „Tehát holnapután eljövök magáért, viszontlátásra!” — ezután eltűnt. Ezt az ismeretlent még

egy ízben látták a házban, $\frac{3}{4}$ 19 óra tájban. Ekkor csepengett a lakás ajtajánál, de mivel senki sem nyitott ajtót, eltávozott. Az albérlő 10 perccel 18 óra előtt érkezett haza, majd $\frac{1}{2}$ 19 óra tájban izgatottan elhagyta a lakást és a rendőrségre sietett, ahol az esetre vonatkozó feljelentését megtette. A rendőri bizottság — mint tudjuk — 19 órakor érkezett a helyszínre.

Az eset fenti leírása ebben a formában mindennek nevezhető, csak áttekinthetőnek nem, pedig ebben a leírásban már csak a leglényegesebb mozzanatok szerepelnek, amelyek a sok tanuvallomás, fölösleges részletekben bővelkedő útvesztőjéből lettek kivonva. Nézzük meg a következő ábrán, hogy miként fest ez a gyilkosság grafikai ábrázolásban.

A grafikai ábrázolás előnye a leírással szemben nem szorulnak bővebb magyarázatra. Ilyen tökéletes áttekinthetést nyújtó rajzot a nyomozó csendőr az egész nyomozás alatt (kikérdezéseknél, fellevések felállításánál stb.) kitűnően felhasználhat és jó szolgálatot tesz azzal is, ha azt jelentéséhez csatolja. (Lothar Philipp.)

3. Példa a vallomásokban rejlő ellentmondások szemléltető feltárására:

Tagadásban lévő gyanúsítottak, vagy hazudozó tanúk kikérdezésénél régi, jól bevált módszer az ismételt kikérdezés és a részletek iránt való beható érdeklődés, mert az illető rendszerint előbb-utóbb ellentmondásokba keveredik. A folytatólagos kikérdezések során felmerült lényegesebb ellentmondásokat az alábbi táblázat segítségével igen áttekinthetően lehet egymással szembeállítani. (Lothar Philipp.)

Kikérdezés 1-én 14 h	Kikérdezés 1-én 20 h	Kikérdezés 2-án 10 h
A gyűrűt egy ismeretlen egyéntől vettem az utcán	A gyűrűt menyasszonyomtól kaptam	A gyűrűt valaki zsebembe csúsztathatta
Sohasem viseltem szakállt, stb.	Régebben volt szakállam, stb.	Azon a bizonyos napon nem voltam megborotválkozva stb.

4. Példa több bűncselekmény esetén, több tettes szerepének táblázatos szemléltetésére:

Egy 15—20 tagú cigánybanda hurokra került, amelynek a lelkiismeretét 70—80, az ország különböző részein elkövetett bűncselekmény terheli. Egyik-másik cigány az összes bűncselekmények elkövetésében részt vett, mások viszont csak egyes bűncselekmények elkövetésénél működtek közre. Az alábbi két táblázat segítségével jó segédeszközt nyerhetünk az ilyen bonyolult ügy áttekintésére. (Anuschat.)

A) táblázat.

Folyósz.	A bűncselekmény neve	Sértett	A t e t t		Gyanúsítva
			színhelye	ideje	
1	Betöréses lopás	Molnár János	Pilis	1922 III/17	1, 4, 6, 9*
2	Gyilkosság és rablás	Szabó Ferencné	Zsadány	1928 IX/15	1, 6, 15*
stb.	stb.	stb.	stb.	stb.	stb.

* A számok a B) táblázat folyószámaira vonatkoznak.

B) táblázat.

Folyósz.	Gyanúsított neve	Mely bűncselekményekben vett részt	Az elkövetett bűncselekmények száma	Megjegyzés
1	Kolompár János	1, 2, 4, 10-30, 56, 70*	26	
2	Lakatos József	17, 29, 32, 40, 61*	5	
stb.	stb.	stb.	stb.	

* A számok az A) táblázat folyószámaira vonatkoznak.

5. Példa a gyanú fokának szemléltető ábrázolására, több gyanúsítható személy esetén:

A következő táblázat megkönnyíti a nyomozó csendőr helyzetét olyankor, midőn egy bűncselekmény elkövetésével nem tudunk határozott személyt gyanúsítani, hanem egylőre több olyan személyünk van, akik mint gyanúsítottak figyelembe jöhetnek. Minden nyomozás eredményez több, a tettes kilétére utaló